

Briuselis, 2023 m. birželio 16 d.
(OR. en)

10719/23

Tarpinstitucinė byla:
2022/0195(COD)

ENV 702
CLIMA 309
FORETS 70
AGRI 327
POLMAR 35
CODEC 1144

PRANEŠIMAS

nuo: Tarybos generalinio sekretoriato

kam: Tarybai

Komisijos dok. Nr.: 10607/22 + ADD 1

Dalykas: Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl gamtos
atkūrimo
– Bendras požiūris

I. ĮVADAS

1. 2022 m. birželio 22 d. Komisija priėmė pasiūlymą dėl Reglamento dėl gamtos atkūrimo¹; juo siekiama atkurti prastos būklės Europos buveines ir grąžinti gamtą į visas ekosistemas – nuo miškų ir žemės ūkio paskirties žemės iki jūrų, gėlo vandens ir miestų ekosistemų. Pagal šį pasiūlymą bus taikomi teisiškai privalomi gamtos atkūrimo įvairiose ekosistemose tikslai, papildantys esamus teisės aktus.
2. Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas nuomonę dėl pasiūlymo priėmė 2023 m. sausio 25 d. Regionų komitetas nuomonę dėl pasiūlymo priėmė 2023 m. vasario 9 d.

¹ Dok. 10607/22 + ADD 1.

3. Šiuo metu diskusijos dėl pasiūlymo vyksta Europos Parlamente. Pranešėju paskirtas EP narys César Luena (S&D). 2023 m. sausio 12 d. posėdyje ENVI komitetas apsvarstė pranešėjo pranešimo projektą. 2023 m. birželio 15 d. ENVI komitetas surengė dalinį balsavimą dėl pranešimo projekto ir pateikė pakeitimų; jis vėl balsuos 2023 m. birželio 26–27 d. posėdyje. Plenariniame posėdyje turėtų būti balsuojama liepos mėn.

II. DARBAS TARYBOJE

4. Pirmininkaujant Čekijai ir Švedijai Aplinkos darbo grupė toliau intensyviai nagrinėjo pasiūlymą dėl gamtos atkūrimo. Pirmininkaujanti valstybė narė pateikė kelis patobulintus kompromisinius tekstus, kuriuose atsispindėjo dvidešimtyje Aplinkos darbo grupės posėdžių vykusių diskusijų rezultatai ir po to delegacijų pateiktos pastabos.
5. 2022 m. gruodžio 22 d. Aplinkos tarybos posėdyje buvo surengti politiniai debatai dėl užmojų masto ir reikalavimo užtikrinti, kad būklė neblogėtų. 2022 m. lapkričio 21 d. ir 2023 m. kovo 20 d. posėdžiuose pagal darbotvarkės punktą „Kiti klausimai“ Žemės ūkio ir žuvininkystės taryba aptarė pasiūlymo žemės ūkio ir miškininkystės aspektus², o 2023 m. kovo 28 d. taip pat pagal darbotvarkės punktą „Kiti klausimai“ Transporto, telekomunikacijų ir energetikos taryba aptarė aspektus, susijusius su atsinaujinančiųjų išteklių energija³.
6. 2023 m. balandžio 26 d. ir 2023 m. gegužės 24 d. pirmininkaujanti valstybė narė paprašė Nuolatinų atstovų komiteto pateikti gaires tolesniam darbui⁴. Tuose posėdžiuose vykusių diskusijų metu Nuolatinų atstovų komitetas nurodė, kad apskritai pirmininkaujančios valstybės narės darbas, susijęs su kompromisiniu tekstu, vykdomas tinkama kryptimi. Nuolatinų atstovų komitetas taip pat pateikė politines gaires dėl krypties, kurios turi būti laikomasi dėl esminių pasiūlymo elementų. 2023 m. birželio 1 d. pirmininkaujanti valstybė narė surengė dvišalius susitikimus su visomis delegacijomis, kad aiškiai nustatytų valstybėms narėms aktualiausius klausimus.

² Dok. 7401/23.

³ Dok. 7670/23.

⁴ Dok. 8416/23 ir 9378/23.

7. Remdamasi iš Nuolatinių atstovų komiteto ir dvišaliuose susitikimuose gautomis gairėmis, pirmininkaujanti valstybė narė pateikė peržiūrėtą kompromisinį bendro požiūrio tekstą, skirtą nagrinėti Nuolatinių atstovų komiteto 2023 m. birželio 9 d. posėdyje. Pirmininkaujančios valstybės narės kompromisiniam tekstui buvo iš esmės pritarta, tačiau kelios valstybės narės vis dar pareiškė susirūpinimą dėl kai kurių konkrečių klausimų. Todėl pirmininkaujanti valstybė narė dar kartą peržiūrėjo savo kompromisinį bendro požiūrio tekstą, visų pirma kiek tai susiję su 1 straipsniu (reglamento dalyko paaiškinimas), 4 ir 5 straipsnių 7 dalimi (reikalavimas dėl būklės neblogėjimo), 5a straipsniu (atsinaujinančiųjų išteklių energija), 5b straipsniu (nacionalinė gynyba) ir 6 straipsniu (miestų ekosistemos). Peržiūrėtas pirmininkaujančios valstybės narės kompromisinis bendro požiūrio tekstas buvo pateiktas Nuolatinių atstovų komitetui 2023 m. birželio 16 d.
8. Primenama, kad Gamtos atkūrimo reglamentas yra sudėtingas pasiūlymas, apimantis kompleksinius klausimus, kurie turės įtakos kitų sričių ES politikai. Pirmininkaujanti valstybė narė išklause delegacijų pareikštus susirūpinimą keliančius klausimus ir padarė viską, kas įmanoma, kad būtų atsižvelgta į konkrečias nacionalines aplinkybes ir valstybėms narėms būtų suteikta daugiau lankstumo įgyvendinti šiame reglamente nustatytus įpareigojimus, taip pakoreguojant užmojų mastą. Pirmininkaujanti valstybė narė taip pat siekė sumažinti nereikalingą administracinę naštą.

III. IŠVADA

9. 2023 m. birželio 16 d. Nuolatinių atstovų komiteto posėdyje vykusių diskusijų metu paaiškėjo, kad pirmininkaujančios valstybės narės kompromisiniame tekste užtikrinta subtili pusiausvyra, kuriai delegacijos plačiai pritarė, tačiau kai kurios delegacijos laikėsi savo pozicijos dėl konkrečių nuostatų. Pirmininkaujančios valstybės narės kompromisinis tekstas atitinka tekstą, kuris birželio 16 d. buvo pateiktas Nuolatinių atstovų komitetui; jis pateikiamas šio pranešimo priede. Komisijos pasiūlymo pakeitimai pažymėti **paryškintuoju šriftu ir pabraukti**, o išbrauktas tekstas – simboliu [...].
10. Tarybos prašoma susitarti dėl šio pranešimo priede pateikiamo bendro požiūrio. Šis bendras požiūris bus laikomas Tarybos įgaliojimais ateityje vesti derybas su Europos Parlamentu taikant įprastą teisėkūros procedūrą.

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS

dėl gamtos atkūrimo

(Tekstas svarbus EEE)

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,
atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 192 straipsnio 1 dalį,
atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą,
perdavus teisėkūros procedūra priimamo akto projektą nacionaliniams parlamentams,
atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę¹,
atsižvelgdami į Regionų komiteto nuomonę,
laikydami įprastos teisėkūros procedūros,
kadangi:

- (1) būtina Sąjungos lygmeniu nustatyti ekosistemų atkūrimo taisykles, kad visoje Sąjungos teritorijoje būtų užtikrintas biologinės įvairovės turtingos ir atsparios gamtos atsigavimas. Ekosistemų atkūrimas taip pat padeda siekti Sąjungos klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos tikslų;

¹ OL C [...], [...], p. [...].

- (2) Europos žaliajame kurse² nustatytas plataus užmojo veiksmų planas, kaip pertvarkyti Sąjungą į teisingą ir klestinčią visuomenę, pasižyminčią modernia, efektyviai išteklius naudojančia ir konkurencinga ekonomika, kuria siekiama apsaugoti, tausoti ir stiprinti Sąjungos gamtinį kapitalą ir saugoti piliečių sveikatą bei gerovę nuo su aplinka susijusios rizikos ir poveikio. Įgyvendindama Europos žaliąjį kursą, Komisija priėmė 2030 m. ES biologinės įvairovės strategiją³;
- (3) Sąjunga ir jos valstybės narės, kaip Biologinės įvairovės konvencijos, patvirtintos Tarybos sprendimu 93/626/EEB⁴, šalys, yra įsipareigojusios laikytis 2010 m. Šalių konferencijos Sprendimu Nr. X/2 „Strateginis biologinės įvairovės planas 2011–2020 m.“⁵ priimtos ilgalaikės strateginės vizijos, pagal kurią ne vėliau kaip 2050 m. biologinė įvairovė turi būti vertinama, saugoma, atkuriamą ir išmintingai naudojama, išsaugant ekosistemines paslaugas, išlaikant sveiką planetą ir užtikrinant naudą visiems žmonėms;

2 Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos žaliasis kursas“, 2019 12 11 (COM(2019) 640 final).

3 Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei Regionų komitetui „2030 m. ES biologinės įvairovės strategija. Gamtos grąžinimas į savo gyvenimą“ (2020 5 20, COM(2020) 380 final).

4 1993 m. spalio 25 d. Tarybos sprendimas 93/626/EEB dėl Biologinės įvairovės konvencijos sudarymo (OL L 309, 1993 12 13, p. 1).

5 <https://www.cbd.int/decision/cop/?id=12268>.

- (4) [...] 2022 m. gruodžio mėn. Biologinės įvairovės konvencijos COP15 susitikime buvo susitarta dėl Pasaulinės biologinės įvairovės strategijos⁶, kurioje išdėstyti į rezultatus orientuoti pasauliniai tikslai, kurių siekiant reikia imtis skubių veiksmų per dešimtmetį iki 2030 m., siekiant užtikrinti, kad visoms teritorijoms būtų taikomi teritorijų planavimo ir (arba) veiksmingo valdymo procesai, kurie būtų dalyvaujamojo pobūdžio, integruoti ir apimtu biologinę įvairovę, atsižvelgiant į žemės ir jūrų naudojimo pokyčius; pasiekti, kad ne vėliau kaip 2030 m. didelės biologinės įvairovės svarbos teritorijų, įskaitant didelio ekologinio vientisumo ekosistemas, nykimas taptų artimas nuliui, kartu gerbiant čiabuvių tautų ir vietos bendruomenių teises, kaip nustatyta Jungtinių Tautų deklaracijoje dėl čiabuvių tautų teisių (UNDRIP); užtikrinti, kad ne vėliau kaip 2030 m. būtų veiksmingai atkuriamas bent 30 % nualintų sausumos, vidaus vandens ir jūrų bei pakrantės ekosistemų, siekiant pagerinti biologinę įvairovę ir ekosistemų funkcijas ir ekosistemines paslaugas, ekologinį vientisumą ir jungtis; atkurti, išlaikyti ir didinti gamtos indėlį į žmonių gerovę, įskaitant ekosistemų funkcijas ir ekosistemines paslaugas, pavyzdžiui, reglamentavimą oro, vandens ir klimato, dirvožemio būklės, apdulkinimo ir ligų rizikos mažinimo, taip pat apsaugos nuo gamtinių pavojų ir gaivalinių nelaimių srityse, taikant gamtos procesais pagrįstus sprendimus ir (arba) ekosisteminius metodus, siekiant naudoti visiems žmonėms ir gamtai. Pasaulinė biologinės įvairovės strategija sudarys sąlygas daryti pažangą siekiant į rezultatus orientuotų 2050 m. tikslų;
- (5) JT darnaus vystymosi tikslai⁷, visų pirma 14.2, 15.1, 15.2 ir 15.3 tikslai, susiję su poreikiu užtikrinti sausumos ir vidaus gėlo vandens ekosistemų ir jų teikiamų ekosisteminių paslaugų, visų pirma miškų, šlapynių, kalnų ir sausringų žemių, išsaugojimą, atkūrimą ir tausų naudojimą;
- (6) Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja 2019 m. kovo 1 d. rezoliucijoje⁸ paskelbė 2021–2030 m. JT ekosistemų atkūrimo dešimtmetį, siekdama remti ir didinti pastangas siekiant užkirsti kelią ekosistemų būklės blogėjimui visame pasaulyje, jį sustabdyti ir tą būklę gerinti, taip pat didinti informuotumą apie ekosistemų atkūrimo svarbą;

6 Kunmingo ir Monrealio pasaulinė biologinės įvairovės strategija. Pirmininko pateiktas sprendimo projektas, CBD/COP/DEC/15/4, 2022 m. gruodžio 19 d.

7 [Jungtinės Tautos. Darnus vystymasis. 17 tikslų siekiant pakeisti pasaulį.](#)

8 2019 m. kovo 1 d. rezoliucija Nr. 73/284 dėl Jungtinių Tautų ekosistemų atkūrimo dešimtmečio (2021–2030 m.).

- (7) 2030 m. ES biologinės įvairovės strategija siekiama užtikrinti, kad ne vėliau kaip 2030 m. Europos biologinė įvairovė atsigautų žmonių, planetos, klimato ir mūsų ekonomikos labui. Joje nustatytas plataus užmojo ES gamtos atkūrimo planas, kuriame numatyti keli pagrindiniai įsipareigojimai, įskaitant įsipareigojimą pateikti pasiūlymą dėl teisiškai privalomų ES gamtos atkūrimo tikslų, kad būtų atkurtos nualintos ekosistemos, visų pirma tos, kuriose yra didžiausios anglies dioksido surinkimo ir saugojimo galimybės, ir kad būtų užkertamas kelias gaivalinių nelaimių padariniams ir jie būtų mažinami;
- (8) Europos Parlamentas savo 2021 m. birželio 9 d. rezoliucijoje⁹ labai palankiai įvertino įsipareigojimą parengti pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto, kuris apimtų teisiškai privalomus gamtos atkūrimo tikslus, taip pat laikėsi nuomonės, kad, be bendro atkūrimo tikslo, turėtų būti įtraukti su ekosistemomis, buveinėmis ir rūšimis susiję atkūrimo tikslai, apimantys miškus, pievas, šlapynes, durpynus, apdulkintojus, laisvai tekančias upes, pakrančių zonas ir jūrų ekosistemas;
- (9) 2020 m. spalio 23 d. išvadose¹⁰ Taryba pripažino, kad užkirsti kelią tolesniam dabartinės biologinės įvairovės ir gamtos būklės blogėjimui bus labai svarbu, tačiau to nepakaks, kad gamta būtų grąžinta į mūsų gyvenimą. Taryba dar kartą patvirtino, kad reikia platesnių užmojų gamtos atkūrimo srityje, kaip siūloma naujame ES gamtos atkūrimo plane, į kurį įtrauktos priemonės, kuriomis siekiama apsaugoti ir atkurti biologinę įvairovę už saugomų teritorijų ribų. Taryba taip pat pareiškė laukianti pasiūlymo dėl teisiškai privalomų gamtos atkūrimo tikslų ir jo poveikio vertinimo;

9 2021 m. birželio 9 d. Europos Parlamento rezoliucija „2030 m. ES biologinės įvairovės strategija. Gamtos grąžinimas į savo gyvenimą“ (2020/2273(INI)).

10 Tarybos išvados „Biologinė įvairovė. Būtinybė skubiai imtis veiksmų“, dok. 12210/20.

(10) 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijoje nustatytas įsipareigojimas teisiškai apsaugoti ne mažiau kaip 30 % Sąjungos sausumos, įskaitant vidaus vandenį, ir 30 % jūros teritorijos, iš kurių bent trečdaliui turėtų būti taikoma griežta apsauga, įskaitant visus likusius neliestus miškus ir sengires. Komisijos bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais parengtuose papildomų saugomų teritorijų nustatymo kriterijuose ir gairėse¹¹ (toliau – kriterijai ir gairės) pabrėžiama, kad jei atkurtos teritorijos visiškai atitinka saugomų teritorijų kriterijus arba tikimasi, kad jos juos atitiks, kai pasijus visas atkūrimo poveikis, tos atkurtos teritorijos taip pat turėtų būti įtrauktos į Sąjungos tikslų, susijusių su saugomomis teritorijomis, įgyvendinimo rezultatus. Be to, kriterijuose ir gairėse pabrėžiama, kad saugomos teritorijos gali būti reikšmingas indėlis į 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijoje nustatytų atkūrimo tikslų įgyvendinimą, nes jose sudaromos sąlygos sėkmingai įgyvendinti atkūrimo pastangas. Tai ypač pasakytina apie teritorijas, kurios gali natūraliai atsigauti sustabdant arba apribojant tam tikrą žmogaus veiklos keliamą pavojų. Tam tikrais atvejais pakaks griežtos tokių teritorijų, įskaitant jūrų aplinką, apsaugos, kad būtų atkurtos jose esančios gamtinės vertybės. Be to, kriterijuose ir gairėse pabrėžiama, jog tikimasi, kad visos valstybės narės prisidės prie 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijoje nustatytų Sąjungos tikslų, susijusių su saugomomis teritorijomis, įgyvendinimo tokia apimtimi, kuri yra proporcinga jose esančioms gamtinėms vertybėms ir gamtos atkūrimo potencialui;

11 Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „Saugomų teritorijų nustatymo kriterijai ir gairės“ (SWD(2022) 23 final).

- (11) 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijoje nustatytas tikslas užtikrinti, kad saugomų buveinių ir rūšių išsaugojimo tendencijos arba būklė neprastėtų ir kad bent 30 % rūšių ir buveinių, kurios šiuo metu nėra palankios būklės, patektų į tą kategoriją arba rodytų didelę teigiamą tendenciją ne vėliau kaip 2030 m. patekti į tą kategoriją. Gairėse¹², kurias Komisija parengė bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais, kad padėtų siekti šių tikslų, pabrėžiama, kad greičiausiai reikės dėti pastangas daugumai tų buveinių ir rūšių išsaugoti ir atkurti, t. y. ne vėliau kaip 2030 m. sustabdyti dabartines neigiamas tendencijas arba išlaikyti dabartines stabilias ar gerėjančias tendencijas, arba užkirsti kelią buveinių ir rūšių, kurių išsaugojimo būklė yra palanki, nykimui. Gairėse taip pat pabrėžiama, kad šios atkūrimo pastangos pirmiausia turi būti planuojamos, įgyvendinamos ir koordinuojamos nacionaliniu ar regioniniu lygmenimis ir kad atrenkant rūšis ir buveines, kurių būklė turi būti pagerinta ne vėliau kaip 2030 m., ir teikiant joms pirmenybę, turi būti siekiama sąveikos su kitais Sąjungos ir tarptautiniais tikslais, visų pirma aplinkos ir klimato politikos tikslais;
- (12) 2020 m. Komisijos gamtos būklės ataskaitoje¹³ pažymėta, kad Sąjungai dar nepavyko sustabdyti saugomų buveinių tipų ir rūšių, kurių išsaugojimas kelia susirūpinimą Sąjungai, nykimo. Šį nykimą daugiausia lemia ekstensyviojo žemės ūkio atsisakymas, intensyvesnė valdymo praktika, hidrologinių režimų keitimas, urbanizacija ir tarša, netvari miškininkystės veikla ir rūšių eikvojimas. Be to, didelę ir vis augančią grėsmę vietinei Sąjungos florai ir faunai kelia invazinės svietimos rūšys ir klimato kaita;
- (13) tikslinga nustatyti visa apimančią ekosistemų atkūrimo tikslą, kad būtų skatinami ekonominiai ir visuomeniniai pokyčiai, kokybiškų darbo vietų kūrimas ir tvarus augimas. Biologinės įvairovės turtingos ekosistemos, pvz., šlapynės, gėlas vanduo, miškai, taip pat žemės ūkio, retai augalais apaugusios, jūrų, pakrančių ir miestų ekosistemos, jeigu jos yra geros būklės, teikia įvairias esmines ekosistemines paslaugas, o nualintų ekosistemų atkūrimo iki geros būklės visose sausumos ir jūros teritorijose nauda gerokai viršija atkūrimo išlaidas; Šios paslaugos teikia įvairiopą socialinę ir ekonominę naudą, priklausomai nuo ekonominių, socialinių, kultūrinių, regioninių ir vietos ypatumų.

12 Pateikiama adresu [Circabc \(europa.eu\)](https://circabc.europa.eu) [Reikia pateikti galutinę nuorodą].

13 Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Gamtos padėtis Europos Sąjungoje 2013–2018 m. rūšių ir buveinių tipų, saugomų Paukščių direktyva ir Buveinių direktyva, būklės ir tendencijų ataskaita“ (COM(2020) 635 final).

- (14) 2021 m. kovo mėn. 52-ojoje sesijoje Jungtinių Tautų Statistikos komisija patvirtino Aplinkos ekonominių sąskaitų sistemą – Ekosistemų apskaitą (SEEA EA)¹⁴. SEEA EA – tai integruota ir išsami statistikos sistema, skirta duomenims apie buveines ir kraštovaizdžius organizuoti, ekosistemų mastui, būklei ir funkcijoms vertinti, ekosistemų išteklių pokyčiams stebėti ir šiai informacijai susieti su ekonomine ir kita žmogaus veikla;
- (15) biologinės įvairovės turtingų ekosistemų užtikrinimas ir kova su klimato kaita yra glaudžiai tarpusavyje susiję. Gamta ir gamtos procesais pagrįsti sprendimai, įskaitant natūralias anglies sąkaupas ir absorbentus, labai svarbūs kovojant su klimato krize. Kartu klimato krizė jau yra sausumos ir jūrų ekosistemų pokyčių skatinamasis veiksnys, ir Sąjunga turi pasirengti vis intensyvesniam, dažnesniam ir plintančiam jos poveikiui. Tarpvyriausybės klimato kaitos komisijos (IPCC) specialiojoje ataskaitoje dėl visuotinio atšilimo¹⁵ 1,5 °C poveikio nurodyta, kad tam tikras poveikis gali būti ilgalaikis arba negrįžtamas. Šeštojoje IPCC vertinimo ataskaitoje¹⁶ teigiama, kad ekosistemų atkūrimas bus labai svarbus padedant kovoti su klimato kaita ir mažinant apsirūpinimo maistu saugumui kylančią riziką. Tarpvyriausybė mokslinė politinė biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų platforma (IPBES) savo 2019 m. visuotinio biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų vertinimo ataskaitoje¹⁷ nurodė, kad klimato kaita yra pagrindinis gamtos pokyčius skatinantis veiksnys ir kad tikėtina, jog jos poveikis ateinančiais dešimtmečiais didės ir kai kuriais atvejais viršys kitų ekosistemų pokyčius lemiančių veiksnių, pavyzdžiui, pakeisto žemės ir jūros naudojimo, poveikį;

14 https://seea.un.org/sites/seea.un.org/files/documents/EA/seea_ea_white_cover_final.pdf.

15 Tarpvyriausybės klimato kaitos komisijos (IPCC) specialioji ataskaita dėl visuotinio atšilimo 1,5 °C poveikio ir susijusių visuotinių šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo scenarijų, stiprinant pasaulinį atsaką į klimato kaitos grėsmę, darnų vystymąsi ir pastangas panaikinti skurdą (V. Masson-Delmotte, P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P. R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J. B. R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M. I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor ir T. Waterfield (eds.)) <https://www.ipcc.ch/sr15/>

16 [Klimato kaita 2022 m.: poveikis, prisitaikymas ir pažeidžiamumas \(angl. Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability\) \(ipcc.ch\)](https://www.ipcc.ch/sr15/).

17 IPBES (2019 m.): Tarpvyriausybės mokslinės politinės biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų platformos visuotinio vertinimo ataskaita dėl biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų. E. S. Brondizio, J. Settele, S. Díaz ir H. T. Ngo (red.). IPBES sekretoriatas, Bona, Vokietija. p. 1148. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3831673>.

- (16) Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2021/1119¹⁸ nustatytas privalomas Sąjungos poveikio klimatui neutralumo iki 2050 m. tikslas ir tai, kad vėliau būtina pasiekti neigiamą išmetamųjų teršalų kiekį, teikti pirmenybę sparčiam ir nuspėjamam išmetamųjų teršalų kiekio mažinimui ir kartu didinti absorbentais pašalinamą ŠESD kiekį. Ekosistemų atkūrimu galima reikšmingai prisidėti prie natūralių absorbentų išsaugojimo, valdymo ir gerinimo, taip pat prie biologinės įvairovės didinimo, kartu kovojant su klimato kaita. Reglamente (ES) 2021/1119 taip pat reikalaujama, kad atitinkamos Sąjungos institucijos ir valstybės narės užtikrintų nuolatinę pažangą didinant gebėjimą prisitaikyti, atsparumą ir mažinant pažeidžiamumą dėl klimato kaitos. Jame taip pat reikalaujama, kad valstybės narės prisitaikymą prie klimato kaitos įtrauktų į visas politikos sritis ir propaguotų gamtos procesais pagrįstus sprendimus¹⁹ bei ekosistemomis grindžiamą prisitaikymą;
- (17) 2021 m. Komisijos komunikate dėl prisitaikymo prie klimato kaitos²⁰ pabrėžiama, kad būtina skatinti gamtos procesais pagrįstus sprendimus, ir pripažįstama, kad ekonomiškai efektyvų prisitaikymą prie klimato kaitos galima pasiekti apsaugant ir atkuriant šlapynes ir durpynus, taip pat pakrančių ir jūrų ekosistemas, plėtojant miestų žaliąsias erdves ir įrengiant žaliuosius stogus bei sienas, taip pat skatinant ir tvariai valdant miškus ir žemės ūkio paskirties žemę. Didesnis biologinės įvairovės ekosistemų skaičius lemia didesnę atsparumą klimato kaitai ir suteikia veiksmingesnių nelaimių mažinimo ir prevencijos formų;

18 2021 m. birželio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1119, kuriuo nustatoma poveikio klimatui neutralumo pasiekimo sistema ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 401/2009 ir (ES) 2018/1999 (Europos klimato teisės aktas) (OL L 243, 2021 7 9, p. 1).

19 Gamtos procesais pagrįsti sprendimai – tai gamtos įkvėpti ir remiami sprendimai, kurie yra ekonomiškai efektyvūs ir kurie tuo pat metu teikia aplinkosauginę, socialinę ir ekonominę naudą ir padeda stiprinti atsparumą. Tokie sprendimai lemia, kad miestuose, kraštovaizdžiuose ir jūrų peizažuose atsiranda daugiau ir įvairesnių gamtinių ir natūralių elementų ir procesų, įgyvendinant prie vietos sąlygų pritaikytas, išteklius tausiai naudojančias ir sistemines intervencijos priemones. Todėl gamtos procesais pagrįsti sprendimai yra naudingi biologinei įvairovei ir jais remiamas įvairių ekosisteminių paslaugų teikimas.

20 Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Klimato kaitai atsparios Europos kūrimas. Naujoji ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategija“ (COM(2021) 82 final).

- (18) Sąjungos klimato politika persvarstoma tam, kad būtų laikomasi Reglamente (ES) 2021/1119 siūlomos trajektorijos – ne vėliau kaip 2030 m. sumažinti grynąjį išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį bent 55 %, palyginti su 1990 m. Visų pirma pasiūlymu dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2018/841 ir (ES) 2018/1999²¹, siekiama padidinti žemės sektoriaus indėlį į bendrą 2030 m. klimato srities užmojį ir tikslai, susiję su žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės (LULUCF) sektoriuje išmetamo ir absorbuojamo ŠESD kiekio apskaita, suderinami su susijusiomis biologinės įvairovės politikos iniciatyvomis. Tame pasiūlyme pabrėžiama, kad būtina apsaugoti ir stiprinti anglies dioksido absorbavimą gamtoje, didinti ekosistemų atsparumą klimato kaitai, atkurti nualintą žemę ir ekosistemas ir atkurti durpynų drėgnumą. Juo taip pat siekiama pagerinti saugomoje ir atkuriamoje žemėje išmetamo ir absorbuojamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio stebėseną ir ataskaitų teikimą. Šiuo atveju svarbu, kad visų kategorijų žemės ekosistemos, įskaitant miškus, pievas, pasėlius ir šlapynes, būtų geros būklės, kad būtų galima veiksmingai surinkti ir saugoti anglies dioksidą;
- (19) geopolitiniai įvykiai dar labiau išryškino poreikį apsaugoti maisto sistemų atsparumą²². Duomenys rodo, kad žemės ūkio ekosistemų atkūrimas daro teigiamą poveikį maisto gamybos našumui ilguoju laikotarpiu, o gamtos atkūrimas yra tarsi apsidraudimas, užtikrinantis ilgalaikį ES tvarumą ir atsparumą;
- (20) Konferencijos dėl Europos ateities galutinėje ataskaitoje piliečiai ragina Sąjungą apsaugoti ir atkurti biologinę įvairovę, kraštovaizdį ir vandenynus, panaikinti taršą ir puoselėti žinias, informuotumą, švietimą ir dialogą aplinkos, klimato kaitos, energijos vartojimo ir tvarumo klausimais²³;

21 Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl taikymo srities, atitikties taisyklių supaprastinimo, valstybių narių 2030 m. tikslų nustatymo ir įsipareigojimo iki 2035 m. bendrai pasiekti poveikio klimatui neutralumo tikslą žemės naudojimo, miškininkystės ir žemės ūkio sektoriuje iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2018/841 ir dėl stebėsenos, ataskaitų teikimo, pažangos stebėjimo ir peržiūros tobulinimo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2018/1999 (COM(2021) 554 final).

22 Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Apsirūpinimo maistu užtikrinimas ir maisto sistemų atsparumo didinimas“ (COM(2022) 133 final).

23 *Konferencija dėl Europos ateities. Pranešimas apie galutinę konferencijos rezultatą*, 2022 m. gegužės mėn., 2 (1, 4, 5) pasiūlymas p. 44, 6 (6) pasiūlymas p. 48.

- (21) ekosistemų atkūrimas kartu su pastangomis sumažinti prekybą laukiniais augalais ir gyvūnais ir jų vartojimą taip pat padės užkirsti kelią bei padidinti atsparumą galimoms būsimoms užkrečiamosioms ligoms, kurios gali tapti zoonozėmis, taip sumažinant protrūkių ir pandemijų riziką, ir padės remti ES ir pasaulines pastangas taikyti bendros sveikatos koncepciją, pagal kurią pripažįstama esant esminio ryšio tarp žmonių sveikatos, gyvūnų sveikatos ir sveikos atsparios gamtos;
- (22) dirvožemis – neatsiejama sausumos ekosistemų dalis. 2021 m. Komisijos komunikate „2030 m. ES dirvožemio strategija“²⁴ pabrėžiama, kad būtina atkurti nualintą dirvožemį ir didinti dirvožemio biologinę įvairovę. **Pasaulinis mechanizmas ir Jungtinių Tautų konvencijos dėl kovos su dykumėjimu (UNCCD) sekretoriatas parengė Žemės būklės neblogėjimo tikslų nustatymo programą, skirtą padėti šalims ne vėliau kaip 2030 m. pasiekti, kad dirvožemio būklė neblogėtų;**
- (23) Tarybos direktyva 92/43/EEB²⁵ ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/147/EB²⁶ siekiama užtikrinti ilgalaikę vertingiausių ir nykstančių Europos rūšių ir buveinių, taip pat ekosistemų, kurių dalis jos yra, apsaugą, išsaugojimą ir išlikimą. 1992 m. sukurtas tinklas „Natura 2000“, kuris yra didžiausias koordinuojamas saugomų teritorijų tinklas pasaulyje, yra pagrindinė priemonė, kuria įgyvendinami šių dviejų direktyvų tikslai; **Šis reglamentas, kaip ir tos dvi direktyvos, turėtų būti taikomas valstybių narių, kurioms taikomos Sutartys, europinei teritorijai, taigi taip pat suderinant su Direktyva 2008/56/EB;**

24 Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES 2030 m. dirvožemio strategija. Naudojimasis geros būklės dirvožemio teikiama nauda žmonėms, maistui, gamtai ir klimatui“ (COM(2021) 699 final).

25 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992 7 22, p. 7).

26 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (OL L 20, 2010 1 26, p. 7).

- (24) jau sukurta sistema ir gairės²⁷, kuriomis remiantis nustatoma pagal Direktyvą 92/43/EEB saugomų buveinių tipų gera būklė ir pakankama rūšių, kurioms taikoma ta direktyva, buveinių kokybė bei kiekis. Remiantis ta sistema ir gairėmis galima nustatyti tų buveinių tipų ir rūšių buveinių atkūrimo tikslus. Tačiau tokio atkūrimo nepakaks siekiant apgręžti biologinės įvairovės nykimo procesą ir atkurti visas ekosistemas. Todėl turėtų būti nustatyti papildomi konkrečiais rodikliais pagrįsti įpareigojimai, kad būtų galima padidinti biologinę įvairovę platesnių ekosistemų mastu;
- (25) remdamosi Direktyvomis 92/43/EEB ir 2009/147/EB ir siekdamos padėti siekti tose direktyvose nustatytų tikslų, valstybės narės turėtų įdiegti atkūrimo priemones, kad užtikrintų saugomų buveinių ir rūšių, įskaitant laukinius paukščius, atkūrimą visose Sąjungos teritorijose, taip pat „Natura 2000“ nepriklausančiose teritorijose;
- (26) Direktyva 92/43/EEB siekiama išlaikyti ir atkurti palankią Sąjungos svarbos natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių išsaugojimo būklę. Tačiau joje nėra nustatytas terminas šiam tikslui pasiekti. Be to, Direktyvoje 2009/147/EB nenustatytas paukščių populiacijų atkūrimo Sąjungoje terminas;
- (27) todėl turėtų būti nustatyti atkūrimo priemonių įdiegimo „Natura 2000“ priklausančiose ir nepriklausančiose teritorijose terminai, kad visoje Sąjungoje būtų laipsniškai gerinama saugomų buveinių tipų būklė ir jos būtų iš naujo įkurtos, kol bus užtikrintas palankus referencinis plotas, reikalingas palankiai šių tipų buveinių išsaugojimo būklei Sąjungoje pasiekti. Kad valstybėms narėms būtų suteikta reikiamo lankstumo imtis didelio masto atkūrimo pastangų, tikslinga buveinių tipus grupuoti pagal ekosistemas, kurioms jos priklauso, ir buveinių tipų grupėms nustatyti per tam tikrą laikotarpį pasiektinus ir kiekybinius plotu pagrįstus tikslus. Tai suteiks galimybę valstybėms narėms pasirinkti, kurias buveines pirmiausia atkurti grupėje;

27 Aplinkos GD, 2017 m. „Ataskaitų teikimas pagal Buveinių direktyvos 17 straipsnį: 2013–2018 m. laikotarpio aiškinamosios pastabos ir gairės“ ir 2013 m. Aplinkos GD „Europos Sąjungos buveinių aiškinamasis vadovas Eur 28“.

- (28) panašūs reikalavimai turėtų būti nustatyti rūšių, kurioms taikoma Direktyva 92/43/EEB, buveinėms ir laukinių paukščių, kuriems taikoma Direktyva 2009/147/EB, buveinėms, ypač daug dėmesio skiriant reikiamoms jungtims tarp šių abiejų buveinių, kad tų rūšių populiacijos klestėtų;
- (29) būtina, kad buveinių tipų atkūrimo priemonės būtų pakankamos ir tinkamos, kad kuo greičiau būtų atkurta gera būklė ir užtikrintas palankus referencinis plotas, kad būtų pasiekta gera jų išsaugojimo būklė. Svarbu, kad atkūrimo priemonės būtų tokios, kokios būtinos per nustatytą laiką įvykdytiniams ir kiekybiniais su plotu susijusiems tikslams pasiekti. Be to, būtina, kad rūšių buveinių atkūrimo priemonės būtų pakankamos ir tinkamos, kad būtų kuo greičiau užtikrinta pakankama buveinių kokybė ir kiekis, siekiant palankios rūšių išsaugojimo būklės;
- (29a) pagal šį reglamentą taikant atkūrimo priemones, kuriomis siekiama atkurti arba išlaikyti tam tikrų I priede išvardytų tipų buveines, pavyzdžiui, pievų, viržynų ar šlapynių tipo buveines, tam tikrais atvejais gali reikėti pašalinti mišką, kad būtų atkurtas išsaugojimu grindžiamas valdymas, kuris gali apimti tokią veiklą kaip šienavimas ar ganymas. Gamtos atkūrimas ir miškų naikinimo sustabdymas yra svarbūs ir vienas kitą papildantys aplinkosaugos tikslai. Komisija parengs gaires, kaip nurodyta Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. [XXXX/2023] dėl tam tikrų su miškų naikinimu ir alinimu siejamų prekių ir produktų tiekimo Sąjungos rinkai ir jų eksporto iš Sąjungos, kuriuo panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 995/2010, 36 konstatuojamojoje dalyje, kad paaškindu to reglamento 2 straipsnyje pateiktos „naudojimo žemės ūkio tikslais“ apibrėžties aiškinimą, visų pirma dėl miško pavertimo žeme, kai tokio pavertimo tikslas nėra žemės ūkis;**
- (30) svarbu užtikrinti, kad pagal šį reglamentą įdiegtomis atkūrimo priemonėmis būtų konkrečiai ir išmatuojamai pagerinta ekosistemų būklė tiek atskirų teritorijų, kurias reikia atkurti, lygmeniu, tiek nacionaliniu ir Sąjungos lygmenimis;

- (31) siekiant užtikrinti, kad atkūrimo priemonės būtų veiksmingos ir kad jų rezultatus būtų galima išmatuoti laikui bėgant, labai svarbu, kad teritorijose, kurioms taikomos tokios atkūrimo priemonės, siekiant pagerinti buveinių, patenkančių į Direktyvos 92/43/EEB I priedo taikymo sritį, būklę, iš naujo įkurti tas buveines ir pagerinti jungtis tarp jų, padėtis nuolat gerėtų, kol bus pasiekta gera būklė;
- (32) taip pat labai svarbu, kad teritorijose, kuriose taikomos atkūrimo priemonės, siekiant pagerinti rūšių, kurioms taikoma Direktyva 92/43/EEB, buveinių ir laukinių paukščių, kuriems taikoma Direktyva 2009/147/EB, buveinių kokybę ir kiekį, padėtis nuolat gerėtų, kad būtų galima padėti pasiekti pakankamą tokių rūšių buveinių kiekį ir kokybę;
- (33) svarbu užtikrinti, kad valstybių narių ir visos Sąjungos teritorijoje laipsniškai didėtų plotai, apimantys į Direktyvos 92/43/EEB taikymo sritį patenkančius buveinių, kurios yra geros būklės, tipus, kol bus užtikrintas kiekvieno buveinių tipo palankus referencinis plotas ir bent 90 % to ploto valstybės narės lygmeniu bus geros būklės, kad Sąjungoje būtų galima pasiekti gerą tų tipų buveinių išsaugojimo būklę;
- (34) svarbu užtikrinti laipsnišką rūšių, kurioms taikoma Direktyva 92/43/EEB, taip pat laukinių paukščių, kuriems taikoma Direktyva 2009/147/EB, buveinių kokybės ir kiekybės didėjimą valstybių narių ir galiausiai Sąjungos teritorijoje, kol ta kokybė ir kiekybė bus pakankami ilgalaikiam tų rūšių išlikimui užtikrinti;

(35) svarbu, kad [...] teritorijų, apimančių buveinių tipus, kuriems taikomas šis reglamentas, **ir kuriose taikomos atkūrimo priemonės, būklė nuolat gerėtų, kol pasiekama gera būklė, ir kad po to ši būklė reikšmingai** neblogėtų **ir nekiltu pavojus ilgalaikiam geros būklės palaikymui ar jos pasiekimui. Taip pat svarbu, kad valstybės narės siektų dėti** pastangas, kad būtų užkirstas kelias reikšmingam būklės blogėjimui teritorijose, **apimančiose tokių tipų buveines, kurių būklė jau yra gera arba nėra gera ir kuriose dar nėra taikomos atkūrimo priemonės. Tokios priemonės yra svarbios siekiant išvengti** [...], kad ateityje **nepadidėtų** atkūrimo poreikiai, **ir jose daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama tų tipų buveinių teritorijoms, kurias savo nacionaliniuose atkūrimo planuose yra identifikavusios valstybės narės ir kurias būtina atkurti, kad būtų pasiekti atkūrimo tikslai.** Tikslinga apsvaistyti nenugalimos jėgos (*force majeure*), **pavyzdžiui, gaivalinių nelaimių,** galimybę, dėl kurios gali pablogėti teritorijų, apimančių tuos buveinių tipus, būklę, taip pat neišvengiamus buveinių pokyčius, kuriuos tiesiogiai lemia klimato kaita. „**Natura 2000“ nepriklausančių teritorijų atveju taip pat tikslinga atsižvelgti į** viršesnio viešojo intereso plano ar projekto, kurio atveju nėra mažiau žalingų alternatyvių sprendimų, rezultatus [...]. **Teritorijų, kurios turi būti atkurtos, atveju tai turėtų** būti nustatoma kiekvienu konkrečiu atveju atskirai [...]. „**Natura 2000“ teritorijų atveju – planams ir projektams** leidimai išduodami pagal Direktyvos 92/43/EEB 6 straipsnio 4 dalį. **Jei teritorijos buveinės tipas pakeičiamas į kitą tipą, kuriam taikomas šio reglamentas, nustatant pageidaujama atkūrimo priemonės rezultata, tos teritorijos būklė neturėtų būti laikoma blogėjančia;**

(35a) šiame reglamente nustatyto nuostatu, leidžiančių nukrypti nuo nuolatinio būklės gerėjimo ir būklės neblogėjimo užtikrinimo „Natura 2000“ nepriklausančiose teritorijose įpareigojimu, tikslais valstybės narės turėtų daryti prielaidą, kad atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos įrenginiai, jų prijungimas prie tinklo, pats susijęs tinklas ir kaupimo įrenginiai yra viršesnio viešojo intereso. Valstybės narės tinkamai pagrįstomis ir konkrečiomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, dėl su nacionaline gynyba susijusių priežasčių, gali nuspresti riboti šios prielaidos taikymą. Be to, valstybės narės gali leisti šių projektų atveju nesilaikyti įpareigojimo įrodyti, kad tų nukrypti leidžiančių nuostatų taikymo tikslais nėra mažiau žalingų alternatyvių sprendimų, jeigu tu projektu atžvilgiu buvo atliktas strateginis poveikio aplinkai vertinimas. Laikant, kad tokie įrenginiai yra viršesnio viešojo intereso, ir, kai taikytina, apribojant reikalavimą įvertinti mažiau žalingus alternatyvius sprendimus, būtų sudarytos sąlygos tokiu projektu atveju atlikti supaprastintą vertinimą dėl nukrypti leidžiančių nuostatų, susijusių su viršesnio viešojo intereso vertinimu pagal šį reglamentą;

(35b) veiklai, kurios vienintelis tikslas – gynyba ar nacionalinis saugumas, turėtų būti teikiama didžiausias prioritetas. Todėl valstybės narės, įdiegdamos atkūrimo priemonės, gali taikyti išimtį teritorijoms, naudojamoms išimtinai su nacionaline gynyba susijusiai veiklai, jei laikoma, kad šios priemonės yra nesuderinamos su nuolatiniu atitinkamų teritorijų naudojimu kariniais tikslais. Be to, nuostatu, leidžiančių nukrypti nuo šiame reglamente nustatyto įpareigojimo nuolat užtikrinti būklės gerėjimą ir jos neblogėjimą „Natura 2000“ nepriklausančiose teritorijose, tikslais valstybėms narėms turėtų būti leidžiama daryti prielaidą, kad su tokia veikla susiję planai ir projektai yra viršesnio viešojo intereso. Valstybės narės taip pat gali leisti šių projektų atveju nesilaikyti įpareigojimo įrodyti, kad nėra mažiau žalingų alternatyvių sprendimų, tačiau, jei jos taiko šią išimtį, turėtų, kiek tai pagrįsta ir praktiškai imanoma, įdiegti priemones, kuriomis būtų siekiama sušvelninti poveikį tam tikrų tipų buveinėms;

(36) 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijoje pabrėžiama, kad reikia imtis aktyvesnių veiksmų siekiant atkurti nualintas jūrų ekosistemas, įskaitant ekosistemas, kuriose yra daug anglies, ir svarbias žuvų neršto ir jų jauniklių augimo vietas. Strategijoje taip pat skelbiama, kad Komisija turi pasiūlyti naują žvejybos išteklių išsaugojimo ir jūrų ekosistemų apsaugos veiksmų planą;

(37) Direktyvos 92/43/EEB I priede išvardyti jūrų buveinių tipai apibrėžiami plačiai ir apima daug ekologiniu požiūriu skirtingų potipių, kuriems būdingas skirtingas atkūrimo potencialas, todėl valstybėms narėms sunku nustatyti tinkamas tų buveinių tipų atkūrimo priemonės. Todėl jūros buveinių tipai turėtų būti išsamiau apibrėžti naudojant Europos Sąjungos informacijos apie gamtą sistemos (EUNIS) jūrų buveinių atitinkamo lygmens klasifikaciją. Valstybės narės turėtų nustatyti palankius referencinius plotus, kad būtų pasiekta kiekvieno iš tų buveinių tipų gera išsaugojimo būklė, jei tie referenciniai plotai dar nėra įtraukti į kitus Sąjungos teisės aktus; **Jūrinių minkštųjų nuosėdų buveinių tipų grupė, atitinkanti tam tikrus Direktyvoje 2008/56/EB nurodytus plačius bentoso buveinių tipus, yra plačiai paplitusi kelių valstybių narių jūrų vandenyse. Todėl valstybėms narėms turėtų būti leidžiama laipsniškai diegiamas atkūrimo priemonės taikyti tik mažesnei šių tipų buveinių teritorijai, kurios nėra geros būklės, daliai, su sąlyga, kad tai netrukdo pasiekti arba išlaikyti gerą aplinkos būklę, nustatytą pagal Direktyvos 2008/56/EB 9 straipsnio 1 dalį, visu pirma atsižvelgiant į 1 ir 6 deskriptorių, nustatytą pagal tos direktyvos 9 straipsnio 3 dalį, slenkstines vertes, atsižvelgiant į šių buveinių tipų nykimo mastą, neigiama poveikį šių buveinių tipų būklei ir didžiausią leidžiamą to neigiamo poveikio mastą;**

- (38) kai siekiant apsaugoti pakrančių ir jūrų buveines reikia reglamentuoti žvejybos arba akvakultūros veiklą, taikoma bendra žuvininkystės politika. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 1380/2013²⁸ visų pirma nustatyta, kad vykdant bendrą žuvininkystės politiką turi būti įgyvendinamas ekosisteminis žuvininkystės valdymo metodas, siekiant užtikrinti, kad neigiamas žvejybos veiklos poveikis jūrų ekosistemai būtų kuo mažesnis. Tame reglamente taip pat nustatyta, jog ta politika turi būti siekiama užtikrinti, kad vykdant akvakultūros ir žvejybos veiklą būtų vengiama jūros aplinkos būklės blogėjimo;
- (39) tam, kad būtų pasiektas nuolatinio, ilgalaikio ir tvaraus biologinės įvairovės turtingos ir atsparios gamtos atkūrimo tikslas, valstybės narės turėtų visapusiškai pasinaudoti bendros žuvininkystės politikos teikiamomis galimybėmis. Atsižvelgdamos į išimtinę Sąjungos kompetenciją jūrų biologinių išteklių išsaugojimo srityje, valstybės narės turi galimybę imtis nediskriminacinių priemonių, kad išsaugotų ir valdytų žuvų išteklius ir palaikytų ar pagerintų jūrų ekosistemų išsaugojimo būklę 12 jūrmylių ribose. Be to, tiesioginių valdymo interesų turinčios valstybės narės turi galimybę susitarti ir pateikti bendras rekomendacijas dėl išsaugojimo priemonių, kurios būtinos siekiant laikytis įpareigojimų pagal Sąjungos aplinkos teisę. Tokios priemonės bus vertinamos ir priimamos pagal bendros žuvininkystės politikos taisykles ir procedūras;
- (40) Direktyvoje 2008/56/EB reikalaujama, kad valstybės narės bendradarbiautų dvišaliu pagrindu ir pasitelkdamos regioninius bei subregioninius bendradarbiavimo mechanizmus, taip pat regionines jūrų konvencijas²⁹, o kai tai susiję su žuvininkystės priemonėmis – pagal bendrą žuvininkystės politiką įsteigtose regioninėse grupėse;

28 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1380/2013 dėl bendros žuvininkystės politikos, kuriuo iš dalies keičiami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1954/2003 ir (EB) Nr. 1224/2009 bei panaikinami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 2371/2002 ir (EB) Nr. 639/2004 bei Tarybos sprendimas 2004/585/EB (OL L 354, 2013 12 28, p. 22).

29 1992 m. Konvencija dėl šiaurės rytų Atlanto jūros aplinkos apsaugos – OSPAR konvencija (OSPAR), 1992 m. Konvencija dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos – Helsinkio konvencija (HELCOM), 1995 m. Viduržemio jūros aplinkos ir pakrančių zonos apsaugos konvencija – Barselonos konvencija (UNEP-MAP) ir 1992 m. Konvencija dėl Juodosios jūros apsaugos nuo taršos – Bukarešto konvencija.

- (41) svarbu, kad taip pat būtų įdiegtos tam tikrų jūrų rūšių, pvz., ryklių ir rajų, buveinių, kurioms, **pavyzdžiui**, taikoma Migruojančių laukinių gyvūnų rūšių išsaugojimo konvencija arba kurios yra įtrauktos į **Europos regioninių jūrų konvencijų nykstančių ir gresiančių išnykti rūšių sąrašus**, bet netaikoma Direktyva 92/43/EEB, atkūrimo priemonės, nes šios buveinės atlieka svarbią funkciją ekosistemoje;
- (42) siekdamos remti sausumos, gėlo vandens, pakrančių ir jūrų buveinių atkūrimą ir užtikrinti, kad jų būklė neblogėtų, valstybės narės turi galimybę nustatyti papildomas teritorijas kaip saugomas teritorijas arba griežtai saugomas teritorijas, įgyvendinti kitas veiksmingas teritorines išsaugojimo priemones ir skatinti privačias žemės išsaugojimo priemones;
- (43) miestų ekosistemos sudaro apie 22 % Sąjungos sausumos paviršiaus ir yra teritorija, kurioje gyvena dauguma Sąjungos piliečių. Miestų žaliosios erdvės apima, **inter alia**, miestų miškus, parkus ir sodus, miestų ūkius, medžiais apsodintas gatves, miesto pievas ir miesto gyvatvoves. **Kaip ir kitos ekosistemos, kurioms taikomas šis reglamentas, miestų ekosistemos** [...] teikia biologinei įvairovei, visų pirma augalams, paukščiams ir vabzdžiams, įskaitant apdulkintojus, svarbias buveines. Jos taip pat teikia **daug kitų** gyvybiškai svarbių ekosisteminių paslaugų, įskaitant gaivalinių nelaimių (pvz., potvynių, karščio salos efekto) rizikos mažinimą ir kontrolę, vėsinimą, rekreaciją, vandens ir oro filtravimą, taip pat klimato kaitos švelninimą ir prisitaikymą prie jos. **Miestų žaliųjų erdvių didinimas yra svarbus miestų ekosistemų gebėjimo teikti šias svarbias paslaugas didinimo parametras.** **Padidinus žaliają dangą tam tikroje miesto teritorijoje sulėtėja vandens nuotėkis (taip sumažinama upių taršos dėl paviršinių nuotekų išlajos rizika) ir padedama išlaikyti mažesnę temperatūrą vasarą, taip padidinant atsparumą klimato kaitai, ir suteikiama papildomos erdvės gamtai klestėti. Padidinus miestų žaliųjų erdvių lygį daugeliu atveju pagerės miestų ekosistemos būklė. Savo ruožtu sveikos miestų ekosistemos yra itin svarbios remiant kitų pagrindinių Europos ekosistemų sveikatą, pavyzdžiui, sujungiant aplinkinių kaimo vietovių natūralias teritorijas, gerinant upių sveikatą už miesto ribų, suteikiant prieglobstį ir vietą veistis paukščių ir apdulkintojų rūšims, susijusioms su žemės ūkio ir miškų buveinėmis, taip pat sukuriant svarbias buveines migruojantiems paukščiams;**

- (44) reikia gerokai sustiprinti veiksmus, kuriais siekiama užtikrinti, kad miestų žaliųjų erdvių **dangai, vpač medžiams**, nebekiltų [...] rizika **nykti**. Siekiant užtikrinti, kad miestų žaliosios erdvės ir toliau teiktų būtinas ekosistemines paslaugas, reikėtų sustabdyti jų nykimą, jas atkurti ir plėsti, *inter alia*, [...] į pastatų projektavimą **integruojant** žaliąją infrastruktūrą ir gamtos procesais pagrįstus sprendimus [...], pavyzdžiui, žaliuosius stogus ir žaliąsias sienas. **Toks integravimas gali padėti padidinti ne tik žaliosios miesto erdvės plotą, bet ir, jei įtrauksime medžius, miesto medžių lajos dangą;**
- (45) 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijoje reikalaujama dėti daugiau pastangų, kad būtų atkurtos gėlo vandens ekosistemos ir natūralios upių funkcijos. Gėlo vandens ekosistemų atkūrimas turėtų apimti pastangas atkurti natūralias [...] upių, jų pakrančių teritorijų ir salpų jungtis, be kita ko, pašalinant **dirbtines** kliūtis, kad būtų galima pasiekti palankią upių, ežerų ir aliuvinių buveinių bei rūšių, gyvenančių tose buveinėse, kurios saugomos pagal Direktyvas 92/43/EEB ir 2009/147/EB, išsaugojimo būklę, taip pat įgyvendinti vieną iš pagrindinių 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijoje nustatytų tikslų, t. y. atkurti bent 25 000 km laisvai tekančių upių, **kaip įvertinta pagal padėti 2020 m., kai strategija buvo paskelbta**. Šalinamos kliūtis, valstybės narės pirmiausia turėtų pašalinti atgyvenusias kliūtis, t. y. kurios nebereikalingos atsinaujinančiosios energijos gamybai, vidaus vandenų laivybai, vandens tiekimui ar kitoms reikmėms;
- (46) Sąjungoje pastaraisiais dešimtmečiais labai sumažėjo apdulkintojų: viena iš trijų bičių rūšių ir drugelių rūšių nyksta, o vienai iš dešimties tokių rūšių gresia išnykimas. Apdulkintojai, apdulkindami laukinius ir auginamus augalus, yra labai svarbūs sausumos ekosistemų veikimui, žmonių gerovei ir apsirūpinimo maistu saugumui. Dėl vabzdžių apdulkintojų buvimo tiesiogiai gaunama beveik 5 000 000 000 EUR ES metinės žemės ūkio produkcijos³⁰;

30 V. Vysna, J. Maes, J. E. Petersen, A. La Notte, S. Vallecillo, N. Aizpurua, E. Ivits, A. Teller, „Ekosistemų ir jų paslaugų apskaita Europos Sąjungoje“ (angl. „Accounting for ecosystems and their services in the European Union“) (INCA). INCA projekto II etapo galutinė ataskaita, pagal kurią siekiama parengti ES integruotos ekosistemų apskaitos sistemos bandomąjį projektą. Statistinė ataskaita. Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas, 2021 m.

- (47) reaguodama į Europos Parlamento ir Tarybos raginimus spręsti apdulkinčiųjų nykimo problemą, 2018 m. birželio 1 d. Komisija pradėjo įgyvendinti ES iniciatyvą dėl apdulkinčiųjų³¹. Iniciatyvos įgyvendinimo pažangos ataskaitoje³² nurodyta, kad tebėra didelių problemų šalinant apdulkinčiųjų kiekio mažėjimo veiksnius, įskaitant pesticidų naudojimą. Europos Parlamentas³³ ir Taryba³⁴ paragino imtis aktyvesnių veiksmų siekiant spręsti apdulkinčiųjų nykimo problemą ir sukurti Sąjungos masto apdulkinčiųjų stebėsenos sistemą, taip pat nustatyti aiškius tikslus ir rodiklius, susijusius su įsipareigojimu sustabdyti apdulkinčiųjų nykimą ir atkurti jų gausą. Europos Audito Rūmai rekomendavo Komisijai sukurti tinkamus valdymo ir stebėsenos mechanizmus, kuriais siekiama pašalinti apdulkinčiųjų kylančias grėsmes³⁵. **2023 m. sausio 24 d. Komisija pateikė peržiūrėtą ES iniciatyvą dėl apdulkinčiųjų³⁶. Peržiūros dokumente nustatyti veiksmai, kurių turi imtis ES ir jos valstybės narės, kad ne vėliau kaip 2030 m. sustabdytu apdulkinčiųjų nykimą ir atkurtu jų gausą;**
- (48) pasiūlymu dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl tvaraus augalų apsaugos produktų naudojimo *[turi būti priimtas 2022 m. birželio 22 d.; įrašyti priimto akto pavadinimą ir numerį, kai bus žinomas]* siekiama reglamentuoti vieną iš apdulkinčiųjų nykimo veiksnių, uždraudžiant naudoti pesticidus ekologiniu požiūriu jautriose teritorijose, kurių daugeliui taikomas šis reglamentas, pavyzdžiui, teritorijose, kuriose išsaugomos apdulkinčiųjų rūšys, Europos raudonosiose knygos³⁷ klasifikuojamos kaip rūšys, kurioms kyla grėsmė išnykti;

31 Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES iniciatyva dėl apdulkinčiųjų“ (COM(2018)395 final).

32 Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES iniciatyvos dėl apdulkinčiųjų įgyvendinimo pažanga“ (COM(2021) 261 final).

33 2021 m. birželio 9 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl ES biologinės įvairovės strategijos iki 2030 m. Gamtos grąžinimas į savo gyvenimą (2020/2273(INI), pateikiama adresu https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0277_LT.pdf.

34 2020 m. gruodžio 17 d. Tarybos išvados dėl Europos Audito Rūmų specialiosios ataskaitos Nr. 15/2020 „Laukinių apdulkinčiųjų apsauga Europos Sąjungoje – Komisijos iniciatyvos nebuvo vaisingos“ (dok. 14168/20).

35 Specialioji ataskaita 15/2020, https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_15/SR_Pollinators_LT.pdf

36 **Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES iniciatyvos dėl apdulkinčiųjų persvarstymas. Naujas apdulkinčiųjų politikos kursas“ (COM(2023) 35 final).**

37 [Europos raudonoji knyga – Aplinka – Europos Komisija \(europa.eu\)](#)

- (49) siekiant užtikrinti saugų, tvarų, maistingą ir įperkamą maistą, reikalingos tvarios, atsparios ir biologinės įvairovės turtingos žemės ūkio ekosistemos. Didelės biologinės įvairovės žemės ūkio ekosistemos taip pat didina žemės ūkio atsparumą klimato kaitai ir aplinkai kylančiai rizikai, kartu padedamos užtikrinti maisto saugą ir apsirūpinimo maistu saugumą ir kurti naujas darbo vietas kaimo vietovėse, visų pirma darbo vietas, susijusias su ekologiniu ūkininkavimu, taip pat kaimo turizmu ir poilsiu. Todėl Sąjunga turi didinti biologinę įvairovę savo žemės ūkio paskirties žemėje, taikydama įvairią esamą praktiką, naudingą biologinės įvairovės didinimui arba su ja suderinamą, įskaitant ekstensyvų žemės ūkį. Ekstensyvus žemės ūkis labai svarbus daugelio rūšių ir buveinių išlaikymui teritorijose, kuriose didelė biologinė įvairovė. Esama įvairios ekstensyviosios žemės ūkio praktikos, kuri duoda įvairios didelės naudos apsaugant biologinės įvairovės, ekosisteminių paslaugų ir kraštovaizdžio elementus, pavyzdžiui, tikslusis ūkininkavimas, ekologinis ūkininkavimas, agroekologija, agrarinė miškininkystė ir mažo intensyvumo daugiamečiai žolynai;
- (50) siekiant padidinti žemės ūkio ekosistemų biologinę įvairovę visoje Sąjungoje, be kita ko, teritorijose, kurios nepriklauso buveinių tipams, patenkantiems į Direktyvos 92/43/EEB taikymo sritį, reikia įdiegti atkūrimo priemones. Kadangi nėra bendro žemės ūkio ekosistemų būklės vertinimo metodo, pagal kurį būtų galima nustatyti konkrečius žemės ūkio ekosistemų atkūrimo tikslus, tikslinga nustatyti bendrą įpareigojimą gerinti žemės ūkio ekosistemų biologinę įvairovę ir vertinti to įpareigojimo vykdymą remiantis esamais rodikliais;
- (51) kadangi agrarinio kraštovaizdžio paukščiai yra gerai žinomi ir plačiai pripažinti pagrindiniai žemės ūkio ekosistemų būklės rodikliai, tikslinga nustatyti jų atkūrimo tikslus; įpareigojimas pasiekti tokius tikslus būtų taikomas valstybėms narėms, o ne pavieniams ūkininkams. Valstybės narės turėtų pasiekti tuos tikslus įdiegdamos veiksmingas žemės ūkio paskirties žemės atkūrimo priemones, bendradarbiaudamos su ūkininkais ir kitais suinteresuotaisiais subjektais dėl jų formos ir įgyvendinimo vietoje;

(52) didelės įvairovės kraštovaizdžio elementai žemės ūkio paskirties žemėje, be kita ko, apsauginės juostos, pūdymai (įtraukti arba neįtraukti į sėjomainą), gyvatvorės, pavieniai medžiai ar jų grupės, medžių eilės, laukų pakraščiai, pavieniai ploteliai, grioviai, upeliai, nedidelės šlapynės, terasos, akmenų piramidės, akmeninės sienos, nedideli tvenkiniai ir kultūriniai elementai suteikia erdves laukiniams augalams ir gyvūnams, įskaitant apdulkintojus, užkerta kelią dirvožemio erozijai ir alinimui, filtruoja orą bei vandenį, padeda švelninti klimato kaitą ir prisitaikyti prie jos, taip pat didina nuo apdulkinimo priklausomų žemės ūkio pasėlių produktyvumą. Gamybinės paskirties medžiai, kurie yra ariamosios žemės agrarinės miškininkystės sistemų dalis, ir gamybiniai negamybinės paskirties gyvatvorių elementai taip pat gali būti laikomi didelės biologinės įvairovės kraštovaizdžio elementais, jeigu jie nėra tręšiami ar apdorojami pesticidais ir jei derlius nuimamas tik tada, kai dėl to nenukenčia didelė biologinė įvairovė. Todėl turėtų būti nustatytas reikalavimas užtikrinti žemės ūkio paskirties žemės, kurioje yra didelės įvairovės kraštovaizdžio elementų, dalies didinimo tendenciją. Toks reikalavimas suteiktų galimybę Sąjungai įvykdyti vieną iš kitų pagrindinių 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijos įsipareigojimų, t. y. užtikrinti, kad bent 10 % žemės ūkio paskirties žemės sudarytų didelės įvairovės kraštovaizdžio elementai. Reikėtų siekti užtikrinti ir kitų esamų rodiklių, pvz., pievų drugelių indekso ir organinės anglies san kaupų pasėlių mineraliniuose dirvožemiuose, didėjimo tendencijas;

(53) bendra žemės ūkio politika (BŽŪP) siekiama remti ir stiprinti aplinkos apsaugą, įskaitant biologinę įvairovę. Vienas iš konkrečių politikos tikslų – padėti sustabdyti biologinės įvairovės nykimą ir ją didinti, puoselėti ekosistemines paslaugas ir išsaugoti buveines bei kraštovaizdžius. Pagal naują BŽŪP paramos sąlygų standartą Nr. 8 dėl geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės (8 GAAB)³⁸ reikalaujama, kad su plotu susijusių išmokų gavėjai bent 4 % savo ūkio ariamosios žemės skirtų negamybiniais plotams ir elementams, įskaitant pūdymus, ir išlaikytų esamus kraštovaizdžio elementus. Jei tenkinamos tam tikros sąlygos, tuos 4 %, kurių reikia atitikčiai GAAB standartui užtikrinti, galima sumažinti iki 3 %³⁹. Šis įpareigojimas padės valstybėms narėms užtikrinti didelės įvairovės kraštovaizdžio elementų žemės ūkio paskirties žemėje daugėjimo tendenciją. Be to, pagal BŽŪP valstybės narės turi galimybę sukurti ekologines sistemas, pagal kurias remiama žemės ūkio paskirties žemėje ūkininkų vykdoma žemės ūkio praktika, apimanti kraštovaizdžio elementų arba negamybinių plotų išlaikymą ir kūrimą. Panašiai, neapsiribodamos 8 GAAB sąlygomis ir (arba) ekologinėmis schemomis, valstybės narės gali į savo BŽŪP strateginius planus įtraukti agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities įsipareigojimus, įskaitant sustiprintą kraštovaizdžio elementų valdymą. LIFE gamtos ir biologinės įvairovės projektai, kuriais remiamas Direktyvos 92/43/EEB ir Direktyvos 2009/147/EB, taip pat 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijos įgyvendinimas, taip pat prisidės prie to, kad ne vėliau kaip 2030 m. Europos biologinė įvairovė žemės ūkio paskirties žemėje imtų atsigauti;

-
- 38 2021 m. gruodžio 2 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/2115 kuriuo nustatomos valstybių narių pagal bendrą žemės ūkio politiką rengtinių strateginių planų (BŽŪP strateginių planų), finansuotinių iš Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF) ir iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP), rėmimo taisyklės ir panaikinami reglamentai (ES) Nr. 1305/2013 ir (ES) Nr. 1307/2013 (OL L 435, 2021 12 6, p. 1).
- 39 Jei ūkininkas pagal sustiprintą ekologinę sistemą įsipareigoja bent 7 % savo ariamosios žemės skirti negamybiniais plotams ar elementams, įskaitant pūdymą, arba jei bent 7 % ariamosios žemės ūkio lygmeniu, įskaitant tarpinius pasėlius arba azotą fiksuojančius pasėlius, dirbama nenaudojant augalų apsaugos produktų.

(54) žemės ūkio reikmėms (t. y. pievoms ir pasėliams) naudojamo organinio dirvožemio⁴⁰, kuris yra nusaustuose durpynuose, atkūrimas ir jo drėgnumo atkūrimas⁴¹ padeda užtikrinti didelę naudą biologinei įvairovei, gerokai sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, taip pat teikia kitokios naudos aplinkai ir kartu prisideda prie žemės ūkio kraštovaizdžio įvairovės. Žemės ūkio reikmėms naudojamiems nusaustiems durpynams atkurti valstybės narės gali rinktis įvairias atkūrimo priemones – nuo pasėlių pavertimo daugiamečiais pievomis ir ekstensyvinimo kartu mažinant drenavimą iki visiško drėgnumo atkūrimo su galimybe užsiimti durpininkyste arba įveisti durpes formuojančią augmeniją. Daugiausia naudos klimatui duoda pasėlių plotų atkūrimas ir drėgnumo atkūrimas juose, po jo – intensyviai tvarkomų pievų atkūrimas. Siekiant, kad valstybės narės galėtų lanksčiai įgyvendinti žemės ūkio paskirtimi naudojamų nasaustų durpynų atkūrimo tikslą, joms leidžiama teritorijas, kuriose yra durpių gavybos vietos, taikomas nasaustų durpynų atkūrimo ir drėgnumo atkūrimo priemones, taip pat, tam tikru mastu, kitos paskirties žemėje (pvz., miške) taikomas nasaustų durpynų atkūrimo ir jų drėgnumo atkūrimo priemones laikyti prisidedančiomis prie žemės ūkio paskirties nasaustų durpynų atkūrimo tikslo įgyvendinimo; **Tinkamai pagrįstais atvejais ir jei žemės ūkio reikmėms naudojamų nasaustų durpynų drėgnumo atkurti neįmanoma dėl rimtų neigiamų padarinių pastatams, infrastruktūrai, prisitaikymui prie klimato kaitos ar kitiems viešiesiems interesams ir nėra galimybių atkurti kitos paskirties žemėje esančių durpynų drėgnumo, valstybės narės gali nustatyti mažesnę durpynų, kurie turi būti drėgni, apimtį;**

-
- 40 Terminas „organinis dirvožemis“ apibrėžtas 2006 m. IPCC gairėse dėl nacionalinės šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos, parengtose pagal nacionalinę šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos programą, H. S. Eggleston, L. Buendia, K. Miwa, T. Ngara ir K. Tanabe (red.).
- 41 „Drėgnumo atkūrimas – nasausto dirvožemio pakeitimo drėgnu dirvožemiu procesas“ („Rewetting is the process of changing a drained soil into a wet soil“). IPCC 2014, 2013 ir „Supplement to the 2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories: Wetlands“, Hiraishi, T., Krug, T., Tanabe, K., Srivastava, N., Baasansuren, J., Fukuda, M. ir Troxler, T.G. (eds), I skyrius.

- (55) siekiant didžiausios naudos biologinei įvairovei, nusaustintų durpynų plotų ir jų drėgnumo atkūrimas turėtų neapsiriboti Direktyvos 92/43/EEB I priede nurodytų tipų šlapynių buveinių, kurios turi būti atkurtos ir iš naujo įkurtos, plotais. Duomenys apie organinio dirvožemio apimtį ir jo išmetamą bei absorbuojamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį stebimi ir pateikiami LULUCF sektoriaus nacionalinėse išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio ataskaitose, kurias valstybės narės teikia UNFCCC. Atkurti durpynai ir durpynai, kurių drėgnumas atkurtas, gali būti toliau našiai naudojami alternatyviais būdais. Pavyzdžiui, durpininkystė – ūkininkavimo drėgnuose durpynuose praktika – gali apimti įvairių rūšių nendrynų, tam tikrų rūšių medžių, mėlynių ir spanguolių auginimą, durpinių samanų auginimą ir naminių buivolų ganymą. Tokia praktika turėtų būti grindžiama tvaraus valdymo principais ir ja turėtų būti siekiama didinti biologinę įvairovę, kad ji turėtų didelę finansinę ir ekologinę vertę. Durpininkystė taip pat gali būti naudinga kelioms Sąjungoje nykstančioms rūšims ir gali sudaryti palankias sąlygas šlapynių teritorijų ir susijusių rūšių populiacijų jungtims Sąjungoje. Priemonės, skirtos nusaustiems durpynams ir jų drėgnumui atkurti, taip pat galimam pajamų praradimui kompensuoti, gali būti finansuojamos iš įvairių šaltinių, įskaitant Sąjungos biudžetą ir Sąjungos finansavimo programas;
- (56) naujoje 2030 m. ES miškų strategijoje⁴² apibūdintas poreikis atkurti miškų biologinę įvairovę. Miškai ir kita medžiais apaugusi žemė užima daugiau kaip 43,5 % ES sausumos ploto. Miškų ekosistemos, kurioms būdinga didelė biologinė įvairovė, yra pažeidžiamos dėl klimato kaitos, tačiau jos taip pat natūraliai padeda prisitaikyti prie klimato kaitos ir kovoti su ja bei šalinti su klimatu susijusią riziką, be kita ko, dėl savo anglies sancaupų ir anglies dioksido absorbentų funkcijų, ir teikia daug kitų svarbių ekosisteminių paslaugų bei naudos, pavyzdžiui, iš jų gaunama statybinė ir kita mediena, maisto ir kiti ne medienos produktai, jos padeda reguliuoti klimatą, stabilizuoti dirvožemį ir kontroliuoti eroziją, taip pat valo orą ir vandenį;

42 Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Nauja 2030 m. ES miškų strategija“ (COM(2021) 572 final).

(57) siekiant padidinti miškų ekosistemų biologinę įvairovę visoje Sąjungoje, be kita ko, teritorijose, kurios nepriklauso buveinių tipams, patenkantiems į Direktyvos 92/43/EEB taikymo sritį, reikia įdiegti atkūrimo priemones. Nesant bendro miškų ekosistemų būklės vertinimo metodo, pagal kurį būtų galima nustatyti konkrečius miškų ekosistemų atkūrimo tikslus, tikslinga nustatyti bendrą įpareigojimą didinti miškų ekosistemų biologinę įvairovę ir vertinti to įpareigojimo vykdymą remiantis esamais **pagrindiniais** rodikliais, pavyzdžiui, stovinčia ir gulinčia negyva mediena [...] ir **įprastų miško paukščių indeksu**⁴³.

Priklausomai nuo miško ekosistemos tipo, taip pat tikslinga įpareigojimo vykdymą vertinti pagal tam tikrus kitus rodiklius, tokius kaip įvairiaamžių miškų dalis, miškų jungtys, [...] **miškų, kuriuose vyrauja vietinės medžių rūšys, dalis, medžių rūšių įvairovė** ir organinės anglies sankaupos;

43 Įprastų paukščių populiacijų indeksas (ES suvestinis rodiklis). Produktų duomenų rinkiniai, Eurostatas (europa.eu).

(58) buveinių ir rūšių, saugomų pagal direktyvas 92/43/EEB ir 2009/147/EB, apdulkintojų ir gėlo vandens, miesto, žemės ūkio ir miškų ekosistemų atkūrimo tikslai bei įpareigojimai turėtų papildyti vieni kitus ir veikti sinergiškai, kad būtų pasiektas visa apimantis tikslas – atkurti ekosistemas visų **valstybių narių** [...] sausumos ir jūros teritorijose. Daugeliu atvejų atkūrimo priemonės, kurių reikia vienam konkrečiam tikslui pasiekti, padės įgyvendinti ir kitus tikslus ar įsipareigojimus. Todėl valstybės narės turėtų atkūrimo priemones planuoti strategiškai – siekdamas kuo labiau padidinti jų veiksmingumą prisidedant prie gamtos atkūrimo visoje Sąjungoje. Be to, atkūrimo priemonės turėtų būti planuojamos taip, kad jomis būtų sprendžiami klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos bei gaivalinių nelaimių poveikio prevencijos ir kontrolės, taip pat žemės degradacijos klausimai. Jomis turėtų būti siekiama optimizuoti ekologines, ekonomines ir socialines ekosistemų funkcijas, įskaitant jų našumo potencialą, atsižvelgiant į jų indėlį į darnų atitinkamų regionų ir bendruomenių vystymąsi. Svarbu, kad valstybės narės parengtų išsamius nacionalinius atkūrimo planus, pagrįstus geriausiais turimais moksliniais įrodymais. [...] [...] **Sprendžiant dėl buveinių tipu palankaus referencinio ploto turėtų būti remiamasi dokumentuotais ankstesniu laikotarpiu paplitimo ir teritorijos duomenimis ir numatoma aplinkos sąlygų pokyčiais dėl klimato kaitos. Be to, svarbu,** kad visuomenei būtų sudarytos išankstinės ir veiksmingos galimybės dalyvauti rengiant planus. Valstybės narės turėtų atsižvelgti į konkrečias sąlygas ir poreikius savo teritorijoje, kad planuose būtų reaguojama į atitinkamą biologinės įvairovės nykimo pavojų, grėsmes ir veiksnius, ir turėtų bendradarbiauti, kad užtikrintų atkūrimą ir jungtis tarpvalstybiniais mastais;

- (59) siekdamas užtikrinti įvairių priemonių, kurios buvo ir turi būti įdiegtos siekiant apsaugoti, išsaugoti ir atkurti gamtą Sąjungoje, sąveiką, valstybės narės, rengdamos savo nacionalinius atkūrimo planus, turėtų atsižvelgti į: „Natura 2000“ teritorijoms nustatytas išsaugojimo priemonės ir prioritetinių veiksmų programas, parengtas pagal Direktyvas 92/43/EEB ir 2009/147/EB; priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti gerą ekologinę ir cheminę vandens telkinių, įtrauktų į upių baseinų valdymo planus, parengtus pagal Direktyvą 2000/60/EB, būklę; jūrų strategijas, kuriomis siekiama užtikrinti gerą aplinkos būklę visuose Sąjungos jūrų regionuose, parengtas pagal Direktyvą 2008/56/EB; nacionalines oro taršos kontrolės programas, parengtas pagal Direktyvą (ES) 2016/2284; nacionalines biologinės įvairovės strategijas ir veiksmų planus, parengtus pagal Biologinės įvairovės konvencijos 6 straipsnį, taip pat išsaugojimo priemonės, priimtas pagal Reglamentą (ES) Nr. 1380/2013, ir technines priemonės, priimtas pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2019/1241⁴⁵;

45 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/1241 dėl žuvininkystės išteklių išsaugojimo ir jūrų ekosistemų apsaugos taikant technines priemonės, kuriuo iš dalies keičiami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1967/2006, (EB) Nr. 1224/2009 ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 1380/2013, (ES) 2016/1139, (ES) 2018/973, (ES) 2019/472 ir (ES) 2019/1022 ir panaikinami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 894/97, (EB) Nr. 850/98, (EB) Nr. 2549/2000, (EB) Nr. 254/2002, (EB) Nr. 812/2004 bei (EB) Nr. 2187/2005 (OL L 198, 2019 7 25, p. 105).

45 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/1241 dėl žuvininkystės išteklių išsaugojimo ir jūrų ekosistemų apsaugos taikant technines priemonės, kuriuo iš dalies keičiami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1967/2006, (EB) Nr. 1224/2009 ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 1380/2013, (ES) 2016/1139, (ES) 2018/973, (ES) 2019/472 ir (ES) 2019/1022 ir panaikinami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 894/97, (EB) Nr. 850/98, (EB) Nr. 2549/2000, (EB) Nr. 254/2002, (EB) Nr. 812/2004 bei (EB) Nr. 2187/2005 (OL L 198, 2019 7 25, p. 105).

- (60) siekiant užtikrinti šio reglamento ir Direktyvos (ES) 2018/2001⁴⁶, Reglamento (ES) 2018/1999⁴⁷ ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/70/EB dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją⁴⁸ tikslų suderinamumą, visų pirma rengiant nacionalinius atkūrimo planus, valstybės narės turėtų atsižvelgti į atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektų galimybes prisidėti prie gamtos atkūrimo tikslų įgyvendinimo;
- (61) atsižvelgiant į tai, kad svarbu nuosekliai spręsti dvilypės biologinės įvairovės nykimo ir klimato kaitos problemas, atkuriant biologinę įvairovę reikėtų atsižvelgti į atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimą ir atvirkščiai. **Kai įmanoma, atkūrimo veikla ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimo projektai gali būti vykdomi kartu, be kita ko, paspartintos atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtros ir specialiose tinklo zonose.**[...] ⁴⁹[...] **Direktyvoje (ES) 2018/2001 reikalaujama, kad valstybės narės koordinuotai kartografuotų atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtrą savo teritorijoje, kad būtų identifikuotas vidaus potencialas ir turimos sausumos antžeminės, požeminės, jūros arba vidaus vandens teritorijos, kurių reikia norint instaliuoti atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos įrenginius ir su jais susijusią infrastruktūrą, pvz., tinklo ir kaupimo įrenginius, įskaitant šilumos kaupimą, kurių reikia, kad būtų užtikrintas bent jų nacionalinis įnašas siekiant patikslinto 2030 m. atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslo. Tokios teritorijos, įskaitant esamus įrenginius ir bendradarbiavimo mechanizmus, turėtų atitikti numatomas trajektorijas ir suminę numatomą įrengtąją galia taikant atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijas, nustatytas [...]** nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose [...] ⁵⁰[...] ⁵¹[...]. **Valstybės**

46 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją (OL L 328, 2018 12 21, p. 82).

47 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 663/2009 ir (EB) Nr. 715/2009, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/22/EB, 98/70/EB, 2009/31/EB, 2009/73/EB, 2010/31/ES, 2012/27/ES ir 2013/30/ES, Tarybos direktyvos 2009/119/EB ir (ES) 2015/652 ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 525/2013 (OL L 328, 2018 12 21, p. 1).

48 1998 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/70/EB dėl benzino ir dyzelinių degalų (dyzelino) kokybės, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 93/12/EEB (OL L 350, 1998 12 28, p. 58).

49 [...]

50 [...]

51 [...]

narės turėtų nustatyti tokių teritorijų pogrupius, kaip paspartintos atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtros [...] zonas. Tai konkrečios sausumos ar jūros vietos, kurios yra itin tinkamos energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių įrenginiams [...] įrengti ir kuriose, atsižvelgiant į pasirinktos teritorijos ypatumus, konkrečios atsinaujinančiosios energijos gamyba neturėtų daryti didelio poveikio aplinkai. Valstybės narės turėtų teikti pirmenybę dirbtiniams ir pastatytiems paviršiams, pvz., stogams ir pastatų fasadams, transporto infrastruktūrai ir prie pat jos esančiai aplinkai, [...] stovėjimo aikštelėms, fermoms, atliekų aikštelėms, pramonės objektams, kasykloms, dirbtiniams vidaus vandenų telkiniams, ežerams ar rezervuarams ir, kai tinkama, miesto nuotekų valymo objektams, taip pat nualintai žemei, kuri netinka žemės ūkiui. Direktyvoje (ES) 2018/2001 taip pat nustatyta, kad valstybės narės gali priimti planą arba planus, kuriuose būtų nustatytos specialios infrastruktūros zonos, skirtos tinklo ir kaupimo projektų, būtinu siekiant integruoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją į elektros energijos sistemą, plėtojimui, jei toks plėtojimas, tikėtina, nedarys reikšmingo poveikio aplinkai arba jei tokį poveikį galima tinkamai sušvelninti, arba, kai tai neįmanoma, jį kompensuoti. Tokių zonų tikslas – remti ir papildyti paspartintos atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtros zonas. Nustatydamos paspartintos atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtros [...] zonas ir specialias infrastruktūros zonas, valstybės narės turėtų vengti saugomų teritorijų ir atsižvelgti į savo nacionalinius gamtos atkūrimo planus. Valstybės narės turėtų nacionalinių atkūrimo planų rengimą koordinuoti su teritorijų, būtinų nacionaliniam įnašui į 2030 m. atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslą užtikrinti, kartografavimu ir, kai aktualu, su paspartintos atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtros [...] zonų ir specialių tinklo zonų nustatymu. Rengdamos gamtos atkūrimo planus valstybės narės turėtų užtikrinti sinergiją su plėtojama atsinaujinančiųjų išteklių energijos bei energetikos infrastruktūra ir su jau nustatytomis paspartintos atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtros zonomis ir specialiomis tinklo [...] zonomis ir užtikrinti, kad šiu atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos [...] zonų naudojimas, įskaitant Direktyvoje (ES) 2018/2001 numatytas leidimų išdavimo šioms atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos zonoms procedūras, liktų nepakitę;

- (62) siekiant užtikrinti sąveiką su valstybėse narėse jau suplanuotomis arba įgyvendinamomis atkūrimo priemonėmis, nacionaliniuose atkūrimo planuose turėtų būti pripažįstamos tos atkūrimo priemonės ir į jas atsižvelgiama. Kadangi 2022 m. IPCC ataskaitoje nurodyta, jog reikia skubiai imtis veiksmų nualintoms ekosistemoms atkurti, valstybės narės turėtų įgyvendinti tas priemones kartu rengdamos atkūrimo planus;
- (63) nacionaliniuose atkūrimo planuose, **buveinių atkūrimo priemonėse ir priemonėse, kuriomis užkertamas kelias buveinių būklės blogėjimui**, taip pat turėtų būti atsižvelgiama į mokslinių tyrimų projektų, susijusių su ekosistemų būklės vertinimu, atkūrimo priemonių identifikavimui ir įdiegimu bei stebėsenos tikslais, rezultatus, **ir, kai tikslinga, atsižvelgiama į ypač padėti skirtinguose Sąjungos regionuose pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 191 straipsnio 2 dalį, pavyzdžiui, į socialinius, ekonominius bei kultūrinius reikalavimus ir regionų bei vietos ypatumus, įskaitant gyventojų tankį;**

- (64) tikslinga atsižvelgti į ypatingą Sąjungos atokiausių regionų, išvardytų Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 349 straipsnyje, kuriame numatytos konkrečios paramos šiems regionams priemonės, padėti. Kaip numatyta 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijoje, ypač daug dėmesio turėtų būti skiriama atokiausių regionų ekosistemų apsaugai ir atkūrimui, atsižvelgiant į jų itin didelę biologinės įvairovės vertę. **Tuo pačiu metu, visų pirma rengiant nacionalinius atkūrimo planus, reikėtų atsižvelgti į susijusias tų ekosistemų apsaugos ir atkūrimo išlaidas, taip pat į atokiausių regionų atokumą, izoliuotumą, mažumą, sudėtingas topografines ir klimato sąlygas. Valstybės narės raginamos savanoriškai įtraukti konkrečias atkūrimo priemones tuose atokiausiuose regionuose, kurie nepatenka į šio reglamento taikymo sritį;**
- (65) Europos aplinkos agentūra (toliau – EAA) turėtų padėti valstybėms narėms rengti nacionalinius atkūrimo planus, taip pat stebėti pažangą, padarytą siekiant atkūrimo tikslų ir vykdant įpareigojimus. Komisija turėtų įvertinti, ar nacionaliniai atkūrimo planai yra tinkami tiems tikslams pasiekti ir įpareigojimams įvykdyti;

(66) Komisijos 2020 m. gamtos būklės ataskaitoje nurodyta, kad didelė dalis informacijos, kurią valstybės narės pateikė pagal Tarybos direktyvos 92/43/EEB⁵² 17 straipsnį ir Direktyvos 2009/147/EB 12 straipsnį, visų pirma apie jų saugomų buveinių ir rūšių išsaugojimo būklę ir tendencijas, gaunama atlikus dalinius tyrimus arba grindžiama tik ekspertų vertinimu. Iš tos ataskaitos taip pat matyti, kad kelių pagal Direktyvą 92/43/EEB saugomų buveinių tipų ir rūšių būklė vis dar nežinoma. Siekiant remti patikimus ir moksliskai pagrįstus nacionalinius atkūrimo planus, būtina pašalinti tas žinių spragas ir investuoti į stebėseną bei priežiūrą. Kad būtų galima padidinti įvairių stebėsenos metodų savalaikiškumą, veiksmingumą ir nuoseklumą, vykdant stebėseną ir priežiūrą turėtų būti kuo geriau panaudoti Sąjungos finansuojamų mokslinių tyrimų ir inovacijų projektų, naujų technologijų, pavyzdžiui, *in situ* stebėsenos ir tolimojo stebėjimo naudojant kosmoso duomenis ir paslaugas, teikiamas pagal Sąjungos kosmoso programą (EGNOS / GALILEO ir „Copernicus“), rezultatai. Atkūrimo tikslų įgyvendinimas bus remiamas ES misija „Atkurkime mūsų vandenynus ir kitus vandenius“, Prisitaikymo prie klimato kaitos misija ir Europos dirvožemio būklės gerinimo misija⁵³;

(66a) atsižvelgdamos į konkrečius techninius ir finansinius iššūkius, susijusius su jūros aplinkos kartografavimu ir stebėseną, valstybės narės, vertindamos II priede išvardytų jūrų buveinių būklę, be informacijos, teikiamos pagal Direktyvos 92/43/EEB 17 straipsnį ir Direktyvos 2008/56/EB 17 straipsnį, gali papildomai naudoti informaciją apie kenkiančius veiksnius ir grėsmes arba kitą susijusią informaciją kaip ekstrapoliacijos pagrindą. Tokiu būdu toks metodas taip pat gali būti naudojamas kaip pagrindas planuojant jūros buveinių atkūrimo priemones pagal šį reglamentą. Bendras II priede išvardytų jūros buveinių būklės vertinimas turėtų būti grindžiamas geriausiomis turimomis žiniomis ir naujausia technikos bei mokslo pažanga;

52 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992 7 22, p. 7).

53 Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos misijų (COM(2021) 609 final).

- (67) siekiant stebėti pažangą, padarytą įgyvendinant nacionalinius atkūrimo planus, taikomas atkūrimo priemonės, teritorijas, kuriose taikomos atkūrimo priemonės, ir duomenis apie kliūčių upių jungtims sąrašą, turėtų būti įdiegta sistema, pagal kurią būtų reikalaujama, kad valstybės narės sukurtų, nuolat atnaujintų ir teiktų atitinkamus duomenis apie tokios stebėsenos rezultatus. Perduodant duomenis Komisijai elektroniniu būdu turėtų būti naudojama EAA sistema „Reportnet“ ir siekiama kuo labiau sumažinti administracinę naštą visiems subjektams. Siekdamas užtikrinti tinkamą viešosios prieigos, ataskaitų teikimo ir valdžios institucijų dalijimosi duomenimis infrastruktūrą, valstybės narės, rengdamos duomenų specifikacijas, prireikus turėtų vadovautis tomis, kurios nurodytos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2003/4/EB⁵⁴, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2007/2/EB⁵⁵ ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2019/1024⁵⁶;
- (68) siekdama užtikrinti veiksmingą šio reglamento įgyvendinimą, Komisija valstybėms narėms paprašius turėtų teikti paramą pagal techninės paramos priemonę⁵⁷, pagal kurią teikiama specialiai pritaikyta techninė parama reformoms kurti ir įgyvendinti. Techninė parama apima, pavyzdžiui, administracinių gebėjimų stiprinimą, teisės aktų sistemų derinimą ir dalijimąsi atitinkama geriausia patirtimi;
- (69) Komisija turėtų teikti valstybių narių pažangos, padarytos įgyvendinant šiame reglamente nustatytus atkūrimo tikslus ir įpareigojimus, ataskaitas, remdamasi EAA parengtomis visos Sąjungos pažangos ataskaitomis ir kitomis valstybių narių pateiktomis atitinkamų politikos sričių, pavyzdžiui, gamtos, jūrų ir vandens politikos, analizėmis ir ataskaitomis;

54 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB (OL L 41, 2003 2 14, p. 26).

55 2007 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/2/EB, sukurianti Europos bendrijos erdvinės informacijos infrastruktūrą (INSPIRE) (OL L 108, 2007 4 25, p. 1).

56 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1024 dėl atvirųjų duomenų ir viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (OL L 172, 2019 6 26, p. 56).

57 2021 m. vasario 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/240, kuriuo nustatoma techninės paramos priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 1).

(70) siekiant užtikrinti, kad būtų įgyvendinti šiame reglamente nustatyti tikslai ir įpareigojimai, itin svarbu, kad privatusis ir viešasis sektoriai investuotų į atkūrimą, todėl valstybės narės turėtų įtraukti biologinės įvairovės tikslams įgyvendinti skirtas išlaidas, be kita ko, susijusias su galimybių ir pereinamojo laikotarpio kaštais, patiriamais įgyvendinant nacionalinius atkūrimo planus, į savo nacionalinius biudžetus ir nurodyti, kaip naudojamos Sąjungos lėšos. Kalbant apie Sąjungos finansavimą, pažymėtina, kad Sąjungos biudžeto ir Sąjungos finansavimo programų, pavyzdžiui, Aplinkos ir klimato politikos programos (LIFE)⁵⁸, Europos jūrų reikalų, žuvininkystės ir akvakultūros fondo (EJRŽAF)⁵⁹, Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP)⁶⁰, Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF), Europos regioninės plėtros fondo (ERPF), Sanglaudos fondo⁶¹ ir Teisingos pertvarkos fondo⁶², taip pat Sąjungos bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Europos horizontas“⁶³, lėšomis prisidedama prie biologinės įvairovės tikslų, siekiant 2024 m. jiems skirti 7,5 %, o 2026 m. ir 2027 m. – 10 % metinių išlaidų pagal 2021–2027 m. daugiametę finansinę programą⁶⁴.

58 2021 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/783, kuriuo nustatoma Aplinkos ir klimato politikos programa (LIFE) ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 1293/2013 (OL L 172, 2021 5 17, p. 53).

59 2021 m. liepos 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1139, kuriuo nustatomas Europos jūrų reikalų, žvejojimo ir akvakultūros fondas ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2017/1004 (OL L 247, 2021 7 13, p. 1).

60 2020 m. gruodžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/2220, kuriuo nustatomos tam tikros pereinamojo laikotarpio nuostatos dėl 2021 m. ir 2022 m. paramos iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) ir Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF), ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1305/2013, (ES) Nr. 1306/2013 ir (ES) Nr. 1307/2013, kiek tai susiję su 2021 m. ir 2022 m. ištekliais ir taikymu, ir Reglamentas (ES) Nr. 1308/2013, kiek tai susiję su 2021 m. ir 2022 m. ištekliais ir tokios paramos skirstymu (OL L 437, 2020 12 28, p. 1).

61 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1058 dėl Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo (OL L 231, 2021 6 30, p. 60).

62 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1056, kuriuo įsteigiamas Teisingos pertvarkos fondas (OL L 231, 2021 6 30, p. 1).

63 2021 m. balandžio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/695, kuriuo sukuriamas bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Europos horizontas“, nustatomos su ja susijusios dalyvavimo ir sklaidos taisyklės ir panaikinami reglamentai (ES) Nr. 1290/2013 ir (ES) Nr. 1291/2013 (OL L 170, 2021 5 12, p. 1).

64 2020 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2020/2093, kuriuo nustatoma 2021–2027 m. daugiametė finansinė programa (OL L 433I, 2020 12 22, p. 11).

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (EGADP)⁶⁵ – dar vienas biologinės įvairovės ir ekosistemų apsaugos ir atkūrimo finansavimo šaltinis. Atsižvelgiant į programą LIFE, ypač daug dėmesio turėtų būti skiriama tam, kad būtų tinkamai naudojami strateginiai gamtos projektai, kaip konkreti priemonė, kuri galėtų padėti įgyvendinti šį reglamentą, veiksmingai ir efektyviai integruojant turimus finansinius išteklius;

- (71) esama įvairių ES, nacionalinių ir privačiųjų iniciatyvų, kuriomis skatinamas privatusis finansavimas, pavyzdžiui, programa „InvestEU“⁶⁶, kuri suteikia galimybių sutelkti viešąjį ir privatųjį finansavimą, kad būtų remiamas, be kita ko, gamtos ir biologinės įvairovės puoselėjimas įgyvendinant žaliosios ir mėlynosios infrastruktūros projektus ir anglies dioksido kiekį dirvožemyje didinantis ūkininkavimas, kaip žaliojo verslo modelis⁶⁷;

(71a) siekiant užtikrinti šio reglamento įgyvendinimą, būtinos tinkamos privačiosios ir viešosios investicijos į gamtos atkūrimo priemones. Todėl Komisija, pasikonsultavusi su valstybėmis narėmis, ne vėliau kaip per 12 mėnesių nuo jo įsigaliojimo dienos turėtų pateikti ataskaitą ir analizę, kurioje būtų identifikuotos šio reglamento įgyvendinimo spragos. Kai tikslinga, prie tos ataskaitos turėtų būti pridėti pasiūlymai dėl tinkamų papildomų priemonių, įskaitant finansines priemones, skirtas identifikuotiems trūkumams pašalinti, pavyzdžiui, dėl specialios priemonės sukūrimo, nedarant poveikio abiejų teisėkūros institucijų prerogatyvoms priimti kitą laikotarpio po 2027 m. daugiametę finansinę programą;

65 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17).

66 2021 m. kovo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/523, kuriuo nustatoma programa „InvestEU“ ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2015/1017 (OL L 107, 2021 3 26, p. 30).

67 Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Tvarūs anglies dioksido ciklai“ (COM(2021) 800 final).

(71b) pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo jurisprudenciją, vadovaujantis Europos Sąjungos sutarties (toliau – ES sutartis) 4 straipsnio 3 dalyje nustatytu lojalaus bendradarbiavimo principu, asmens teisių pagal Sąjungos teisę teismine apsauga turi užtikrinti valstybių narių teismai. ES sutarties 19 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės numatytų teisių gynimo priemones, būtinas užtikrinant veiksmingą teismine apsaugą Sąjungos teisei priklausančiose srityse. Sąjunga ir valstybės narės yra Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos (UNECE) konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (toliau – Orhuso konvencija) šalys. Pagal Orhuso konvenciją valstybės narės turėtų užtikrinti, kad pagal atitinkamą nacionalinę teisinę sistemą suinteresuotos visuomenės nariai turėtų teisę kreiptis į teismą;

- (72) valstybės narės, rengdamos ir įgyvendindamos savo nacionalinius atkūrimo planus, turėtų skatinti teisingą ir įvairius visuomenės sluoksnius apimančią požiūrį, įtraukdamos visuomenės dalyvavimo procesus ir atsižvelgdamos į vietos bendruomenių ir suinteresuotųjų subjektų poreikius;
- (73) pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2021/2115⁶⁸ BŽŪP strateginiai planai turėtų padėti siekti ilgalaikių nacionalinių siektinų reikšmių, nustatytų to reglamento XIII priede išvardytuose teisės aktuose arba pagal juos, ir juos atitikti. Į šį reglamentą dėl gamtos atkūrimo turėtų būti atsižvelgta, kai pagal Reglamento (ES) 2021/2115 159 straipsnį Komisija ne vėliau kaip 2025 m. gruodžio 31 d. peržiūrės to reglamento XIII priede pateiktą sąrašą;
- (74) laikydamosi 8-ojoje aplinkosaugos veiksmų programoje iki 2030 m.⁶⁹ priimto įsipareigojimo, valstybės narės turėtų laipsniškai panaikinti aplinkai kenksmingas subsidijas nacionaliniu lygmeniu, kuo geriau pasinaudamos rinkos priemonėmis ir žaliojo biudžeto sudarymo priemonėmis, įskaitant priemones, kurių reikia socialiai teisingai pertvarkai užtikrinti, taip pat remdamos įmones ir kitus suinteresuotuosius subjektus šiems kuriant standartizuotą gamtinio kapitalo apskaitos praktiką;

68 Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/2115 2021 m. gruodžio 2 d. kuriuo nustatomos valstybių narių pagal bendrą žemės ūkio politiką rengtinių strateginių planų (BŽŪP strateginių planų), finansuotinių iš Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF) ir iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP), rėmimo taisyklės ir panaikinami reglamentai (ES) Nr. 1305/2013 ir (ES) Nr. 1307/2013.

69 [Nuoroda turi būti įrašyta, kai bus paskelbta 8-oji AVP].

- (75) siekiant užtikrinti būtiną šio reglamento pritaikymą, pagal SESV 290 straipsnį Komisijai turėtų būti deleguoti įgaliojimai priimti aktus, kuriais iš dalies keičiami I–VII priedai, siekiant **su mokslo ir technikos pažanga** suderinti buveinių grupes, **paukščių rūšių sąrašą, naudojamą** [...] įprastų agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų indeksui sudaryti, taip pat žemės ūkio ekosistemų biologinės įvairovės rodiklių sąrašą, miškų ekosistemų biologinės įvairovės rodiklių sąrašą ir jūrų **buveinių ir** gyvūnų rūšių sąrašus [...] **ir atkūrimo priemonių pavyzdžius, atsižvelgti į patirti, įgytą taikant reglamentą, arba užtikrinti nuoseklumą su EUNIS buveinių tipais.** Ypač svarbu, kad atlikdama parengiamąjį darbą Komisija **atliktu poveikio vertinimą ir** tinkamai konsultuotųsi, taip pat ir su ekspertais, [...] vadovaujantis 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstituciniame susitarime dėl geresnės teisėkūros⁵² nustatytais principais. Visų pirma siekiant užtikrinti vienodas galimybes dalyvauti atliekant su deleguotaisiais aktais susijusį parengiamąjį darbą, Europos Parlamentas ir Taryba visus dokumentus gauna tuo pačiu metu kaip ir valstybių narių ekspertai, o jų ekspertams sistemingai suteikiama galimybė dalyvauti Komisijos ekspertų grupių, kurios atlieka su deleguotaisiais aktais susijusį parengiamąjį darbą, posėdžiuose;
- (76) siekiant užtikrinti vienodas šio reglamento įgyvendinimo sąlygas, Komisijai turėtų būti suteikti įgyvendinimo įgaliojimai siekiant nustatyti apdulkintojų stebėsenos metodą, šio reglamento IV priede išvardytų žemės ūkio ekosistemų rodiklių ir VI priede išvardytų miškų ekosistemų rodiklių stebėsenos metodus, **sukurti** [...] **gairių sistemas** [...], pagal kurias būtų galima nustatyti patenkinamą **miesto žaliųjų erdvių, miesto medžių lajų dangos miesto ekosistemose,** apdulkintojų, šio reglamento IV priede išvardytų žemės ūkio ekosistemų rodiklių ir šio reglamento VI priede išvardytus miškų ekosistemų rodiklių lygį, nustatyti vienodą nacionalinių atkūrimo planų formą, taip pat duomenų ir informacijos teikimo Komisijai elektroniniu būdu formą, struktūrą ir išsamią tvarką. Tais įgaliojimais turėtų būti naudojamosi laikantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 182/2011⁷⁰;

70 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 182/2011, kuriuo nustatomos valstybių narių vykdomos Komisijos naudojimosi įgyvendinimo įgaliojimais kontrolės mechanizmų taisyklės ir bendrieji principai (OL L 55, 2011 2 28, p. 13).

- (77) Komisija turėtų atlikti šio reglamento vertinimą. Pagal Tarpinstitucinio susitarimo dėl geresnės teisėkūros 22 punktą tas vertinimas turėtų būti grindžiamas veiksmingumo, efektyvumo, aktualumo, nuoseklumo ir ES pridėtinės vertės kriterijais ir turėtų būti galimų tolesnių priemonių poveikio vertinimų pagrindas. Be to, Komisija, atsižvelgdama į naujausius mokslinius įrodymus, turėtų įvertinti, ar būtina nustatyti papildomus atkūrimo tikslus, grindžiamus bendrais ekosistemų, kurioms netaikomi 4 ir 5 straipsniai, būklės vertinimo metodais;
- (78) kadangi šio reglamento tikslų valstybės narės negali deramai pasiekti, o dėl siūlomo veiksmo masto ir poveikio tų tikslų būtų geriau siekti Sąjungos lygmeniu, laikydamasi ES [...] sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidarumo principo Sąjunga gali patvirtinti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šiuo reglamentu neviršijama to, kas būtina nurodytiems tikslams pasiekti,

PRIĖMĖ ŠĮ REGLAMENTĄ:

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis

Dalykas

1. Šiuo reglamentu nustatomos taisyklės, kuriomis siekiama prisidėti prie:
 - a) nuolatinio, ilgalaikio ir nepertraukiamo biologinės įvairovės turtingos ir atsparios gamtos atkūrimo [...] **valstybių narių** sausumos ir jūros teritorijose atkuriant ekosistemas;
 - b) visa apimančių Sąjungos uždavinių, susijusių su klimato kaitos švelninimu, [...] prisitaikymu prie jos **ir žemės būklės neblogėjimu**, įgyvendinimo;
 - c) tarptautinių ES įsipareigojimų įgyvendinimo.
2. Šiuo reglamentu nustatoma sistema, pagal kurią valstybės narės turi [...] įdiegti veiksmingas su plotu susietas atkūrimo priemones [...], kurios **visose teritorijose ir ekosistemose, kurioms taikomas 2 straipsnis,** ne vėliau kaip 2023 m. **(kaip Sąjungos tikslas) bendrai apimtu** bent 20 % [...] sausumos ir **20 % [...]** jūros teritorijų, o ne vėliau kaip 2050 m. – visas ekosistemas, kurias reikia atkurti.

2 straipsnis

Geografinė taikymo sritis

Šis reglamentas taikomas 4–10 straipsniuose nurodytoms ekosistemoms, esančioms:

- a) valstybių narių teritorijoje;

aa) valstybių narių pakrančių vandenyse, kaip apibrėžta Direktyvoje 2000/60/EB, ju jūros dugne ir podugnyje;

- b) vandenyse, jūros dugne ir podugnyje, esančiame grunte tolyn į jūrą nuo pagrindinės linijos, nuo kurios matuojami teritoriniai vandenys, iki toliausios tos teritorijos, kurioje valstybė narė **turi** suverenias teises ar jurisdikciją **arba** naudojami savo suvereniomis teisėmis **ar jurisdikcija** pagal 1982 m. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvenciją, ribos.

Šis reglamentas taikomas tik valstybių narių, kurioms taikomos Sutartys, europinėje teritorijoje esančioms ekosistemoms.

3 straipsnis

Apibrėžtys

Vartojamų terminų apibrėžtys:

- 1) ekosistema – dinamiškas augalų, gyvūnų, **grybu** ir mikroorganizmų bendrijų ir jų negyvosios aplinkos kompleksas, sąveikaujantis kaip funkcinis vienetas ir apimantis buveinių tipus, rūšių buveines ir rūšių populiacijas;
- 2) rūšies buveinė – [...] **rūšies buveinė, kaip apibrėžta Direktyvos 82/43/EEB 1 straipsnio f punkte;**

- 3) atkūrimas – procesas, kuriuo aktyviai arba pasyviai padedama atsikurti ekosistemai, [...] **siekiant pagerinti jos struktūrą ir funkcijas, kad būtų išsaugoma ar didinama biologinė įvairovė ir ekosistemos atsparumas[...]; ekosistemų atkūrimas šio reglamento tikslais vykdomas pagerinant** tam tikro tipo buveinę taip, **kad ji būtų geros būklės, iš naujo ją įkuriant taip,** kad būtų pasiektas[...] jos palankus referencinis plotas[...], **ir pagerinant rūšies buveinę taip, kad ji būtų pakankamos kokybės ir kiekybės [...]** pagal 4 straipsnio 1, 2 ir 3 dalis ir 5 straipsnio 1, 2 ir 3 dalis [...] **ir įgyvendinant tikslus ir įpareigojimus pagal 6–10 straipsnius, be kita ko, pasiekiant 8 straipsnio 1 dalyje, 9 straipsnio 2 dalyje ir 10 straipsnio 2 dalyje nurodytų rodiklių** patenkinamus lygius, kad taip būtų išsaugoma ar didinama biologinė įvairovė ir ekosistemos atsparumas;
- 4) **tam tikro tipo buveinės** gera būklė – būklė, kai [...] **jos** pagrindinės [...] charakteristikos, [...] **visu pirma** jos struktūra [...] ir funkcijos **ir jos tipiškos rūšys ar tipišku rūšių sudėtis,** [...] yra aukšto ekologinio vientisumo, stabilumo ir atsparumo lygio, kuris būtinas [...] jos ilgalaikiam išlikimui užtikrinti, **ir taip padeda pasiekti ir išlaikyti palankią apsaugos būklę pagal Direktyvos 92/43/EEB 1 straipsnio e punktą, kai atitinkamas buveinės tipas yra įtrauktas į tos direktyvos I priedą, ir jūrų ekosistemose padeda pasiekti ir išlaikyti gerą aplinkos būklę pagal Direktyvos 2008/56/EB 3 straipsnio 5 dalį;**

- 5) palankus referencinis plotas – nacionaliniu mastu bendras tam tikro tipo buveinių tam tikrame biogeografiniame regione arba jūrų regione plotas, kuris laikomas būtinu norint užtikrinti ilgalaikį to tipo buveinių ir ju tipišku rūšių ar tipišku rūšiu sudėties bei visų reikšmingų ekologinių variacijų natūralaus paplitimo areale gyvybingumą ir kurį sudaro to tipo buveinių plotas ir, jei to ploto nepakanka, plotas, būtinas to tipo buveinėms iš naujo įkurti; kai atitinkamas buveinės tipas yra įtrauktas į Direktyvos 92/43/EEB I priedą, toks įkūrimas iš naujo padeda pasiekti palankią apsaugos būklę pagal tos direktyvos 1 straipsnio e punktą, o jūrų ekosistemose toks įkūrimas iš naujo padeda pasiekti arba išlaikyti gerą aplinkos būklę pagal Direktyvos 2008/56/EB 3 straipsnio 5 dalį;
- 6) pakankama buveinės kokybė – rūšies buveinės kokybė, leidžianti patenkinti rūšies ekologinius poreikius bet kuriuo jos biologinio ciklo etapu taip, kad ji ilgą laiką savo natūraliame paplitimo areale išliktų gyvybingas savo buveinės komponentas, kuri padeda pasiekti ir išlaikyti palankią rūšies apsaugos būklę pagal Direktyvos 92/43/EEB 1 straipsnio i punktą, kai rūšis yra įtraukta į tos direktyvos II, IV ar V priedą, ir užtikrina laukinių paukščių rūšių, kurioms taikoma Direktyva 2009/147/EB, populiacijas, taip pat jūrų ekosistemose padeda pasiekti ir išlaikyti gerą aplinkos būklę pagal Direktyvos 2008/56/EB 3 straipsnio 5 punktą;

- 7) pakankama buveinės kiekybė – rūšies buveinės kiekybė, leidžianti patenkinti rūšies ekologinius poreikius bet kuriuo jos biologinio ciklo etapu taip, kad ji ilgą laiką savo natūraliame paplitimo areale išliktų gyvybingas savo buveinės komponentas, **kuri padeda pasiekti ir išlaikyti palankią rūšies apsaugos būklę pagal Direktyvos 92/43/EEB 1 straipsnio 1 punktą, kai rūšis yra įtraukta į tos direktyvos II, IV ar V priedą, ir užtikrina laukinių paukščių rūšių, kurioms taikoma Direktyva 2009/147/EB, populiacijas, taip pat jūrų ekosistemose padeda pasiekti ir išlaikyti gerą aplinkos būklę pagal Direktyvos 2008/56/EB 3 straipsnio 5 punktą;**
- 8) apdulintojas – laukinis [...] **vabzdys**, pernešantis žiedadulkes iš dulkinės į purką ir taip sudarantis sąlygas augalo apvaisinimui ir sėklų užsimezgimui;
- 9) apdulintojų populiacijų mažėjimas – apdulintojų gausos arba įvairovės, arba jų abiejų, sumažėjimas;
- 9a) vietinė medžių rūšis – medžių rūšis, aptinkama jos natūralaus paplitimo areale (ankstesniame ar dabartiniame) ir galimo paplitimo teritorijoje (t. y. tame areale, kuri ji natūraliai užima arba galėtų užimti be tiesioginės ar netiesioginės žmonių atliekamos introdukcijos ar priežiūros);**
- 10) vietos administracinis vienetas (LAU) – valstybės narės žemo hierarchinio lygio administracinis vienetas, smulkesnis už provinciją, regioną arba valstybę, nustatytas pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1059/2003⁷¹ 4 straipsnį;

71 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1059/2003 dėl bendro teritorinių statistinių vienetų klasifikatoriaus (NUTS) nustatymo (*OL L 154, 2003 6 21, p. 1*).

10a) miesto centrai ir miesto klasteriai – teritoriniai vienetai, klasifikuojami didmiesčiuose, miestuose ir priemiesčiuose pagal tinklelio tipologiją, nustatytą pagal Reglamento (EB) Nr. 1059/2003 4b straipsnio 2 dalį;

- 11) didmiestis – LAU, kurio ne mažiau kaip 50 % gyventojų gyvena viename ar keliuose urbanistiniuose (miesto) centruose, vertinant pagal urbanizacijos lygį, nustatytą pagal Reglamento (EB) Nr. 1059/2003 4b straipsnio 3 dalies a punktą;
- 12) miestas ar priemiestis – LAU, kurio mažiau kaip 50% gyventojų gyvena urbanistiniame (miesto) centre, bet ne mažiau kaip 50 % gyventojų gyvena miesto klasteryje, vertinant pagal urbanizacijos lygį, nustatytą pagal Reglamento (EB) Nr. 1059/2003 4b straipsnio 3 dalies a punktą;

12a) priemiestinės zonos – teritorijos, esančios šalia miesto centrų arba miesto klasterių, įskaitant bent visas teritorijas, esančias ne toliau kaip 1 kilometro atstumu nuo tu miesto centrų arba miesto klasterių išorinių ribų, ir esančios tame pačiame didmiestyje arba tame pačiame mieste ir priemiestyje, kaip ir tie miesto centrai ar miesto klasteriai;

- 13) miesto žalioji erdvė – [...] **visas medžių, krūmų, krūmokšnių, daugiametės žolinės augmenijos, kerpių ir samanų, tvenkinių ir vandentakų plotas**, esantis didmiesčiuose, miestuose ir priemiesčiuose ir apskaičiuotas remiantis duomenimis, surinktais naudojantis „Copernicus“ žemės paviršiaus stebėsenos paslauga, sukurta Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/696⁷², **ir kitais tinkamais papildomais atitinkamos valstybės narės pateiktais duomenimis, jei tokių duomenų apie tą valstybę narę yra;**

72 2021 m. balandžio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/696, kuriuo sudaroma Sąjungos kosmoso programa, įsteigiama Europos Sąjungos kosmoso programos agentūra ir panaikinami reglamentai (ES) Nr. 912/2010, (ES) Nr. 1285/2013 bei (ES) Nr. 377/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES (OL L 170, 2021 5 12, p. 69).

- 14) miesto medžių lajų danga – bendras medžių lajų dangos plotas didmiesčiuose, miestuose ir priemiesčiuose, apskaičiuotas remiantis medžių lajų dangos tankio duomenimis, surinktais naudojantis „Copernicus“ žemės paviršiaus stebėsenos paslauga, sukurta Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/696, **ir kitais tinkamais papildomais atitinkamos valstybės narės pateiktais duomenimis, jei tokių duomenų apie tą valstybę narę yra;[...]**
- 14a) laisvai tekanti upė – upė arba upės ruožas, kurio išilginėms, skersinėms ir vertikalioms jungtims netrukdo dirbtinės konstrukcijos, sudarančios kliūtį, ir kurių natūralios funkcijos iš esmės yra nepaveiktos;**
- 14b) durpynų drėgnumo atkūrimas – nusausinto durpynų dirvožemio keitimo drėgnu dirvožemiu procesas;**
- 15) **paspartintos** atsinaujinančiųjų išteklių [...] energijos **plėtos zona** – **paspartintos** atsinaujinančiųjų išteklių [...] energijos plėtos zona [...], kaip apibrėžta Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2018/2001⁷³ 2 straipsnio 9a punkte.

73 Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją, Direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo ir Direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo (COM(2022)222 final).

II SKYRIUS

ATKŪRIMO TIKSLAI IR ĮPAREIGOJIMAI

4 straipsnis

Sausumos, pakrančių ir gėlo vandens ekosistemų atkūrimas

1. Valstybės narės įdiegia atkūrimo priemonės, reikalingas I priede išvardytų tipų buveinių, kurių būklė nėra gera, būklei pagerinti tiek, kad ji taptų gera. Tos priemonės turi apimti: [...]
 - a) ne vėliau kaip 2030 m. bent 30 % bendro visų I priede išvardintų tipų buveinių, kurių būklė nėra gera, ploto, kaip apskaičiuota 12 straipsnyje nurodytame nacionaliniame atkūrimo plane;
 - b) ne vėliau kaip 2040 m. bent 60 % ir ne vėliau kaip 2050 m. bent 90 % kiekvienos I priede išvardytos tipų grupės buveinių, kurių būklė nėra gera, ploto, kaip apskaičiuota 12 straipsnyje nurodytame nacionaliniame atkūrimo plane.
2. Valstybės narės įdiegia atkūrimo priemonės, kurių reikia I priede išvardytų tipų buveinėms iš naujo įkurti tose teritorijose, kuriose tų tipų buveinių nėra, siekiant pasiekti jų palankų referencinį plotą. Ne vėliau kaip 2030 m. tokios priemonės turi apimti bent 30 % papildomo bendro paviršiaus ploto, kurio reikia, kad būtų pasiektas kiekvienos I priede nurodytos buveinių tipų grupės bendras palankus referencinis plotas, apskaičiuotas 12 straipsnyje nurodytame nacionaliniame atkūrimo plane, ne vėliau kaip 2040 m. – bent 60 %, o ne vėliau kaip 2050 m. – 100 % tokio ploto.

3. Valstybės narės įdiegia Direktyvos 92/43/EEB II, IV ir V prieduose išvardytų rūšių sausumos, pakrančių ir gėlo vandens buveinių ir laukinių paukščių, kuriems taikoma Direktyva 2009/147/EB, sausumos, pakrančių ir gėlo vandens buveinių atkūrimo priemonės, kurių, **kartu su atkūrimo priemonėmis pagal šio straipsnio 1 ir 2 dalis**, reikia tų buveinių kokybei ir kiekybei pagerinti, įskaitant jų įkūrimą iš naujo, ir jungtims tarp jų pagerinti, iki bus pasiekta pakankama tų buveinių kokybė ir kiekybė.
4. Nustatant teritorijas, tinkamiausias atkūrimo priemonėms pagal šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalis diegti, remiamasi geriausiomis turimomis žiniomis ir naujausiais moksliniais įrodymais apie I priede išvardytų tipų buveinių būklę, kuri nustatoma pagal struktūrą ir funkcijas, reikalingas ilgalaikiam jų išlikimui, įskaitant joms tipiškas rūšis, kaip nurodyta Direktyvos 92/43/EEB 1 straipsnio e punkte, ir apie šio straipsnio 3 dalyje nurodytų rūšių buveinių kokybę ir kiekybę, **pasinaudojant informacija, pateikiama pagal Direktyvos 92/43/EEB 17 straipsnį ir Direktyvos 2009/147/EB 12 straipsnį, ir kai tikslinga, atsižvelgiant į įvairią padėtį skirtinguose regionuose, kaip nurodyta 11 straipsnio 9a dalyje**. [...]
- 4a. Valstybės narės užtikrina, kad ne vėliau kaip 2030 m. būtų žinoma bent 90 % visų I priede išvardytų tipų buveinių ploto būklė.**
5. Nustatant 1 ir 2 dalyse nurodytas atkūrimo priemones atsižvelgiama į poreikį gerinti I priede išvardytų tipų buveinių jungtis ir į 3 dalyje nurodytų rūšių, aptinkamų tų tipų buveinėse, ekologinius poreikius.

6. Valstybės narės užtikrina, kad teritorijose, kuriose taikomos atkūrimo priemonės pagal 1, 2 ir 3 dalis, nuolat gerėtų I priede išvardytų tipų buveinių būklė iki ji taps gera ir nuolat gerėtų 3 dalyje nurodytų rūšių buveinių kokybė iki ji taps pakankama. Valstybės narės užtikrina, kad teritorijų, kuriose pasiekta gera būklė ir užtikrinta pakankama rūšių buveinių kokybė, būklė **reikšmingai** neblogėtų.
7. **Ne vėliau kaip jų nacionalinių atkūrimo planų paskelbimo pagal 14 straipsnio 6 dalį dieną** valstybės narės **siekia įdiegti būtinas priemones** [...], **kuriomis būtų užkirstas kelias reikšmingam būklės blogėjimui teritorijose, kuriose aptinkamos I priede išvardytų tipų buveinės, kurių būklė yra gera arba kurios yra būtinos norint pasiekti 1 dalyje nustatytus atkūrimo tikslus** [...].
8. „Natura 2000“ nepriklausančių teritorijų atžvilgiu 6 [...] dalyje nustatytų įpareigojimų nevykdymas yra pateisinamas, jei taip atsitiko dėl:
- a) nenugalimos jėgos aplinkybių, **įskaitant gaivalines nelaimes**;
 - b) neišvengiamų buveinių pokyčių, kuriuos tiesiogiai sukėlė klimato kaita; [...]
 - c) viršesnio viešojo intereso **plano arba** projekto, kurio atveju nėra mažiau žalingų alternatyvių sprendimų; tai nustatoma kiekvienu konkrečiu atveju atskirai, **arba** [...]
 - d) **trečiųjų valstybių veiksmų arba neveikimo, už kuriuos atitinkama valstybė narė nėra atsakinga.**

8a. „Natura 2000“ nepriklausančių teritorijų atžvilgiu įpareigojimas įdiegti būtinas 7 dalyje nustatytas priemonės netaikomas būklės blogėjimui, kurį nulėmė:

- a) nenugalimos jėgos aplinkybės, įskaitant gaivalines nelaimes;**
- b) neišvengiami buveinių pokyčiai, kuriuos tiesiogiai sukėlė klimato kaita;**
- c) viršesnio viešojo intereso planai arba projektai, kurių atveju nėra mažiau žalingu alternatyvių sprendimų, arba**
- d) trečiųjų valstybių veiksmai arba neveikimas, už kuriuos atitinkama valstybė nėra atsakinga.**

9. „Natura 2000“ teritorijų atžvilgiu 6 ir 7 dalyse nustatytų įpareigojimų nevykdymas yra pateisinamas, jei taip atsitiko dėl:

- a) nenugalimos jėgos aplinkybių, **įskaitant gaivalines nelaimes;**
- b) neišvengiamų buveinių pokyčių, kuriuos tiesiogiai sukėlė klimato kaita[...], arba
- c) plano arba projekto, kuriam išduotas leidimas pagal Direktyvos 92/43/EEB 6 straipsnio 4 dalį.

10. Valstybės narės užtikrina, kad:

- a) I priede išvardytų tipų buveinių geros būklės ploto didėjimą tol, kol jis pasiekia bent 90 % ir kol pasiekiamas kiekvieno [...] [...] **atitinkamos valstybės narės** biogeografinio regiono kiekvieno buveinės tipo palankus referencinis plotas;
- b) augimo tendenciją link pakankamos Direktyvos 92/43/EEB II, IV ir V prieduose nurodytų rūšių ir rūšių, kurioms taikoma Direktyva 2009/147/EB, sausumos, pakrančių ir gėlo vandens buveinių kokybės ir kiekybės.

5 straipsnis

Jūrų ekosistemų atkūrimas

- 1. Valstybės narės įdiegia atkūrimo priemonės, reikalingas II priede išvardytų tipų buveinių, kurių būklė nėra gera, būklei pagerinti tiek, kad ji taptų gera. Tos priemonės turi apimti [...]:
 - a) **ne vėliau kaip 2030 m. – bent 30 % bendro II priede išvardytų 1–6 grupių tipų buveinių, kurių būklė nėra gera, ploto, kaip apskaičiuota 12 straipsnyje nurodytame nacionaliniame atkūrimo plane;**
 - b) **ne vėliau kaip 2040 m. – bent 60 % ir ne vėliau kaip 2050 m. bent 90 % kiekvienos II priede išvardytos 1–6 grupių tipų buveinių, kurių būklė nėra gera, ploto, kaip apskaičiuota 12 straipsnyje nurodytame nacionaliniame atkūrimo plane;**

- c) ne vėliau kaip 2040 m. – bent du trečdalius d punkte nurodytos procentinės dalies II priede išvardytų 7 grupės tipų buveinių, kurių būklė nėra gera, ploto, kaip apskaičiuota 12 straipsnyje nurodytame nacionaliniame atkūrimo plane, ir
- d) ne vėliau kaip 2050 m. – pagal 11 straipsnio 2a dalį nustatytą procentinę dalį II priede išvardytų 7 grupės tipų buveinių, kurių būklė nėra gera, ploto, kaip apskaičiuota 12 straipsnyje nurodytame nacionaliniame atkūrimo plane.

Procentinė dalis, nurodyta d punkte, nustatoma taip, kad nebūtų užkirstas kelias pasiekti arba išlaikyti gerą aplinkos būklę, nustatytą pagal Direktyvos 2008/56/EB 9 straipsnio 1 dalį.

2. Valstybės narės įdiegia atkūrimo priemones, kurių reikia II priede išvardytų **1–6 grupių** tipų buveinėms iš naujo įkurti tose teritorijose, kuriose tų tipų buveinių nėra, **kad būtų pasiektas jų palankus referencinis plotas**. Ne vėliau kaip 2030 m. tokios priemonės turi apimti bent 30 % papildomo bendro paviršiaus ploto, kurio reikia, kad būtų pasiektas kiekvienos buveinių tipų grupės bendras palankus referencinis plotas, apskaičiuotas 12 straipsnyje nurodytame nacionaliniame atkūrimo plane, ne vėliau kaip 2040 m. – bent 60 % ir ne vėliau kaip 2050 m. – 100 % tokio ploto.
3. Valstybės narės įdiegia III priede ir Direktyvos 92/43/EEB II, IV ir V prieduose išvardytų tipų jūrų buveinių ir laukinių paukščių, kuriems taikoma Direktyva 2009/147/EB, jūrų buveinių atkūrimo priemones, kurių, **kartu su pagal šio straipsnio 1 ir 2 dalis įdiegiamomis atkūrimo priemonėmis**, reikia tų buveinių kokybei ir kiekybei pagerinti, įskaitant jų įkūrimą iš naujo, ir jungtims tarp jų pagerinti, iki bus pasiekta pakankama tų buveinių kokybė ir kiekybė.

4. Nustatant teritorijas, tinkamiausias atkūrimo priemonės pagal šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalis diegti, remiamasi geriausiomis turimomis žiniomis ir naujausia **techninė ir** mokslo [...] **pažanga nustatant** [...] II priede išvardytų tipų buveinių būklę [...] ir šio straipsnio 3 dalyje nurodytų rūšių buveinių kokybę ir kiekybę, **pasinaudojant informacija, pateikta pagal Direktyvos 92/43/EEB 17 straipsnį, [...] Direktyvos 2009/147/EB 12 straipsnį ir Direktyvos 2008/56/EB 17 [...] straipsnį.** [...]
- 4a. Valstybės narės užtikrina, kad ne vėliau kaip 2030 m. būtų žinoma bent 50 % visu II priede išvardytų 1–6 grupių tipų buveinių ploto būklė. Viso II priede išvardytų 1–6 grupių tipų buveinių ploto būklė turi būti žinoma ne vėliau kaip 2040 m. Valstybės narės taip pat užtikrina, kad ne vėliau kaip 2040 m. būtų žinoma bent 50 % visu II priede išvardytų 7 grupės tipų buveinių ploto būklė. Viso II priede išvardytų 7 grupės tipų buveinių ploto būklė turi būti žinoma ne vėliau kaip 2050 m.**
5. Nustatant 1 ir 2 dalyse nurodytas atkūrimo priemones atsižvelgiama į poreikį gerinti II priede išvardytų tipų buveinių **ekologinę darną ir** jungtis ir į 3 dalyje nurodytų rūšių, aptinkamų tų tipų buveinėse, ekologinius poreikius.
6. Valstybės narės užtikrina, kad teritorijose, kuriose taikomos atkūrimo priemonės pagal 1, 2 ir 3 dalis, nuolat gerėtų **II** priede išvardytų tipų buveinių būklė iki ji taps gera ir nuolat gerėtų 3 dalyje nurodytų rūšių buveinių kokybė iki ji taps pakankama. Valstybės narės užtikrina, kad teritorijų, kuriose pasiekta gera būklė ir užtikrinta pakankama rūšių buveinių kokybė, būklė **reikšmingai** neblogėtų.

7. Ne vėliau kaip jų nacionalinių atkūrimo planų paskelbimo pagal 14 straipsnio 6 dalį dieną valstybės narės siekia įdiegti būtinas priemones [...] [...], kuriomis būtų užkirstas kelias reikšmingam būklės blogėjimui teritorijose, kuriose aptinkamos II priede išvardytų tipų buveinės, kurių būklė yra gera arba kurios yra būtinos norint pasiekti 1 dalyje nustatytus atkūrimo tikslus [...].

8. „Natura 2000“ nepriklausančių teritorijų atžvilgiu 6 [...] dalyje nustatytų įpareigojimų nevykdymas yra pateisinamas, jei taip atsitiko dėl:

- a) nenugalimos jėgos aplinkybių, įskaitant gaivalines nelaimes;
- b) neišvengiamų buveinių pokyčių, kuriuos tiesiogiai sukėlė klimato kaita; [...]
- c) viršesnio viešojo intereso plano arba projekto, kurio atveju nėra mažiau žalingų alternatyvių sprendimų; tai nustatoma kiekvienu konkrečiu atveju atskirai, arba [...]
- d) trečiųjų valstybių veiksmų arba neveikimo, už kuriuos atitinkama valstybė narė nėra atsakinga.

8a. „Natura 2000“ nepriklausančių teritorijų atžvilgiu įpareigojimas įdiegti būtinas 7 dalyje nustatytas priemones netaikomas būklės blogėjimui, kurį nulėmė:

- a) nenugalimos jėgos aplinkybės, įskaitant gaivalines nelaimes;
- b) neišvengiami buveinių pokyčiai, kuriuos tiesiogiai sukėlė klimato kaita;
- c) viršesnio viešojo intereso planai arba projektai, kurių atveju nėra mažiau žalingų alternatyvių sprendimų, arba
- d) trečiųjų valstybių veiksmai arba neveikimas, už kuriuos atitinkama valstybė narė nėra atsakinga.

9. „Natura 2000“ teritorijų atžvilgiu 6 ir 7 dalyse nustatytų įpareigojimų nevykdymas yra pateisinamas, jei taip atsitiko dėl:
- a) nenugalimos jėgos aplinkybių, **įskaitant gaivalines nelaimes**;
 - b) neišvengiamų buveinių pokyčių, kuriuos tiesiogiai sukėlė klimato kaita[...], arba
 - c) plano arba projekto, kuriam išduotas leidimas pagal Direktyvos 92/43/EEB 6 straipsnio 4 dalį.
10. Valstybės narės užtikrina, kad:
- a) II priedo **1–6 grupėse** išvardytų tipų buveinių geros būklės ploto būklė padidėtų bent 90 % ir būtų pasiektas kiekvieno [...] **atitinkamos valstybės narės** biogeografinio regiono kiekvieno buveinės tipo palankus referencinis plotas;
 - aa) II priede išvardytų 7 grupės tipų buveinių geros būklės plotas padidėtų bent iki 1 dalies d punkte nurodytos procentinės dalies ir būtų pasiektas kiekvieno atitinkamos valstybės narės biogeografinio regiono kiekvieno buveinės tipo palankus referencinis plotas;**
 - b) būtų daroma pažanga siekiant užtikrinti pakankamą III priede ir Direktyvos 92/43/EEB II, IV ir V prieduose nurodytų rūšių ir rūšių, kurioms taikoma Direktyva 2009/147/EB, jūrų buveinių kokybę ir kiekybę.

5a straipsnis

Atsinaujinančiųjų išteklių energija

4 straipsnio 8 bei 8a dalių ir 5 straipsnio 8 bei 8a dalių tikslais laikoma, kad atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos įrenginių planavimas, statyba ir eksploatavimas, jų prijungimas prie tinklo ir pats susijęs tinklas bei kaupimo įrenginiai yra viršesnio viešojo intereso. Valstybės narės gali tais atvejais netaikyti reikalavimo, kad nėra mažiau žalingų alternatyvių sprendimų pagal 4 straipsnio 8 bei 8a dalis ir 5 straipsnio 8 bei 8a dalis, jei yra atliktas strateginis poveikio aplinkai vertinimas pagal Direktyvoje 2001/42/EB nustatytas sąlygas. Valstybės narės tinkamai pagrįstomis ir konkrečiomis aplinkybėmis gali nustatyti, kad ši nuostata būtų taikoma tik tam tikroms jų teritorijos dalims, taip pat tam tikrų rūšių technologijoms ar tam tikromis techninėmis charakteristikomis pasižymintiems projektams, atsižvelgiant į jų nacionaliniuose integruotuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose pagal Reglamentą (ES) nustatytus prioritetus. Valstybės narės informuoja Komisiją apie taikomus apribojimus ir juos pagrindžia.

5b straipsnis

Nacionalinė gynyba

1. Įdiegamos atkūrimo priemonės 4 straipsnio 1, 2 bei 3 dalių ir 5 straipsnio 1, 2 bei 3 dalių tikslais, valstybės narės gali taikyti išimtį teritorijoms, naudojamoms išimtinai su nacionaline gynyba susijusiai veiklai, jei laikoma, kad šios priemonės yra nesuderinamos su nuolatiniu atitinkamų teritorijų naudojimu kariniais tikslais.
2. 4 straipsnio 8 bei 8a dalių ir 5 straipsnio 8 bei 8a dalių tikslais valstybės narės gali nustatyti, kad planai ir projektai, skirti tik nacionalinės gynybos tikslui, būtų laikomi viršesnio viešojo intereso. 4 straipsnio 8 bei 8a dalių ir 5 straipsnio 8 bei 8a dalių tikslais valstybės narės taip pat gali tokiems planams ir projektams netaikyti reikalavimo, kad nėra mažiau žalingų alternatyvių sprendimų. Tačiau tais atvejais, kai taikoma ši išimtis, atitinkama valstybė narė, kiek tai pagrįsta ir praktiškai įmanoma, įdiegia priemones, kuriomis siekiama sušvelninti poveikį tam tikrų tipų buveinėms.

6 straipsnis

Miesto ekosistemų atkūrimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad [...] ne vėliau kaip 2030 m. **gruodžio 31 d.**, palyginti su **[šio reglamento įsigaliojimo metais]**, [...] **pagal 11 straipsnio 2b dalį nustatytoje miesto ekosistemų teritorijose** nebūtų grynojo **bendro nacionalinio** miesto žaliosios erdvės **ploto** ir miesto medžių lajų dangos sumažėjimo. **Šio įpareigojimo vykdymo tikslais valstybės narės gali į tą bendrą nacionalinę teritoriją neitraukti miesto ekosistemų teritorijų, kuriose miesto žaliųjų erdvių dalis miestų centruose ir miestų klasteriuose viršija 45 %, o miesto medžių lajų danga juose viršija 10 %.**
2. **Vėliau** valstybės narės [...] **pasiekia** [...] bendro nacionalinio miesto žaliosios erdvės ploto **didėjimo tendenciją, be kita ko, pagal 11 straipsnio 2b dalį nustatytoje miesto ekosistemų teritorijose integruojant miesto žaliają erdvę į pastatus ir infrastruktūrą, po 2030 m. gruodžio 31 d. matuojamą kas šešerius metus, kol pasiekiamas pagal 11 straipsnio 3 dalį nustatytas patenkinamas lygis** [...]. [...]
3. Valstybės narės [...] **kiekvienoje pagal 11 straipsnio 2b dalį nustatytoje miesto ekosistemų teritorijoje pasiekia** [...]
- a) [...] [...] miesto medžių lajų dangos **didėjimo tendenciją, [...] po 2030 m. gruodžio 31 d. matuojamą kas šešerius metus, kol pasiekiamas pagal 11 straipsnio 3 dalį nustatytas patenkinamas lygis.** [...]
- b) [...]

7 straipsnis

Natūralių upių jungčių ir susijusių salpų natūralių funkcijų atkūrimas

1. Valstybės narės sudaro paviršinių vandenų [...] jungčių **dirbtinių** kliūčių sąrašą ir, **atsižvelgdamos į jų socioekonominės funkcijas**, nustato, kurios kliūtys turi būti pašalintos, kad būtų prisidedama prie šio reglamento 4 straipsnyje nustatytų atkūrimo tikslų ir tikslo ne vėliau kaip 2030 m. Sąjungoje atkurti bent 25 000 km upių laisvą tėkmę įgyvendinimo, nedarant poveikio Direktyvai 2000/60/EB, visų pirma jos 4 straipsnio 3, 5 ir 7 dalims, ir Reglamentui Nr. 1315/2013, visų pirma jo 15 straipsniui.
2. Valstybės narės paviršinių vandenų [...] jungčių **dirbtines** kliūtis, **remdamosi** šio straipsnio 1 dalyje sudarytu **sąrašu**, šalina laikydamosi 12 straipsnio 2 dalies **e ir f punktuose** nurodyto jų šalinimo plano. Šalindamos kliūtis, valstybės narės pirmiausia pašalina atgyvenusias kliūtis, t. y. kurios nebereikalingos atsinaujinančiosios energijos gamybai, vidaus vandenų laivybai, vandens tiekimui, **apsaugai nuo potvynių** ar kitoms reikmėms.
3. Valstybės narės 2 dalyje nurodytą kliūčių šalinimą papildo priemonėmis, būtinomis susijusių salpų natūralioms funkcijoms pagerinti.
4. **Valstybės narės užtikrina, kad būtų išlaikytos natūralios upių jungtys ir susijusių salpų, atkurtų pagal 2 ir 3 dalis, natūralios funkcijos.**

8 straipsnis

Apdulkintojų populiacijų atkūrimas

1. Valstybės narės ne vėliau kaip 2030 m. sustabdo apdulkintojų populiacijų mažėjimą ir po to pasiekia apdulkintojų populiacijų didėjimo tendenciją, po 2030 m. matuojamą kas [...] **šešerius** metus, kol pasiekiamas pagal 11 straipsnio 3 dalį nustatytas patenkinamas lygis.
2. Komisija priima įgyvendinimo aktus, kuriais nustatomas apdulkintojų populiacijų stebėsenos metodas. Tie įgyvendinimo aktai priimami laikantis 21 straipsnio 2 dalyje nurodytos nagrinėjimo procedūros.

3. 2 dalyje nurodytu metodu nustatomas standartizuotas metinių duomenų apie apdulkintojų rūšių gausą ir įvairovę rinkimas ir apdulkintojų populiacijų tendencijų vertinimas.

9 straipsnis

Žemės ūkio ekosistemų atkūrimas

1. Be teritorijų, kuriose taikomos atkūrimo priemonės pagal 4 straipsnio 1, 2 ir 3 dalis, valstybės narės papildomai įdiegia atkūrimo priemones, būtinas žemės ūkio ekosistemų biologinei įvairovei padidinti.
2. Valstybės narės nacionaliniu lygmeniu pasiekia kiekvieno iš toliau nurodytų žemės ūkio ekosistemų rodiklių, išsamiau apibūdintų IV priede, didėjimo tendenciją, matuojamą laikotarpiu nuo šio reglamento įsigaliojimo dienos iki 2030 m. gruodžio 31 d., o po to – kas [...] **šešerius** metus, kol pasiekiamas pagal 11 straipsnio 3 dalį nustatytas patenkinamas lygis:
 - a) pievų drugelių indeksas;
 - b) organinės anglies sankaupos pasėlių mineraliniuose dirvožemiuose;
 - c) žemės ūkio paskirties žemės, kurioje yra didelės įvairovės kraštovaizdžio elementų, dalis.
3. Valstybės narės įdiegia atkūrimo priemones, skirtas užtikrinti, kad nacionalinis įprastų agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų indeksas, apskaičiuotas remiantis V priede išvardytomis rūšimis ir *[Leidinių biuro prašoma įrašyti datą, kuri yra pirmoji mėnesio, einančio po 12 mėnesių nuo šio reglamento įsigaliojimo, dieną]* lygus 100, pasiektų šiuos lygius:
 - a) ne vėliau kaip 2030 m. – 110, ne vėliau kaip 2040 m. – 120 ir ne vėliau kaip 2050 m. – 130 V priede išvardytose valstybėse narėse, kuriose agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijos istoriškai yra labiau sunykusios;
 - b) ne vėliau kaip 2030 m. – 105, ne vėliau kaip 2040 m. – 110 ir ne vėliau kaip 2050 m. – 115 IV priede išvardytose valstybėse narėse, kuriose agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijos istoriškai yra mažiau sunykusios.

4. Valstybės narės įdiegia žemės ūkio reikmėms naudojamo organinio dirvožemio, kuris yra nusausintuose durpynuose, atkūrimo priemonės. Tos priemonės turi apimti:

- a) ne vėliau kaip 2030 m. bent 30 % tokių plotų ir bent ketvirtadalyje iš jų turi būti atkurtas drėgnumas;
- b) ne vėliau kaip 2040 m. bent [...]40 % tokių plotų ir bent pusėje iš jų turi būti atkurtas drėgnumas;
- c) ne vėliau kaip 2050 m. bent [...]50 % tokių plotų ir bent pusėje iš jų turi būti atkurtas drėgnumas;

Valstybės narės gali įdiegti atkūrimo, įskaitant drėgnumo atkūrimą, priemones teritorijose, kuriose yra durpių gavybos vietos, ir tas teritorijas skaičiuoti kaip prisidedančias prie atitinkamų pirmos pastraipos a, b ir c punktuose nurodytų tikslų įgyvendinimo.

Be to, valstybės narės gali įdiegti atkūrimo priemonės, skirtas drėgnumui organiniuose dirvožemiuose, kurie yra nusausintuose durpynuose, naudojamuose kita žemės naudojimo paskirtimi nei žemės ūkis ir durpių gavyba, atkurti, ir tas vietas, kuriose atkurtas drėgnumas, laikyti prisidedančiomis, bet ne daugiau kaip [...]40 %, prie atitinkamų pirmos pastraipos a, b ir c punktuose nurodytų tikslų įgyvendinimo.

Atkūrimo priemonėmis, kurias sudaro durpynų drėgnumo atkūrimas, įskaitant siektiną vandens lygį, prisidedama prie grynojo išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo ir biologinės įvairovės didinimo, kartu atsižvelgiant į nacionalines ir vietos aplinkybes.

Tinkamai pagrįstais atvejais valstybė narė gali sumažinti žemės ūkio paskirties durpynų drėgnumo atkūrimo mastą iki mažesnio, nei reikalaujama pagal a, b ir c punktus, jei tikėtina, kad toks drėgnumo atkūrimas darys reikšmingą neigiamą poveikį infrastruktūrai, pastatams, prisitaikymui prie klimato kaitos ar kitiems viešiesiems interesams ir jeigu drėgnumo atkūrimas negali vykti kitoje nei žemės ūkio paskirties žemėje. Toks sumažinimas nustatomas pagal 11 straipsnio 4b dalį.

10 straipsnis

Miškų ekosistemų atkūrimas

1. Be teritorijų, kuriose taikomos atkūrimo priemonės pagal 4 straipsnio 1, 2 ir 3 dalis, valstybės narės papildomai įdiegia atkūrimo priemones, būtinas miškų ekosistemų biologinei įvairovei padidinti.
2. Valstybės narės nacionaliniu lygmeniu pasiekia kiekvieno iš toliau nurodytų miškų ekosistemų rodiklių, išsamiau apibūdintų VI priede, didėjimo tendenciją, matuojamą laikotarpiu nuo šio reglamento įsigaliojimo dienos iki 2030 m. gruodžio 31 d., o po to – kas [...] **šešerius** metus, kol pasiekiamas pagal 11 straipsnio 3 dalį nustatytas patenkinamas lygis:
 - a) stovinti negyva mediena;
 - b) gulinti negyva mediena;
 - c) [...]
 - d) [...]
 - [...] **c)** įprastų miško paukščių indeksas [...]
 - f) [...].

2a. Valstybės narės nacionaliniu lygmeniu pasiekia trijų iš toliau nurodytų miškų ekosistemų rodiklių, kurie išsamiau išdėstyti VI priede ir pasirenkami remiantis tuo, kad jais gali būti įrodytas miškų ekosistemų biologinės įvairovės didėjimas atitinkamoje valstybėje narėje, didėjimo tendenciją. Tendencija matuojama laikotarpiu nuo šio reglamento įsigaliojimo dienos iki 2030 m. gruodžio 31 d., o po to – kas šešerius metus, kol pasiekiamas pagal 11 straipsnio 3 dalį nustatytas patenkinamas lygis:

- a) įvairiaamžių miškų dalis;**
- b) miškų jungtys;**
- c) organinės anglies sandara;**
- d) miškų, kuriuose dominuoja vietinės medžių rūšys, dalis;**
- e) medžių rūšių įvairovė.**

3. 2 ir 2a dalyse nustatytų įpareigojimų nevykdymas yra pateisinamas, jei taip atsitiko dėl:

- a) didelio masto nenugalimos jėgos aplinkybių, įskaitant gaivalines nelaimes, visu pirma nenumatytą ir nekontroliuojamą gamtos gaisrą, arba**
- b) neišvengiamų buveinių pokyčių, kuriuos tiesiogiai sukėlė klimato kaita.**

III SKYRIUS

NACIONALINIAI ATKŪRIMO PLANAI

11 straipsnis

Nacionalinių atkūrimo planų rengimas

1. Valstybės narės, atsižvelgdamos į naujausius mokslinius įrodymus, parengia nacionalinius atkūrimo planus ir atlieka parengiamąją stebėseną bei mokslinius tyrimus, kad nustatytų, kokių atkūrimo priemonių reikia 4–10 straipsniuose nustatytiems tikslams ir įpareigojimams įgyvendinti.
2. Plotą, kurį reikia atkurti, kad būtų pasiekti 4 ir 5 straipsniuose nustatyti tikslai, valstybės narės nustato atsižvelgdamos į 4 straipsnio 1 ir 2 dalyse ir 5 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų tipų buveinių būklę ir į 4 straipsnio 3 dalyje ir 5 straipsnio 3 dalyje nurodytų rūšių buveinių kiekybę bei kokybę [...]. Plotas nustatomas remiantis, be kita ko, tokia informacija:
 - a) apie kiekvieną buveinių tipą:
 - i) bendru buveinių plotu ir jų dabartinio paplitimo žemėlapiu;
 - ii) buveinių, kurios nėra geros būklės, plotu;
 - iii) palankiu referenciniu plotu, atsižvelgiant į **ankstesnių laikotarpio paplitimo duomenis** [...] ir į numatomus klimato kaitos lemiamus aplinkos sąlygų pokyčius;
 - iv) vietovėmis, kurios tinkamiausios buveinių tipams iš naujo įkurti atsižvelgiant į vykstančius ir numatomus klimato kaitos lemiamus aplinkos sąlygų pokyčius;

- b) pakankama rūšių buveinių kokybė ir kiekybė, reikalinga jų palankiai apsaugos būklei pasiekti, atsižvelgiant į toms buveinėms iš naujo įkurti tinkamiausius plotus ir reikiamas buveinių jungtis, kurių reikia, kad rūšių populiacijos klestėtų, taip pat į vykstančius ir numatomus klimato kaitos lemiamus aplinkos sąlygų pokyčius.

ba) siekiant kiekybiškai įvertinti kiekvieno tipo buveinių plotą, kurį reikia atkurti, kad būtų pasiekti 4 straipsnio 1 dalies a punkte ir 5 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyti atkūrimo tikslai, a punkto ii papunktyje nurodytas buveinių, kurios nėra geros būklės, plotas apima tik tuos plotus, kurių būklė yra žinoma;

bb) siekiant kiekybiškai įvertinti kiekvieno tipo buveinių plotą, kurį reikia atkurti, kad būtų pasiekti 4 straipsnio 1 dalies b punkte ir 5 straipsnio 1 dalies b, c ir d punktuose nustatyti atkūrimo tikslai, a punkto ii papunktyje nurodytas buveinių, kurios nėra geros būklės, plotas apima tik tuos plotus, kurių būklė yra žinoma arba turi būti žinoma pagal 4 straipsnio 4a dalį ir 5 straipsnio 4a dalį.

2a. II priede išvardytų 7 grupės tipų buveinių atžvilgiu valstybės narės nustato 5 straipsnio 1 dalies d punkte nurodytą procentinę dalį.

2b. Visuose savo didmiesčiuose bei miestuose ir priemiesčiuose valstybės narės nustato ir kartografuoja 6 straipsnyje nurodytas miesto ekosistemų teritorijas.

Didmiesčio arba miesto ir priemiesčio ekosistema sudaro:

- a) visas didmiestis arba miestas ir priemiestis arba**
- b) didmiesčio arba miesto ir priemiesčio dalys, įskaitant bent miestų centrus, miestų klasterius ir, jei atitinkama valstybė narė mano, kad tai tikslinga, priemiestines zonas.**

Valstybės narės gali sujungti dviejų ar daugiau gretimų didmiesčių ir (arba) miestų ir priemiesčių miesto ekosistemos teritorijas į vieną tiems didmiesčiams ir (arba) miestams ir priemiesčiams bendrą miesto ekosistemos teritoriją.

- 3. Valstybės narės, taikydamos atvirą ir veiksmingą procesą ir vertinimą, paremtą naujausiais moksliniais įrodymais, [...] 17 straipsnio **9a dalyje** nurodyta **gairių** sistema **ir, jei turima, 17 straipsnio 9 dalyje nurodyta gairių sistema**, ne vėliau kaip iki 2030 m. nustato patenkinamus kiekvieno iš 8 straipsnio 1 dalyje, 9 straipsnio 2 dalyje ir [...] 10 straipsnio 2 dalyje nurodytų rodiklių **ir kiekvieno iš atrinktų rodiklių 10 straipsnio 2a dalyje, 6 straipsnio 2 dalyje nurodytos miestų žaliosios erdvės ir 6 straipsnio 3 dalyje nurodytos miesto medžių lajos dangos** lygius.
- 4. Valstybės narės identifikuoja ir kartografuoja atkurtinus žemės ūkio ir miško plotus, visų pirma tuos, kuriuose dėl intensyvinimo ar kitų tvarkymo veiksnių reikia atkurti daugiau jungčių ir kraštovaizdžio įvairovės.

- 4a. Valstybės narės gali per vienus metus nuo šio reglamento įsigaliojimo parengti metodiką, kuria būtų papildyta IV priede nurodyta metodika, kad būtų galima stebėti didelės įvairovės kraštovaizdžio elementus, kuriems netaikomas bendras metodas, nurodytas tame priede pateiktame didelės įvairovės kraštovaizdžio elementų aprašyme. Komisija per vieną mėnesį nuo šio reglamento įsigaliojimo pateikia gaires dėl tokios metodikos rengimo sistemos.**
- 4b. Valstybės narės, kai taikytina, nustato durpynų drėgnumo atkūrimo masto sumažėjimą, kaip nurodyta 9 straipsnio 4 dalies penktoje pastraipoje.**
5. Valstybės narės nustato, kokia būtų atkūrimo priemonių sinergija su klimato kaitos švelninimu, prisitaikymu prie klimato kaitos, **žemės būklės neblogėjimu** ir nelaimių prevencija, ir pagal tai nustato tų priemonių prioritetus. Valstybės narės taip pat atsižvelgia į:
- a) savo integruotus nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus, nurodytus Reglamento (ES) 2018/1999 3 straipsnyje;
 - b) savo ilgalaikę strategiją, nurodytą Reglamento (ES) 2018/1999 15 straipsnyje;
 - c) Sąjungos privalomą 2030 m. tikslą, nustatytą Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2018/2001/ES 3 straipsnyje;
6. Valstybės narės nacionalinių atkūrimo planų rengimą koordinuoja su **teritoriju, būtinu, kad būtų užtikrinti bent jų nacionaliniai įnašai į 2030 m. atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslą, kartografavimu ir, kai aktualu, su paspartintos** atsinaujinančiųjų išteklių energijos **plėtos** [...] zonų **ir specialių infrastruktūros zonų** nustatymu. Rengdamos gamtos atkūrimo planus valstybės narės užtikrina sinergiją su **plėtojama atsinaujinančiųjų išteklių energijos bei energetikos infrastruktūra** ir su jau nustatytomis **paspartintos** atsinaujinančiųjų išteklių energijos **plėtos zonomis ir specialiomis infrastruktūros** [...] zonomis ir užtikrina, kad **šiu** atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos [...] zonų naudojimas, įskaitant Direktyvoje (ES) 2018/2001 numatytas leidimų išdavimo **šioms** atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos zonomis procedūras, **tinklo projektų, būtinu siekiant integruoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją į elektros energijos sistemą, veikimas ir leidimų šiems projektams išdavimo procedūras,** liktų nepakitę;

7. Rengdamos savo nacionalinius atkūrimo planus, valstybės narės **visu pirma** atsižvelgia į:
- a) pagal Direktyvą 92/43/EEB nustatytas „Natura 2000“ teritorijų apsaugos priemonės;
 - b) pagal Direktyvą 92/43/EEB parengtas prioritetinių veiksmų programas;
 - c) priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti gerą **kiekybinę**, ekologinę ir cheminę vandens telkinių, įtrauktų į **priemonių programas ir** upių baseinų valdymo planus, parengtus pagal Direktyvą 2000/60/EB, **ir potvynių rizikos valdymo planus, parengtus pagal Direktyvą 2007/60/EB**, būklę;
 - d) **kai taikytina**, jūrų strategijas, kuriomis siekiama užtikrinti gerą aplinkos būklę visuose Sąjungos jūrų regionuose, parengtas pagal Direktyvą 2008/56/EB;
 - e) nacionalines oro taršos kontrolės programas, parengtas pagal Direktyvą (ES) 2016/2284;
 - f) pagal Biologinės įvairovės konvencijos 6 straipsnį parengtas nacionalines biologinės įvairovės strategijas ir veiksmų planus;
 - g) **kai taikytina**, pagal bendrą žuvininkystės politiką patvirtintas išsaugojimo **ir valdymo** priemonės;
 - h) pagal Reglamentą (ES) 2021/2115 parengtus BŽŪP strateginius planus.**
8. Rengdamos nacionalinius atkūrimo planus valstybės narės **gali** [...] naudotis įvairiais VII priede išvardytais atkūrimo priemonių pavyzdžiais, atsižvelgdamos į konkrečias nacionalines ir vietos sąlygas, ir naujausiais moksliniais įrodymais.

9. Rengdamos savo nacionalinius atkūrimo planus valstybės narės siekia optimizuoti ekologines, ekonomines ir socialines ekosistemų funkcijas, taip pat jų indėlį į darnų atitinkamų regionų ir bendruomenių vystymąsi.
- 9a. **Rengdamos nacionalinius atkūrimo planus valstybės narės gali atsižvelgti į įvairią padėti skirtinguose regionuose, susijusią su socialiniais, ekonominiais bei kultūriniais reikalavimais, regionų ir vietos ypatumais ir gyventojų tankiu. Kai tinkama, reikėtų atsižvelgti į ypatingą Sąjungos atokiausių regionų padėti, pavyzdžiui, jų atokumą, izoliuotumą, mažumą, sudėtingas topografines ir klimato sąlygas, taip pat į jų turtingą biologinę įvairovę ir susijusias jų ekosistemų apsaugos ir atkūrimo išlaidas;**
10. Valstybės narės, kai tik įmanoma, siekia sinergijos su kitų valstybių narių nacionaliniais atkūrimo planais, visų pirma tais atvejais, kai ekosistema yra ne vienos valstybės narės teritorijoje **arba tais atvejais, kai valstybės narės turi bendrą jūrų regioną ar pareigoni,** **kaip tai suprantama Direktyvoje 2008/56/EB.**
- 10a. **Kai praktiška ir tikslinga, siekdamas parengti ir įgyvendinti nacionalinius atkūrimo planus, susijusius su jūrų ekosistemų atkūrimu ir įkūrimu iš naujo, valstybės narės gali naudotis esamomis regioninio institucinio bendradarbiavimo struktūromis.**
- 10b. **Tais atvejais, kai valstybės narės nustato problemą, kuri gali sutrukdyti įvykdyti įpareigojimus atkurti ir iš naujo įkurti jūrų ekosistemas, dėl kurios reikia imtis priemonių, kurios nepriklauso jų kompetencijai, jos atskirai arba kartu pateikia atitinkamai valstybėms narėms, Komisijai ar tarptautinėms organizacijoms nustatytos problemos aprašymą[...] ir galimas priemones, kad jos jas apsvarstytų ir galbūt patvirtintų.**
11. Valstybės narės užtikrina, kad atkūrimo planas būtų rengiamas atvirai, įtraukiai ir veiksmingai ir kad visuomenei būtų ankstyvame etape suteiktos veiksmingos galimybės dalyvauti jį rengiant. Konsultacijos turi atitikti Direktyvoje 2001/42/EB [...] nustatytus reikalavimus.

12 straipsnis

Nacionalinių atkūrimo planų turinys

1. Nacionalinis atkūrimo planas apima laikotarpį iki 2050 m., o tarpiniai jame nustatyti terminai atitinka 4–10 straipsniuose nustatytus tikslus ir įpareigojimus.

1a. Nukrypstant nuo 1 dalies, nacionaliniame atkūrimo plane, kuris turi būti pateiktas pagal 13 straipsnį ir 14 straipsnio 6 dalį dėl laikotarpio po 2032 m. birželio mėn. ir kol jis bus peržiūrėtas pagal 15 straipsnio 1 dalį, gali būti pateikiama tik strateginė apžvalga, į kurią įtraukiama:

a) 2 dalyje nurodyti elementai ir

b) 3 ir 3a dalyse nurodytas turinys.

Nacionaliniame atkūrimo plane, patikslintame atlikus peržiūrą, kuri pagal 15 straipsnio 1 dalį turi būti atlikta anksčiau nei 2032 m. liepos mėn., dėl laikotarpio po 2042 m. birželio mėn. ir kol jis bus patikslintas anksčiau nei 2042 m. liepos mėn. pagal 15 straipsnio 1 dalį, gali būti pateikiama tik tų elementų ir turinio strateginė apžvalga.

2. Valstybės narės, naudodamos pagal šio straipsnio 4 dalį nustatytą vienodą formą, į savo nacionalinį atkūrimo planą įtraukia šiuos elementus:

- a) teritorijų, kurios turi būti atkurtos, kad būtų pasiekti 4–10 straipsniuose nustatyti atkūrimo tikslai, plotą, kuris nustatomas remiantis pagal 11 straipsnį atliktu parengiamuoju darbu, ir [...] **potencialių atkurtinų** teritorijų **orientacinius** [...] žemėlapius;
- b) suplanuotų arba jau taikomų atkūrimo priemonių, skirtų 4–10 straipsniuose nustatytiems tikslams ir įpareigojimams įgyvendinti, aprašymą ir informaciją, kurios iš tų atkūrimo priemonių planuojamos taikyti arba jau taikomos pagal Direktyvą 92/43/EEB sukurtame „Natura 2000“ tinkle;

ba) specialų skirsnį, kuriame nustatytos priemonės 4 straipsnio 4a dalyje ir 5 straipsnio 4a dalyje įtvirtintiems įpareigojimams įvykdyti;

- c) nuorodą į priemones, kuriomis užtikrinama, kad su I ir II prieduose išvardytų tipų buveinėmis susijusių teritorijų, kuriose gera būklė jau pasiekta, būklė neblogėtų, ir kad 4 straipsnio 3 dalyje ir 5 straipsnio 3 dalyje nurodytų rūšių buveinių būklė neblogėtų tose teritorijose, kuriose jau pasiekta pakankama tų rūšių buveinių kokybė pagal 4 straipsnio 6 dalį ir 5 straipsnio 6 dalį;
- d) nuorodą į priemones, **kuriomis siekiama išlaikyti I ir II prieduose išvardytų tipų buveinių gerą būklę teritorijose, kuriose jos aptinkamos, ir užkirsti kelią kitu [...]** teritorijų, kuriose aptinkamos I ir II prieduose išvardytų tipų buveinės [...], **reikšmingam būklės pablogėjimui [...]** pagal 4 straipsnio 7 dalį ir 5 straipsnio 7 dalį;
- e) esamų kliūčių ir numatomų pašalinti kliūčių sąrašą, parengtą pagal 7 straipsnio 1 dalį, kliūčių pašalinimo planą, parengtą pagal 7 straipsnio 2 dalį, ir [...] laisvai tekančių upių ilgį, kuris pašalinus tas kliūtis bus pasiektas, **kaip apskaičiuota, nuo 2020 m. iki [...]**2030 m. ir [...] 2050 m., taip pat visas kitas priemones salpų natūralioms funkcijoms iš naujo įkurti pagal 7 straipsnio 3 dalį;

ea) kai taikytina, durpynų drėgnumo atkūrimo mažesnėje dalyje nei nustatyta 9 straipsnio 4 dalies pirmos pastraipos a–c punktuose, pagrindimą;

eb) miškų ekosistemų rodiklių, pasirinktų pagal 10 straipsnio 2a dalį, ir jų tinkamumo įrodyti biologinės įvairovės didėjimą miškų ekosistemose atitinkamoje valstybėje narėje apibūdinimą;

- f) atkūrimo priemonių diegimo pagal 4–10 straipsnius tvarkaraštį;
- g) specialų skirsnį, kuriame aprašomos jų atokiausiems regionams specialiai pritaikytos atkūrimo priemonės;
- h) teritorijų, kurios bus atkuriamos pagal 4 ir 5 straipsnius, stebėsenos sistemą ir pagal 4–10 straipsnius taikomų atkūrimo priemonių veiksmingumo vertinimo ir prireikus tų priemonių koregavimo siekiant užtikrinti, kad būtų įgyvendinti 4–10 straipsniuose nustatyti tikslai ir įpareigojimai, procesą;
- i) nuorodą į nuostatas, skirtas užtikrinti, kad 4–10 straipsniuose nurodytų atkūrimo priemonių poveikis būtų tęstinis, ilgalaikis ir nenutrūkstamas;
- j) numatomą ilginiui atsirasiančią papildomą atkūrimo priemonių naudą, susijusią su klimato kaitos švelninimu **ir žemės būklės neblogėjimu**, taip pat platesnę tų priemonių socialinę ir ekonominę naudą;
- k) specialų skirsnį, kuriame išdėstoma, kaip nacionaliniame atkūrimo plane atsižvelgta į:
 - i) klimato kaitos scenarijų svarbą renkantis atkūrimo priemonių rūšį ir jų taikymo vietą;
 - ii) atkūrimo priemonių potencialą kuo labiau sumažinti klimato kaitos poveikį gamtai, užkirsti kelią gaivalinėms nelaimėms **arba sušvelninti jų poveikį** ir padėti prisitaikyti prie klimato kaitos;
 - iii) sinergiją su nacionalinėmis prisitaikymo prie klimato kaitos strategijomis ar planais ir nacionalinėmis nelaimių rizikos vertinimo ataskaitomis;
 - iv) nacionalinio atkūrimo plano ir nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano priemonių sąveikos apžvalgą;

- l) atkūrimo priemonių įgyvendinimo finansavimo poreikių sąmatą, kurioje apibūdinama parama suinteresuotiesiems subjektams, kuriems atkūrimo priemonės padarys poveikį, arba kiti nauji iš šio reglamento kylantys įpareigojimai, taip pat numatomi viešieji ir privatieji finansavimo šaltiniai, įskaitant (bendrą) finansavimą pagal Sąjungos finansavimo priemones;
 - m) nuorodą į subsidijas, kurios neigiamai veikia šiame reglamente nustatytų tikslų ir įsipareigojimų įgyvendinimą;
 - n) nacionalinio atkūrimo plano rengimo ir nustatymo proceso santrauką, įskaitant informaciją apie visuomenės dalyvavimą ir apie tai, kaip atsižvelgta į vietos bendruomenių ir suinteresuotųjų subjektų poreikius;
 - o) specialų skirsnį, kuriame nurodoma, kaip atsižvelgta į Komisijos pastabas dėl 14 straipsnio 4 dalyje nurodyto nacionalinio atkūrimo plano projekto pagal 14 straipsnio 5 dalį. Jei atitinkama valstybė narė į Komisijos pastabą arba didelę jos dalį neatsižvelgia, ta valstybė narė turi nurodyti savo argumentus.
3. Į nacionalinius atkūrimo planus, kai taikytina, įtraukiamos išsaugojimo **ir valdymo** priemonės, kurias valstybė narė ketina priimti pagal bendrą žuvininkystės politiką, įskaitant bendrose rekomendacijose nurodytas išsaugojimo priemones, kurias valstybė narė ketina inicijuoti pagal Reglamente (ES) Nr. 1380/2013 nustatytą procedūrą, ir visa susijusi informacija apie tas priemones.

3a. Nacionaliniuose atkūrimo planuose pateikiama į nacionalinį atkūrimo planą ir į pagal bendrą žemės ūkio politiką parengtą nacionalinį strateginį planą įtrauktu priemonių sąveikos apžvalga.

3b. Kai tinkama, į nacionalinius atkūrimo planus įtraukiama aplinkybių, susijusių su įvairia padėtimi skirtinguose regionuose, kaip nurodyta 11 straipsnio 9a dalyje, apžvalga.

4. Komisija priima įgyvendinimo aktus, kuriais nustatoma vienoda nacionalinių atkūrimo planų forma. Tie įgyvendinimo aktai priimami laikantis 21 straipsnio 2 dalyje nurodytos nagrinėjimo procedūros. Parengti tą vienodą formą Komisijai padeda Europos aplinkos agentūra (EAA). **Ne vėliau kaip [data = pirmoji mėnesio, einančio po 3 mėnesių po šio reglamento įsigaliojimo dienos, diena] Komisija pateikia įgyvendinimo aktų projektus 21 straipsnio 1 dalyje nurodytam komitetui.**

13 straipsnis

Nacionalinių atkūrimo planų projektų pateikimas

Valstybės narės 11 ir 12 straipsniuose nurodyto nacionalinio atkūrimo plano projektą Komisijai pateikia iki ... *[Leidinių biurui: prašom įrašyti datą – pirmą mėnesio, einančio po 24 mėnesių po šio reglamento įsigaliojimo dienos, dieną].*

14 straipsnis

Nacionalinių atkūrimo planų vertinimas

1. Komisija nacionalinių atkūrimo planų projektus įvertina per šešis mėnesius nuo jų gavimo dienos. Atlikdama tą vertinimą, Komisija glaudžiai bendradarbiauja su atitinkama valstybe nare.

2. Vertindama nacionalinio atkūrimo plano projektą, Komisija įvertina:
 - a) jo atitiktį 12 straipsniui; [...]
 - b) [...] jo tinkamumą siekiant įgyvendinti 4–10 straipsniuose nustatytus tikslus ir įpareigojimus; [...]
 - c) **jo indėli įgyvendinant** [...] 1 straipsnyje nurodytus visa apimančius Sąjungos tikslus, 7 straipsnio 1 dalyje nurodytą konkretų tikslą iki 2030 m. visoje Sąjungoje atkurti bent 25 000 km upių laisvą tėkmę ir tikslą, kad 2030 m. bent 10 % Sąjungos žemės ūkio paskirties žemės sudarytų didelės įvairovės kraštovaizdžio elementai.
3. Vertinti nacionalinių atkūrimo planų projektus Komisijai padeda ekspertai arba EAA.
4. Komisija gali per šešis mėnesius nuo nacionalinio atkūrimo plano projekto gavimo dienos pateikti pastabų valstybei narei.
5. Valstybės narės savo galutiniame nacionaliniame atkūrimo plane [...] atsižvelgia į visas Komisijos pastabas.
6. Valstybės narės per šešis mėnesius nuo Komisijos pastabų gavimo dienos baigia rengti, paskelbia ir pateikia Komisijai nacionalinį atkūrimo planą.

15 straipsnis

Nacionalinių atkūrimo planų peržiūra

1. Valstybės narės **anksčiau nei 2032 m. liepos mėn.** ir anksčiau nei 2042 m. liepos mėn. peržiūri **ir patikslina** savo nacionalinį atkūrimo planą **ir įtraukia papildomų priemonių.** **Po to bent kartą per 10 metų valstybės narės peržiūri savo nacionalinį atkūrimo planą ir prireikus jį patikslina bei įtraukia papildomų priemonių.** [...] **Peržiūros atliekamos** laikantis 11 ir 12 straipsnių, atsižvelgiant į planų įgyvendinimo pažangą, geriausius turimus mokslinius įrodymus ir turimas žinias apie jau vykstančius arba numatomus klimato kaitos lemiamus aplinkos sąlygų pokyčius. **Valstybės narės, atlikdamos peržiūras anksčiau nei 2032 m. liepos mėn. ir anksčiau nei 2042 m. liepos mėn., atsižvelgia į žinias apie I ir II prieduose išvardytų tipų buveinių būklę, įgytas laikantis 4 straipsnio 4a dalyje ir 5 straipsnio 4a dalyje nustatytų įpareigojimų. Valstybės narės paskelbia savo patikslintą nacionalinį atkūrimo planą ir apie jį praneša Komisijai.**
2. [...] **Kai atliekant stebėseną pagal 17 straipsnį matyti,** kad nacionaliniame atkūrimo plane nustatytų priemonių nepakaks 4–10 straipsniuose nustatytiems tikslams ir įpareigojimams įgyvendinti, [...] valstybė narė[...] **peržiūri** nacionalinį atkūrimo planą **ir prireikus jį patikslina** bei įtraukia papildomų priemonių. **Valstybės narės paskelbia patikslintą nacionalinį atkūrimo planą ir apie jį praneša Komisijai.**

3. Jei Komisija, remdamasi 18 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyta informacija ir 18 straipsnio 4 ir 5 dalyse nurodytu vertinimu, mano, kad valstybės narės padaryta pažanga yra nepakankama 4–10 straipsniuose nustatytiems tikslams ir įpareigojimams įgyvendinti, ji, **pasikonsultavusi su atitinkama valstybe nare**, gali jos paprašyti [...] pateikti [...] **patikslinto** nacionalinio atkūrimo plano projektą su papildomomis priemonėmis. Toks **patikslintas** nacionalinis atkūrimo planas su įtrauktomis papildomomis priemonėmis paskelbiamas ir pateikiamas per šešis mėnesius nuo Komisijos prašymo gavimo dienos. **Atitinkamos valstybės narės prašymu ir tinkamai pagrįstais atvejais Komisija gali tą terminą pratęsti dar šešiams mėnesiams.**

16 straipsnis

[...]

[...]

IV SKYRIUS

STEBĖSENA IR ATASKAITŲ TEIKIMAS

17 straipsnis

Stebėseną

1. Valstybės narės vykdo šių dalykų stebėseną:
 - a) buveinių tipų būklės ir būklės tendencijų, taip pat 4 ir 5 straipsniuose nurodytų rūšių buveinių kokybės ir kokybės tendencijų teritorijose, kuriose taikomos atkūrimo priemonės, remdamosi 12 straipsnio 2 dalies h punkte nurodyta stebėseną;
 - b) miestų žaliųjų erdvių ir medžių lajų dangos ploto **miesto ekosistemų teritorijose, nustatytose pagal 11 straipsnio 2b dalį**[...], kaip nurodyta 6 straipsnyje;
 - c) IV priede išvardytų žemės ūkio ekosistemų biologinės įvairovės rodiklių;
 - d) V priede išvardytų įprastų agrarinio kraštovaizdžio paukščių rūšių populiacijų;
 - e) **trijų** [...] **10 straipsnio 2 dalyje** išvardytų miškų ekosistemų biologinės įvairovės rodiklių [...];

ea) trijų iš 10 straipsnio 2a dalyje išvardytų miškų ekosistemų biologinės įvairovės rodiklių, kuriuos pasirinko valstybė narė;

- f) apdulkingųjų rūšių gausos ir įvairovės, naudodamos pagal 8 straipsnio 2 dalį nustatytą metodą;
- g) I ir II prieduose išvardytų tipų buveinių ploto ir būklės [...];
- h) 4 straipsnio 3 dalyje ir 5 straipsnio 3 dalyje nurodytų rūšių buveinių ploto ir kokybės [...].

- 2. Stebėsena pagal 1 dalies a punktą pradedama, kai tik įdiegiamos atkūrimo priemonės.
- 3. Stebėsena pagal 1 dalies b, c, d, e **ir ea** punktus pradedama *[Leidinių biurui: prašom įrašyti šio reglamento įsigaliojimo datą]*.
- 4. Stebėsena pagal šio straipsnio 1 dalies f punktą pradedama praėjus vieniems metams nuo 8 straipsnio 2 dalyje nurodyto įgyvendinimo akto įsigaliojimo dienos.

5. Stebėsena pagal 1 dalies a **ir** [...] b punktus **atliekama bent kas šešerius metus. Stebėsena pagal tos dalies** [...] c punktą, [...] susijusi su organinės anglies san kaupomis pasėlių mineraliniuose dirvožemiuose ir žemės ūkio paskirties žemės, kurioje yra didelės įvairovės kraštovaizdžio elementų, dalimi, taip pat pagal e punktą, susijusi su stovinčia negyva mediena **ir** [...] gulinčia negyva mediena, **ir, kai taikytina,** įvairiaamžių miškų dalimi, miškų jungtimis, **miško, kuriame vyrauja vietinės medžių rūšys, dalimi, medžių rūšių įvairovė** ir organinės anglies san kaupomis, vykdoma bent kas [...] **šešerius metus** [...] **arba, kai būtina įvertinti didėjimo tendencijų iki 2030 m. pasiekimą, trumpesniu laikotarpiu** [...].
- Stebėsena pagal tos dalies c punktą, susijusi su pievų drugelių indeksu, pagal tos dalies d ir e punktus, susijusi su įprastų miško paukščių indeksu, ir pagal tos dalies f punktą, susijusi su apdulointųjų rūšimis, vykdoma kasmet. Stebėsena pagal tos dalies g ir h punktus vykdoma bent kas šešerius metus ir derinama su ataskaitų teikimo pagal Direktyvos 92/43/EEB 17 straipsnį ciklu **ir pradiniu įvertinimu pagal Direktyvos 56/2008/EB 17 straipsnį**.
6. Valstybės narės užtikrina, kad šio reglamento 9 straipsnio 2 dalies b punkte nurodytų žemės ūkio ekosistemų rodiklių ir 10 straipsnio 2 dalies a ir b punktuose ir **10 straipsnio 2a dalies c punkte** nurodytų miškų ekosistemų rodiklių stebėsena derėtų su stebėsena, kuri vykdoma pagal reglamentus (ES) 2018/841 ir (ES) 2018/1999.
7. Duomenis, surinktus vykdant stebėseną pagal šį straipsnį, valstybės narės skelbia viešai laikydamosi Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/2/EB⁷⁴ ir 5 dalyje nustatyto stebėsenos dažnumo.

74 2007 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/2/EB, sukurianti Europos bendrijos erdvinės informacijos infrastruktūrą (INSPIRE) (OL L 108, 2007 4 25, p. 1).

8. Valstybių narių stebėsenos sistemų veikimas grindžiamas elektroninėmis duomenų bazėmis ir geografinėmis informacinėmis sistemomis, jos taip pat užtikrina kuo geresnę prieigą prie duomenų ir paslaugų, gaunamų iš nuotolinio stebėjimo technologijų, Žemės stebėjimo („Copernicus“ paslaugų), *in situ* jutiklių ir prietaisų arba piliečių mokslo duomenų, bei kuo platesnį jų naudojimą, išnaudojant dirbtinio intelekto ir pažangiosios duomenų analizės bei tvarkymo teikiamas galimybes.
9. Komisija gali priimti įgyvendinimo aktus, kuriais:
- a) nustatomi IV priede išvardytų žemės ūkio ekosistemų rodiklių stebėsenos metodai;
 - b) nustatomi VI priede išvardytų miškų ekosistemų rodiklių stebėsenos metodai;
 - c) [...] sukuriama [...] 10 straipsnio 2 ir 2a dalyse nurodytų patenkinamų lygių nustatymo gairių sistema.

9a. Ne vėliau kaip 2028 m. Komisija priima įgyvendinimo aktus, kuriais nustatoma 6 straipsnio 2 dalyje, 6 straipsnio 3 dalyje, 8 straipsnio 1 dalyje ir 9 straipsnio 2 dalyje nurodyta patenkinamų lygių nustatymo gairių sistema.

9b. [...] 9 ir 9a dalyse nurodyti įgyvendinimo aktai priimami laikantis 21 straipsnio 2 dalyje nurodytos nagrinėjimo procedūros.

18 straipsnis

Ataskaitų teikimas

1. Valstybės narės [...] **bent kas trejus metus** elektroniniu būdu praneša Komisijai, kokiame plote taikomos 4–10 straipsniuose nurodytos atkūrimo priemonės ir kokias 7 straipsnyje nurodytas kliūtis jos pašalino. **Pirmoji ataskaita pateikiama 2028 m. birželio mėn.** [...]
2. Bent kas [...] **šėserius** metus valstybės narės elektroniniu būdu teikia Komisijai, kuriai talkininkauja EAA, tokius duomenis ir informaciją:
 - a) informaciją apie pažangą, padarytą įgyvendinant nacionalinį atkūrimo planą, diegiant atkūrimo priemones, ir pažangą, padarytą įgyvendinant pagal 4–10 straipsnius nustatytus tikslus ir įpareigojimus;
 - b) pagal 17 straipsnį vykdomos stebėsenos rezultatus. Stebėsenos, atliktos pagal 17 straipsnio 1 dalies g ir h punktus, rezultatai [...] pateikiami **kartu su** [...] [...] geografiškai susietais žemėlapiais;
 - c) teritorijų, kuriose taikomos 4 straipsnyje, 5 straipsnyje ir 9 straipsnio 4 dalyje nurodytos atkūrimo priemonės, vietą ir dydį, įskaitant tų teritorijų geografiškai susietą žemėlapi;
 - d) atnaujintą 7 straipsnio 1 dalyje nurodytą kliūčių sąrašą;
 - e) informaciją apie pažangą, padarytą tenkinant finansavimo poreikius pagal 12 straipsnio 2 dalies l punktą, įskaitant faktinių investicijų palyginimą su pradinėmis investavimo prielaidomis.

Pirmosios ataskaitos, apimančios laikotarpį iki 2030 m., pateikiamos 2031 m. birželio mėn.

3. Komisija priima įgyvendinimo aktus, kuriais nustatoma šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytos informacijos pateikimo forma, struktūra ir išsami tvarka. Tie įgyvendinimo aktai priimami laikantis 21 straipsnio 2 dalyje nurodytos nagrinėjimo procedūros. Nustatyti elektroninių ataskaitų teikimo formą, struktūrą ir išsamią tvarką Komisijai padeda EAA.
4. EAA, remdamasi valstybių narių pagal šio straipsnio 1 dalį ir 17 straipsnio 7 dalį pateiktais duomenimis, **kas trejus metus** pateikia Komisijai [...] techninę pažangos, padarytos įgyvendinant šiame reglamente nustatytus tikslus ir įpareigojimus, apžvalgą.
5. EAA, remdamasi valstybių narių pagal šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalis pateiktais duomenimis, pateikia Komisijai techninę visos Sąjungos pažangos, padarytos įgyvendinant šiame reglamente nustatytus tikslus ir įpareigojimus, ataskaitą. Ji taip pat gali naudotis informacija, pateikta pagal Direktyvos 92/43/EEB 17 straipsnį, Direktyvos 2000/60/EB 15 straipsnį, Direktyvos 2009/147/EB 12 straipsnį ir Direktyvos 2008/56/EB 17[...] straipsnį. Ataskaita pateikiama ne vėliau kaip 2032 m. birželio mėn., o po to vėlesnės ataskaitos teikiamos kas [...] **šešerius** metus.
6. Komisija **[ketveri metai po šio reglamento įsigaliojimo dienos]** [...] kas **šešerius** metus teikia Europos Parlamentui ir Tarybai šio reglamento įgyvendinimo ataskaitą.

6a. Ne vėliau kaip per 12 mėnesių nuo šio reglamento įsigaliojimo dienos Komisija, pasikonsultavusi su valstybėmis narėmis, pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, kurioje pateikiama:

- a) ES lygmeniu turimų finansinių išteklių, skirtų šiam reglamentui įgyvendinti, apžvalga;**
- b) finansavimo poreikių siekiant įgyvendinti 4–10 straipsnius ir pasiekti 1 straipsnio 2 dalyje nustatytą tikslą vertinimas;**
- c) analizė, skirta nustatyti finansavimo spragas įgyvendinant reglamente nustatytus įpareigojimus;**
- d) kai tinkama, pasiūlymai dėl tinkamų papildomų priemonių, įskaitant finansines priemones, skirtas nustatytiems trūkumams pašalinti, nedarant poveikio abiejų teisėkūros institucijų prerogatyvoms priimti laikotarpio po 2027 m. daugiamečę finansinę programą.**

7. Valstybės narės užtikrina, kad 1 ir 2 dalyse nurodyta informacija būtų tinkama ir atnaujinama ir kad ji būtų prieinama visuomenei pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 2003/4/EB, 2007/2/EB ir (ES) 2019/1024.

V SKYRIUS

DELEGUOTIEJI ĮGALIOJIMAI IR KOMITETO PROCEDŪRA

19 straipsnis

Priedų pakeitimai

1. Komisijai pagal 20 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais iš dalies keičiamas I priedas, siekiant [...] buveinių tipų **grupavimą suderinti su technikos ir mokslo pažanga ir atsižvelgti į patirti, įgytą taikant šį reglamentą.**
2. Komisijai pagal 20 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais iš dalies keičiamas II priedas, siekiant:
 - a) [...] patikslinti buveinių tipų sąrašą siekiant užtikrinti nuoseklumą su atnaujinta [...] **Europos Sąjungos informacijos apie gamtą sistemos (EUNIS) buveinių klasifikacija** ir
 - b) [...] buveinių tipų **grupavimą suderinti su technikos ir mokslo pažanga ir atsižvelgti į patirti, įgytą taikant šį reglamentą.**
3. Komisijai pagal 20 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais iš dalies keičiamas III priedas, siekiant 5 straipsnyje nurodytą jūrų gyvūnų rūšių sąrašą suderinti [...] **su technikos ir mokslo pažanga.**
4. Komisijai pagal 20 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais iš dalies keičiamas IV priedas, siekiant žemės ūkio ekosistemų rodiklių aprašymus, vienetus ir metodikas suderinti [...] **su technikos ir mokslo pažanga.**

5. Komisijai pagal 20 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais iš dalies keičiamas V priedas, siekiant [...] rūšių, naudojamų įprastų agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų indeksui valstybėse narėse nustatyti, sąrašą **suderinti su technikos ir mokslo pažanga**.
6. Komisijai pagal 20 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais iš dalies keičiamas VI priedas, siekiant miškų ekosistemų rodiklių aprašymus, vienetus ir metodikas suderinti [...] **su technikos ir mokslo pažanga**.
7. Komisijai pagal 20 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais iš dalies keičiamas VII priedas, siekiant atkūrimo priemonių pavyzdžių sąrašą **suderinti su technikos ir mokslo pažanga ir atsižvelgti į patirtį, įgytą taikant šį reglamentą**.

20 straipsnis

Įgaliojimų delegavimas

1. Įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus Komisijai suteikiami šiame straipsnyje nustatytomis sąlygomis.
2. 19 straipsnyje nurodyti įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus Komisijai suteikiami penkerių metų laikotarpiui nuo *[Leidinių biurui: prašom įrašyti šio reglamento įsigaliojimo datą]*. Likus ne mažiau kaip devyniems mėnesiams iki penkerių metų laikotarpio pabaigos Komisija parengia naudojimosi deleguotaisiais įgaliojimais ataskaitą. Deleguotieji įgaliojimai savaime pratęsimi tokios pačios trukmės laikotarpiais, išskyrus atvejus, kai Europos Parlamentas arba Taryba pareiškia prieštaravimų dėl tokio pratęsimo likus ne mažiau kaip trims mėnesiams iki kiekvieno laikotarpio pabaigos.

3. Europos Parlamentas arba Taryba gali bet kada atšaukti 19 straipsnyje nurodytus deleguotuosius įgaliojimus. Sprendimu dėl įgaliojimų atšaukimo nutraukiami tame sprendime nurodyti įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus. Sprendimas įsigalioja kitą dieną po jo paskelbimo Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba vėlesnę jam nurodytą dieną. Jis nedaro poveikio jau galiojančių deleguotųjų aktų galiojimui.
4. Prieš priimdama deleguotąjį aktą Komisija konsultuojasi su kiekvienos valstybės narės paskirtais ekspertais vadovaudamasi 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstituciniame susitarime dėl geresnės teisėkūros⁷⁵ nustatytais principais.
5. Apie priimtą deleguotąjį aktą Komisija nedelsdama vienu metu praneša Europos Parlamentui ir Tarybai.
6. Pagal 19 straipsnį priimtas deleguotasis aktas įsigalioja tik tuo atveju, jeigu per du mėnesius nuo pranešimo Europos Parlamentui ir Tarybai apie šį aktą dienos nei Europos Parlamentas, nei Taryba nepareiškia prieštaravimų arba jeigu dar nepasibaigus šiam laikotarpiui ir Europos Parlamentas, ir Taryba praneša Komisijai, kad prieštaravimų nereikš. Europos Parlamento arba Tarybos iniciatyva šis laikotarpis pratęsiamas dviem mėnesiais.

⁷⁵ Europos Parlamento, Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Komisijos tarpinstitucinis susitarimas dėl geresnės teisėkūros (OL L 123, 2016 5 12, p. 1).

21 straipsnis

Komiteto procedūra

1. Komisijai padeda komitetas. Tas komitetas – tai komitetas, kaip tai suprantama Reglamente (ES) Nr. 182/2011.
2. Kai daroma nuoroda į šią dalį, taikomas Reglamento (ES) Nr. 182/2011 5 straipsnis.

VI SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

21a straipsnis

Reglamento (ES) 2022/869 pakeitimai

Reglamento (ES) 2022/869 7 straipsnio 8 dalies pirma pastraipa pakeičiama taip:

„Atsižvelgiant į Direktyvos 92/43/EEB 6 straipsnio 4 dalyje, Direktyvos 2000/60/EB 4 straipsnio 7 dalyje ir [pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl gamtos atkūrimo] 4 straipsnio 8 bei 8a dalyse ir 5 straipsnio 8 bei 8a dalyse aptartą poveikį aplinkai, jei tenkinamos visos tose direktyvose nustatytos sąlygos, į Sąjungos sąrašą įtraukti projektai energetikos politikos požiūriu laikomi viešojo intereso projektais ir gali būti laikomi viršesnio viešojo intereso.“

22 straipsnis

Peržiūra

1. Komisija iki 2035 m. gruodžio 31 d. įvertina šio reglamento taikymą.
2. Komisija Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui pateikia pagrindinių vertinimo išvadų ataskaitą. Jei Komisija mano, kad tai tikslinga, kartu su ataskaita pateikiamas pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto, kuriuo iš dalies keičiamos atitinkamos šio reglamento nuostatos atsižvelgiant į poreikį nustatyti papildomų atkūrimo tikslų, grindžiamų bendrais ekosistemų, kurioms netaikomi 4 ir 5 straipsniai, būklės vertinimo metodais, ir naujausiais moksliniais įrodymais.

23 straipsnis

Įsigaliojimas

Šis reglamentas įsigalioja dvidešimtą dieną po jo paskelbimo Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje.

Šis reglamentas privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse.

Priimta Briuselyje

Europos Parlamento vardu

Tarybos vardu

Pirmininkas / Pirmininkė

Pirmininkas / Pirmininkė

I PRIEDAS

**SAUSUMOS, PAKRANČIŲ IR GĖLO VANDENS EKOSISTEMOS. 4 STRAIPSNIO 1 IR 2
DALYSE NURODYTI BUVEINIŲ TIPAI IR BUVEINIŲ TIPŲ GRUPĖS**

Į toliau pateikiamą sąrašą įtraukti visi Direktyvos 92/43/EEB I priede išvardyti sausumos, pakrančių ir gėlo vandens buveinių tipai, nurodyti 4 straipsnio 1 ir 2 dalyse, taip pat šešios šių buveinių tipų grupės, t. y. 1) šlapynės (pakrančių ir žemyninės), 2) pievos ir kitos ganyklų buveinės, 3) upių, ežerų, aliuvinės ir pakrantės buveinės, 4) miškai, 5) stepių, viržynų ir krūmynų buveinės bei 6) uolėtos ir kopų buveinės.

1. 1 GRUPĖ. Šlapynės (pakrančių ir žemyninės)

Tarybos direktyvos 92/43/EEB I priede nurodytas buvėnės tipo kodas	Tarybos direktyvos 92/43/EEB I priede nurodytas buveinės tipo pavadinimas
Pakrančių ir druskingos buveinės	
1130	Upių žiotys
1140	Atoslūgio metu neužsemiamos dumblingos ir smėlingos lygumos
1150	Pakrančių įlankos
1310	Salicornia ir kitų vienamečių augalų užimti dumblynai ir smėlynai
1320	Spartina vejės (<i>Spartinion maritimae</i>)
1330	Atlantinės druskingos pievos (<i>Glaucopuccinellietalia maritimae</i>)
1340.	Žemyninės druskingos pievos
1410.	Viduržemio pajūrio srities pakrančių druskingos pievos (<i>Juncetalia maritimi</i>)
1420.	Viduržemio pajūrio srities ir šiltų Atlanto pakrančių druskažėgių augalų krūmynai (<i>Sarcocornetea fruticosi</i>)

1530.	Panoninės druskingosios stepės ir druskingosios žemapelkės
1650.	Siauros borealinės Baltijos jūros įlankos
Drėgnieji viržynai ir durpingos pievos	
4010.	Drėgnieji Atlantinės srities šiaurinės dalies viržynai su <i>Erica tetralix</i>
4020.	Drėgnieji Atlantinės srities vidutinio klimato dalies viržynai su <i>Erica ciliaris</i> ir <i>Erica tetralix</i>
6460.	Trodoso kalnų durpingos pievos
Žemapelkės, aukštapelkės ir liūnai	
7110.	Aktyvios aukštapelkės
7120.	Degradavusios aukštapelkės, vis dar galinčios savaime atsistatyti
7130.	Plokščiosios pelkės
7140.	Tarpinio tipo pelkės ir liulančios pelkės
7150.	Durpingo substrato duburiai <i>Rhynchosporion</i>
7160.	Mineralinių medžiagų turtingi Fenoskandijos šaltiniai ir šaltiniuotos žemapelkės
7210.	Kalkingosios žemapelkės su <i>Cladium mariscus</i> ir <i>Carex davalliana</i> rūšimis
7220.	Šaltiniai su besiformuojančiais tufais (<i>Cratoneurion</i>)
7230.	Šarmingosios žemapelkės
7240.	Pionierinės alpinės formacijos iš <i>Caricion bicoloris-atro-fuscae</i>
7310.	Aapos
7320.	Palsos

Drėgnieji miškai	
9080.	Fenoskandijos pelkėti lapuočių miškai
91D0	Pelkiniai miškai

2. 2 GRUPĖ. Pievos ir kitos ganyklų buveinės

Tarybos direktyvos 92/43/EEB I priede nurodytas buveinės tipo kodas	Tarybos direktyvos 92/43/EEB I priede nurodytas buveinės tipo pavadinimas
Pakrančių ir kopų buveinės	
1630.	Borealinės Baltijos jūros pakrančių pievos
21A0	Mačeirai
Viržynų ir krūmynų buveinės	
4030.	Europiniai sausieji viržynai
4040.	Sausieji Atlanto pakrančių viržynai su <i>Erica vagans</i>
4090.	Endeminiai Viduržemio pajūrio srities kalnų viržynai su dygliakrūmiais
5130.	<i>Juniperus communis</i> bendrijos viržynuose arba kalkingose pievose
8240.	Klinčių grindiniai
Pievos	
6110.	Kalkingos arba bazofilinės pievos (laibeniniai šilokynai <i>Alyso-Sedion albi</i>)
6120.	Sausų smėlynų kalkingos pievos
6130.	Kalaminarinės pievos su <i>Violetalia calaminariae</i>
6140.	Pirėnų pievos su <i>Festuca eskia</i> ant silicio substratų
6150.	Alpinės ir borealinės pievos ant silicio substratų
6160.	Kalninės Ispanijos pievos su eraičiais (<i>Festuca indigesta</i>)
6170.	Alpinės ir subalpinės pievos ant kalkingų substratų
6180.	Makaronezijos normalaus drėgnumo (mezofitų) pievos

6190.	Panonijos uolų pievos (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>)
6210.	Pusiau natūralios sausos pievos ir krūmų facijos (<i>Festuco Brometalia</i>) ant kalkingų substratų
6220.	Netikrosios stepės su varpiniais ir vienamečiais augalais <i>Thero-Brachypodietea</i>
6230.	Rūšių turtingos <i>Nardus</i> pievos ant silicio substratų kalnų srityje (ir priekalnių srityse Europos žemyninėje dalyje)
6240.	Subpanoninės stepinės pievos
6250.	Panoninės stepinės pievos ant liosinių dirvožemių
6260.	Panoninės smėlingosios stepės
6270.	Rūšių turtingos Fenoskandijos žemumų pievos (nuo sausų iki vidutinio drėgnumo)
6280.	Šiauriniai alvarai ir plokščios kalkingos prekambro uolos
62A0	Rytinės Viduržemio pajūrio dalies sausosios pievos (<i>Scorzoneratalia villosae</i>)
62B0	Kipro pievos ant serpantino uolų
62C0	Ponto–Sarmatijos regiono stepės
62D0	Moezijos acidofiliniai žolynai
6410	Melvenių (<i>Molinia</i>) pievos ant kalkingo, durpinio arba dumblingo priemolio suspausto dirvožemio (<i>Molinion caeruleae</i>)
6420	Viduržemio pajūrio srities aukštųjų žolių drėgnos pievos (<i>Molinio-Holoschoenion</i>)
6510	Žemumų šienaujamos pievos (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
6520	Kalnų šienaujamos pievos

Dehesos ir miškapievis	
6310	Mišakai su visžaliais ąžuolais (<i>Quercus spp.</i>)
6530	Fenoskandijos miškapievis
9070	Fenoskandijos miškingosios ganyklos

3. 3 GRUPĖ. Upių, ežerų, aliuvinės ir pakrantės buvinės

Tarybos direktyvos 92/43/EEB I priede nurodytas buvinės tipo kodas	Tarybos direktyvos 92/43/EEB I priede nurodytas buvinės tipo pavadinimas
Upės ir ežerai	
3110	Smėlėtųjų lygumų oligotrofiniai vandens telkiniai su labai mažai mineralinių medžiagų turinčiu vandeniu (<i>Littorelletalia uniflorae</i>)
3120	Viduržemio pajūrio srities vakarinės dalies smėlėtųjų lygumų oligotrofiniai vandens telkiniai su labai mažai mineralinių medžiagų turinčiu vandeniu ir <i>Isoetes spp.</i> formuojamomis bendrijomis
3130	Oligotrofiniai ir mezotrofiniai stovinčio vandens telkiniai su <i>Littorelletea uniflorae</i> ir (arba) <i>Isoëto-Nanojuncetea</i> augalais
3140	Stipriai oligomezotrofiniai vandens telkiniai, kurių dugne formuojasi <i>Chara spp.</i> augalija
3150	Natūralūs eutrofiniai ežerai su <i>Magnopotamion</i> arba <i>Hydrocharition</i> tipo augalija
3160	Natūralūs distrofiniai ežerai ir kūdros
3170	Viduržemio jūros srities laikinos kūdros
3180	Turlogai
3190	Gipso karsto ežerai
31A0	Transilvanijos karštųjų šaltinių garždenio sąžalynai
3210	Fenoskandijos natūralios upės
3220	Alpinės upės kartu su žoline jų pakrančių augalija
3230	Alpinės upės kartu su sumedėjusių augalų bendrijomis, kurias formuoja <i>Myricaria germanica</i>

3240	Alpinės upės kartu su sumedėjusių augalų bendrijomis, kurias formuoja <i>Salix elaeagnos</i>
3250	Nuolat tekančios Viduržemio pajūrio srities upės su <i>Glaucium flavum</i>
3260	Lygumų ir priekalnių upės su <i>Ranunculion fluitantis</i> ir <i>Callitricho-Batrachion</i> augalija
3270	Upės su dumblėtomis pakrantėmis su <i>Chenopodion rubri p.p.</i> ir <i>Bidention p.p.</i> augalija
3280	Nuolat tekančios Viduržemio pajūrio srities upės su <i>Paspalo-Agrostidion</i> bendrijomis ir apaugusios pakaitomis <i>Salix</i> ir <i>Populus alba</i>
3290	Ne visada tekančios Viduržemio pajūrio srities upės su <i>Paspalo-Agrostidion</i>
32A0	Karstinių upių klintinio tufo kaskados Dinarų kalnuose
Aliuvinės pievos	
6430	Lygumų, kalnų ir alpinių sričių hidrofilinės pakrančių aukštųjų žolių bendrijos
6440	Aliuvinės upių slėnių pievos su guostynų (<i>Cnidion dubii</i>) bendrijomis
6450	Šiaurinės borealinės aliuvinės pievos
6540	Submediteraninės pievos (<i>Molinio-Hordeion secalini</i>)
Aliuviniai / pakrantės miškai	
9160	Subatlantiniai ir vidurio Europos ąžuolų ir skroblų miškai (<i>Carpinion betuli</i>)
91E0	Aliuviniai miškai su <i>Alnus glutinosa</i> ir <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
91F0	Paupiniai mišrūs <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> , <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> arba <i>Fraxinus angustifolia</i> miškai prie stambių upių (<i>Ulmenion minoris</i>)
92A0	<i>Salix alba</i> ir <i>Populus alba</i> galeriniai miškai
92B0	Paupiniai miškai ne visada tekančių Viduržemio pajūrio srities upių pakrantėse su <i>Rhododendron ponticum</i> , <i>Salix</i> ir kitais augalais
92C0	<i>Platanus orientalis</i> ir <i>Liquidambar orientalis</i> miškai (<i>Platanion orientalis</i>)
92D0	Pietinės dalies paupiniai galeriniai miškai ir krūmynai (<i>Nerio-Tamaricetea</i> ir <i>Securinegion tinctoriae</i>)
9370.	Datulių <i>Phoenix</i> sąžalynai

4. 4 GRUPĖ. Miškai

Tarybos direktyvos 92/43/EEB I priede nurodytas buveinės tipo kodas	Tarybos direktyvos 92/43/EEB I priede nurodytas buveinės tipo pavadinimas
Borealiniai miškai	
9010	Vakarų taiga
9020	Epifitų turtingi Fenoskandijos hemiborealiniai natūralūs seni plačialapių miškai (<i>Quercus</i> , <i>Tilia</i> , <i>Acer</i> , <i>Fraxinus</i> arba <i>Ulmus</i>)
9030	Pirminių sukcesijos stadijų natūralūs miškai ant kylančios sausumos pakrančių
9040	Šiauriniai subalpiniai/subarktiniai miškai su Čerepanovo porūšio plaukuotoju beržu (<i>Betula pubescens</i> ssp. <i>Czerepanovii</i>)
9050	Fenoskandijos žolinių augalų turtingi miškai su paprastąja egle (<i>Picea abies</i>)
9060	Spygliuočių miškai ant fluvioglacialinių ozų arba su jais susiję
Vidutinio klimato regionų miškai	
9110	Bukų miškai (<i>Luzulo-Fagetum</i>)
9120	Atlantiniai acidofiliniai bukų miškai su bugieniais (<i>Ilex</i>) ir kartais kukmedžiais (<i>Taxus</i>) krūmų arde (<i>Quercion robori-petraeae</i> arba <i>Ilici-Fagenion</i>)
9130	Bukų miškai (<i>Asperulo-Fagetum</i>)
9140	Vidurio Europos subalpiniai bukų miškai su <i>Acer</i> ir <i>Rumex arifolius</i>
9150	Vidurio Europos bukų miškai ant kalkakmenio substratų (<i>Cephalanthero-Fagion</i>)
9170	Ažuolų ir skroblų miškai (<i>Galio-Carpinetum</i>)
9180	Šlaitų, skardžių ir griovų liepiniai klevynai (<i>Tilio-Acerion</i>)
9190	Seni acidofiliniai azuolų (<i>Quercus robur</i>) miškai smėlėtose lygumose
91A0	Seni bekočių azuolų miškai su <i>Ilex</i> ir <i>Blechnum</i> Britų salose
91B0	Termofiliniai <i>Fraxinus angustifolia</i> miškai

91G0	Panoniniai bekočio ąžuolo (<i>Quercus petraea</i>) ir skroblo (<i>Carpinus betulus</i>) miškai
91H0	Panoniniai pūkuotojo ąžuolo (<i>Quercus pubescens</i>) miškai
91I0	Eurosibiriniai stepiniai ąžuolų (<i>Quercus</i> spp.) miškai
91J0	Britų salų <i>Taxus baccata</i> miškai
91K0	Ilyrijos <i>Fagus sylvatica</i> miškai (<i>Aremonio-Fagion</i>)
91L0	Ilyrijos ąžuolų ir skroblų miškai (<i>Erythronio-carpinion</i>)
91M0	Panonijos ir Balkanų burgundinio ir bekočio ąžuolo miškai
91P0	Lenkinio kėnio miškai (<i>Abietetum polonicum</i>)
91Q0	Vakarų Karpatų karbonatingi <i>Pinus sylvestris</i> pušynai
91R0	Dinarų kalnų pušynai ant dolomitų (<i>Genisto januensis-Pinetum</i>)
91S0	Vakarų Ponto bukų miškai
91T0	Vidurio Europos kerpiniai pušynai
91U0	Sarmatijos stepiniai pušynai
91V0	Dakijos bukynai (<i>Symphyto-Fagion</i>)
91W0	Moezijos bukų miškai
91X0	Dobrudžos regiono bukų miškai
91Y0	Dakijos ąžuolų ir skroblų miškai
91Z0	Moezijos amerikinių liepų miškai
91AA	Rytų regiono baltojo ąžuolo miškai
91BA	Moezijos balteglių miškai
91CA	<i>Rhodopide</i> ir Balkanų srities pušynai

Viduržemio pajūrio srities ir Makaronezijos miškai	
9210	Apeninų bukų miškai su <i>Taxus</i> ir <i>Ilex</i>
9220	Apeninų bukų miškai su <i>Abies alba</i> ir <i>Abies nebrodensis</i>
9230	Galisijos ir Portugalijos ąžuolynai su <i>Quercus robur</i> ir <i>Quercus pyrenaica</i>
9240	<i>Quercus faginea</i> ir <i>Quercus canariensis</i> Iberijos miškai
9250	<i>Quercus trojana</i> miškai
9260	<i>Castanea sativa</i> miškai
9270	Heleniniai bukų miškai su <i>Abies borisii-regis</i>
9280	<i>Quercus frainetto</i> miškai
9290	<i>Cupressus</i> miškai (<i>Acero-Cupression</i>)
9310	Egėjo jūros srities <i>Quercus brachyphylla</i> miškai
9320	<i>Olea</i> ir <i>Ceratonia</i> miškai
9330	<i>Quercus suber</i> miškai
9340	<i>Quercus ilex</i> ir <i>Quercus rotundifolia</i> miškai
9350	<i>Quercus macrolepis</i> miškai
9360	Makaronezijos laurų miškai (<i>Laurus</i> , <i>Ocotea</i>)
9380	<i>Ilex aquifolium</i> miškai
9390	Krūmynai ir miškų žemaūgė augalija su <i>Quercus alnifolia</i>
93A0	Miškai su <i>Quercus infectoria</i> (<i>Anagyro foetidae-Quercetum infectoriae</i>)
Kalnų spygliuočių miškai	
9410	Kalnų ir alpinių sričių acidofiliniai <i>Picea</i> miškai (<i>Vaccinio-Piceetea</i>)
9420	Alpiniai <i>Larix decidua</i> ir (arba) <i>Pinus cembra</i> miškai
9430	Subalpiniai ir kalnų <i>Pinus uncinata</i> miškai
9510	<i>Abies alba</i> miškai pietų Apeninuose
9520	<i>Abies pinsapo</i> miškai
9530	Submediteraniniai miškai su endeminėmis juodosiomis pušimis

9540	Viduržemio pajūrio srities miškai su endeminėmis <i>Mesogean</i> pušimis
9550	Kanarų pušų (endeminių) miškai
9560	Endeminiai miškai su <i>Juniperus</i> spp.
9570	<i>Tetraclinis articulata</i> miškai
9580	Viduržemio pajūrio srities <i>Taxus baccata</i> miškai
9590	Cedrus brevifolia miškai (<i>Cedrosetum brevifoliae</i>)
95A0	Aukštutinės Viduržemio jūros srities pušynai

5. 5 GRUPĖ. Stepių, viržynų ir krūmynų buveinės

Tarybos direktyvos 92/43/EEB I priede nurodytas buveinės tipo kodas	Tarybos direktyvos 92/43/EEB I priede nurodytas buveinės tipo pavadinimas
Druskingos ir gipsingos stepės	
1430	Druskamėgių ir azotamėgių augalų krūmynai (<i>Pegano-Salsoletea</i>)
1510	Viduržemio pajūrio srities druskingos stepės (<i>Limonietalia</i>)
1520	Iberijos gipsingosios stepės (<i>Gypsophiletalia</i>)
Vidutinio klimato regionų viržynai ir krūmynai	
4050	Endeminiai Makaronezijos viržynai
4060	Alpiniai ir borealiniai viržynai
4070	Krūmynai su <i>Pinus mugo</i> ir <i>Rhododendron hirsutum</i> (<i>Mugo-Rhododendretum hirsuti</i>)
4080	Subarktiniai <i>Salix</i> spp. krūmynai
40A0	Subkontinentiniai Panonijos paribių krūmynai
40B0	Rodopijos <i>Potentilla fruticosa</i> krūmynai
40C0	Ponto–Sarmatijos regiono lapuočių krūmynai

Kietalapinių augalų krūmynai (matoralis)	
5110	Pastovios paprastojo buksmedžio (<i>Buxus sempervirens</i>) bendrijos ant uolų šlaitų (<i>Berberidion</i> p.p.)
5120	Kalninės <i>Cytisus purgans</i> bendrijos
5140	<i>Cistus palhinhae</i> bendrijos drėgnuose pajūrio viržynuose
5210	<u>Sumedėjančių augalų matoralis su <i>Juniperus</i> spp.</u>
5220	Sumedėjančių augalų matoralis su <i>Zyziphus</i>
5230	Sumedėjančių augalų matoralis su <i>Laurus nobilis</i>
5310	<i>Laurus nobilis</i> krūmynai
5320	Žemaūgių krapažolių bendrijos arti uolų
5330	Šiltieji Viduržemio pajūrio srities ir priešdykuminiai krūmynai
5410	Vakarų Viduržemio pajūrio srities skardžių viršūnių friganos (<i>Astragalo-Plantaginetum subulatae</i>)
5420	Friganos su <i>Sarcopoterium spinosum</i>
5430	Endeminės <i>Euphorbio-Verbascion</i> friganos

6. 6 GRUPĖ. Uolėtos ir kopų buveinės

Tarybos direktyvos 92/43/EEB I priede nurodytas buveinės tipo kodas	Tarybos direktyvos 92/43/EEB I priede nurodytas buveinės tipo pavadinimas
Jūros uolos, paplūdimiai ir salelės	
1210	Vienamečių augalų bendrijos ant sąnašų
1220	Daugiamečių augalų bendrijos akmenuotuose krantuose
1230	Augalais apaugusios Atlanto ir Baltijos jūros pakrančių uolos
1240	Augalais apaugusios Viduržemio jūros pakrančių uolos su endeminių rūšių <i>Limonium</i> spp.
1250	Augalais apaugusios Makaronėzijos pakrančių uolos su endeminių rūšių augalais

1610	Baltijos jūros eskerų salos su smėlio, žvirgždo ir uolėtų paplūdimių bei sublitoralės augalų bendrijomis
1620	Borealinės Baltijos jūros salelės ir mažos salos
1640	Borealiniai Baltijos jūros smėlėti paplūdimiai su daugiamečių augalų bendrijomis
Pakrančių ir žemyninės kopos	
2110	Užuomazginės pustomos kopos
2120	Išilgai jūros kranto pustomos kopos, apaugusios <i>Ammophila arenaria</i> (baltosios kopos)
2130	Nurimusios pakrančių kopos, apaugusios žoliniais augalais (pilkosios kopos)
2140	Kalcio neturinčios nurimusios kopos su <i>Empetrum nigrum</i>
2150	Atlanto pakrančių kalcio neturinčios nurimusios kopos (<i>Calluno-Ulicetea</i>)
2160	Kopos su <i>Hippophaë rhamnoides</i>
2170	Kopos su <i>Salix repens</i> ssp. <i>argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>)
2180	Atlanto, žemyninės ir borealinės srities kopos, apaugusios medžiais
2190	Drėgni kopų duburiai
2210	Nurimusios paplūdimio kopos su <i>Crucianellion maritimae</i> bendrijomis
2220	Kopos su <i>Euphorbia terracina</i>
2230	Kopų žolynai, priklausantys <i>Malcolmietalia</i> eilei
2240	<i>Brachypodietalia</i> eilės kopų žolynai su vienamečiais augalais
2250	Pakrančių kopos, apaugusios <i>Juniperus</i> spp. krūmynais
2260	Kopos su kietalapių krūmų sąžalynais (<i>Cisto-Lavenduletalia</i>)
2270	<i>Pinus pinea</i> ir (arba) <i>Pinus pinaster</i> pušų medžiais apaugusios kopos
2310	Sausi smėlynų viržynai su <i>Calluna</i> ir <i>Genista</i>
2320	Sausi smėlynų viržynai su <i>Calluna</i> ir <i>Empetrum nigrum</i>
2330	Atviri žemyninių kopų žolynai su <i>Corynephorus</i> ir <i>Agrostis</i>
2340	Panonijos žemyninės kopos

91N0	Panonijos kontinentinių kopų krūmynai (<i>Junipero-Populetum albae</i>)
Uolėtos buveinės	
8110	Silicio uolienų skardžiai nuo montaninio iki sniego lygmens (<i>Androsacetalia alpinae</i> ir <i>Galeopsietalia ladani</i>)
8120	Kalkingi skardžiai nuo montaninio iki alpinio lygmens (<i>Thlaspietea rotundifolii</i>)
8130	Viduržemio pajūrio srities vakarinės dalies ir termofiliniai skardžiai
8140	Viduržemio pajūrio srities rytinės dalies skardžiai
8150	Vidurio Europos aukštumų silicio uolienų skardžiai
8160	Vidurio Europos kalvų ir montaninio lygmens kalkingi skardžiai
8210	Chazmofitų augalija uolų šlaituose ant kalkingų substratų
8220	Chazmofitų augalija uolų šlaituose ant silikatinių substratų
8230	Silicinės uolos su pionierine <i>Sedo-Scleranthion</i> arba <i>Sedo albi-Veronicion dillenii</i> augalija
8310	Urvai, kuriuose neleidžiama lankytis žmonėms
8320	Lavos laukai ir natūralūs urvai
8340	Nuolatiniai ledynai

II PRIEDAS

JŪRŲ EKOSISTEMOS. 5 STRAIPSNIO 1 IR 2 DALYSE NURODYTI BUVEINIŲ TIPAI IR BUVEINIŲ TIPŲ GRUPĖS

Į toliau pateikiamą sąrašą įtraukti visi 5 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyti jūros buveinių tipai ir septynios šių buveinių tipų grupės, t. y. 1) jūrų žolių sąžalynai, 2) didžiųjų dumblių miškai, 3) vandens bestuburių kolonijos, 4) raudonųjų dumblių sąžalynai, 5) pinčių klodai, koralų ir koralinės kilmės sąžalynai, 6) versmės ir šaltiniai bei 7) minkštosios nuosėdos (daugiau kaip 1 000 metrų gylyje). Taip pat nurodomas ryšys su Direktyvos 92/43/EEB I priede išvardytais buveinių tipais.

Naudojama jūrų buveinių tipų klasifikacija, kuri suskirstyta pagal jūrų biogeografinius regionus, yra sudaryta pagal Europos informacijos apie gamtą sistemą (EUNIS), kurios jūrų buveinių tipologijos peržiūrą 2022 m. atliko Europos aplinkos agentūra (EAA). Informacija apie susijusias buveines, išvardytas Tarybos direktyvos 92/43/EEB I priede, grindžiama 2021 m. EAA paskelbtu dokumentu¹.

1. 1 grupė. Jūrų žolių sąžalynai

EUNIS kodas	EUNIS buveinės tipo pavadinimas	Susijęs buveinės tipo kodas, nurodytas Tarybos direktyvos 92/43/EEB I priede
Atlanto vandenynas		
MA522	Jūrų žolių sąžalynai ant Atlanto vandenyno pakrančių smėlio	1140; 1160
MA623	Jūrų žolių sąžalynai ant Atlanto vandenyno pakrančių dumblo	1140; 1160
MB522	Jūrų žolių sąžalynai ant Atlanto vandenyno infralitoralės smėlio	1110; 1150; 1160

¹ [2022 m. EUNIS jūrų buveinių klasifikacija. Europos aplinkos agentūra.](#)

Baltijos jūra		
MA332	Baltijos jūros hidrolitoralės stambiagrūdės nuosėdos, kurioms būdinga panirusi augalija	1130; 1160; 1610; 1620
MA432	Baltijos jūros hidrolitoralės mišriosios nuosėdos, kurioms būdinga panirusi augalija	1130; 1140; 1160; 1610
MA532	Baltijos jūros hidrolitoralės smėlis, kuriam būdingi panirę įsišakniję augalai	1130; 1140; 1160; 1610
MA632	Baltijos jūros hidrolitoralės dumblas, kuriame vyrauja panirę įsišakniję augalai	1130; 1140; 1160; 1650
MB332	Baltijos jūros infralitoralės stambiagrūdės nuosėdos, kurioms būdingi panirę įsišakniję augalai	1110; 1160
MB432	Baltijos jūros infralitoralės mišriosios nuosėdos, kurioms būdingi panirę įsišakniję augalai	1110; 1160; 1650
MB532	Baltijos jūros infralitoralės smėlis, kuriam būdingi panirę įsišakniję augalai	1110; 1130; 1150; 1160
MB632	Baltijos jūros infralitoralės dumblo nuosėdos, kurioms būdingi panirę įsišakniję augalai	1130; 1150; 1160; 1650
Juodoji jūra		
MB546	Jūros žolių ir šakniastiebių dumblių sąžalynai Juodosios jūros gėlo vandens veikiamame infralitoralės dumbliname smėlyje	1110; 1130; 1160
MB547	Juodosios jūros žolių sąžalynai ant vidutiniškai atviro viršutinės infralitoralės švaraus smėlio	1110; 1160
MB548	Juodosios jūros žolių sąžalynai ant apatinės infralitoralės smėlio	1110; 1160
Viduržemio jūra		
MB252	<i>Posidonia oceanica</i> biocenozė	1120
MB2521	Dryžuotų <i>Posidonia oceanica</i> jūros žolių sąžalynų ekomorfozė	1120; 1130; 1160
MB2522	Barjerinio rifo <i>Posidonia oceanica</i> jūros žolių sąžalynų ekomorfozė	1120; 1130; 1160
MB2523	Facijos, susidariusios iš negyvos <i>Posidonia oceanica</i> dangos, kurioje epifloros nedaug	1120; 1130; 1160
MB2524	Sąsaja su <i>Caulerpa prolifera</i> ant <i>Posidonia</i> sąžalynų	1120; 1130; 1160

MB5521	Sąsaja su <i>Cymodocea nodosa</i> ant tinkamai išrūšiuoto smulkaus smėlio	1110; 1130; 1160
MB5534	Sąsaja su <i>Cymodocea nodosa</i> ant paviršinio dumblino smėlio uždaruose vandenyse	1110; 1130; 1160
MB5535	Sąsaja su <i>Zostera noltei</i> ant paviršinio dumblino smėlio uždaruose vandenyse	1110; 1130; 1160
MB5541	Sąsaja su <i>Ruppia cirrhosa</i> ir (arba) <i>Ruppia maritima</i> ant smėlio	1110; 1130; 1160
MB5544	Sąsaja su <i>Zostera nolte</i> eurihalinėje ir euriterminėje aplinkoje ant smėlio	1110; 1130; 1160
MB5545	Sąsaja su <i>Zostera marina</i> eurihalinėje ir euriterminėje aplinkoje	1110; 1130; 1160

2. 2 grupė. Didžiųjų dumblių miškai

EUNIS kodas	EUNIS buveinės tipo pavadinimas	Susiję I priedo (Buveinių direktyva) kodai
Atlanto vandenynas		
PR123	Jūros dumblių bendrijos ant labai druskingų Atlanto vandenyno litoralės uolų	1160; 1170; 1130
MA125	Rudadumbliai ant kintamo druskingumo Atlanto vandenyno litoralės uolų	1170; 1130
MB121	Rudadumblių ir jūros dumblių bendrijos ant Atlanto vandenyno infralitoralės uolų	1170; 1160
MB123	Rudadumblių ir jūros dumblių bendrijos ant Atlanto vandenyno infralitoralės uolų, kurioms įtakos turi arba kurias pažeidžia nuosėdos	1170; 1160
MB124	Rudadumblių bendrijos ant kintamo druskingumo Atlanto vandenyno infralitoralės uolų	1170; 1130; 1160
MB321	Rudadumblių ir jūros dumblių bendrijos ant Atlanto vandenyno infralitoralės stambiagrūdžių nuosėdų	1160
MB521	Rudadumblių ir jūros dumblių bendrijos ant Atlanto vandenyno infralitoralės smėlio	1160
MB621	Augalinės bendrijos ant Atlanto vandenyno infralitoralės dumblo	1160

Baltijos jūra		
MA131	Baltijos jūros hidrolitoralės uolos ir akmenys, kuriems būdingi daugiamečiai dumbliai	1160; 1170; 1130; 1610; 1620.
MB131	Daugiamečiai dumbliai ant Baltijos jūros infralitoralės uolų ir akmenų	1170; 1160
MB232	Baltijos jūros infralitoralės dugnas, kuriam būdingas kriauklių žvyras	1160; 1110
MB333	Baltijos jūros infralitoralės stambiagrūdės nuosėdos, kurioms būdingi daugiamečiai dumbliai	1110; 1160
MB433	Baltijos jūros infralitoralės mišriosios nuosėdos, kurioms būdingi daugiamečiai dumbliai	1110; 1130; 1160; 1170
Juodoji jūra		
MB144	Juodosios jūros atviros viršutinės infralitoralės uolos su guveiniečiais, kuriose vyrauja midijiniai	1170; 1160
MB149	Juodosios jūros vidutiniškai atviros viršutinės infralitoralės uolos su guveiniečiais, kuriose vyrauja midijiniai	1170; 1160
MB14A	Guveiniečiai ir kiti dumbliai ant Juodosios jūros gerai apšviestų uždarų viršutinės infralitoralės uolų	1170; 1160
Viduržemio jūra		
MA1548	Sąsaja su <i>Fucus virsoides</i>	1160; 1170
MB1512	Sąsaja su <i>Cystoseira tamariscifolia</i> ir <i>Saccorhiza polyschides</i>	1170; 1160
MB1513	Sąsaja su <i>Cystoseira amentacea</i> (var. <i>amentacea</i> , var. <i>stricta</i> , var. <i>spicata</i>)	1170; 1160
MB151F	Sąsaja su <i>Cystoseira brachycarpa</i>	1170; 1160
MB151G	Sąsaja su <i>Cystoseira crinita</i>	1170; 1160
MB151H	Sąsaja su <i>Cystoseira crinitophylla</i>	1170; 1160
MB151J	Sąsaja su <i>Cystoseira sauvageauana</i>	1170; 1160
MB151K	Sąsaja su <i>Cystoseira spinosa</i>	1170; 1160
MB151L	Sąsaja su <i>Sargassum vulgare</i>	1170; 1160
MB151M	Sąsaja su <i>Dictyopteris polypodioides</i>	1170; 1160

MB151W	Sąsaja su <i>Cystoseira compressa</i>	1170; 1160
MB1524	Sąsaja su <i>Cystoseira barbata</i>	1170; 1160
MC1511	Sąsaja su <i>Cystoseira zosteroides</i>	1170; 1160
MC1512	Sąsaja su <i>Cystoseira usneoides</i>	1170; 1160
MC1513	Sąsaja su <i>Cystoseira dubia</i>	1170; 1160
MC1514	Sąsaja su <i>Cystoseira corniculata</i>	1170; 1160
MC1515	Sąsaja su <i>Sargassum</i> spp.	1170; 1160
MC1518	Sąsaja su <i>Laminaria ochroleuca</i>	1170; 1160
MC3517	Sąsaja su <i>Laminaria rodriguezii</i> ant nuotrupinio dugno	1160

3. 3 grupė. Vandens bestuburių kolonijos

EUNIS kodas	EUNIS buveinės tipo pavadinimas	Susiję I priedo (Buveinių direktyva) kodai
Atlanto vandenynas		
MA122	<i>Mytilus edulis</i> ir (arba) ūsakojų bendrijos ant bangų veikiamų Atlanto vandenyno litoralės uolų	1160; 1170
MA124	Midijų ir (arba) ūsakojų bendrijos su jūros dumbliais ant Atlanto vandenyno litoralės uolų	1160; 1170
MA227	Dvigeldžių moliuskų rifai Atlanto vandenyno litoralės zonoje	1170; 1140
MB222	Dvigeldžių moliuskų rifai Atlanto vandenyno infralitoralės zonoje	1170; 1130; 1160
MC223	Dvigeldžių moliuskų rifai Atlanto vandenyno cirkalitoralės zonoje	1170
Baltijos jūra		
MB231	Baltijos jūros infralitoralės dugnas, kuriame vyrauja apaugiminiai dvigeldžiai moliuskai	1170; 1160
MC231	Baltijos jūros cirkalitoralės dugnas, kuriame vyrauja apaugiminiai dvigeldžiai moliuskai	1170; 1160; 1110
MD231	Giliau Baltijos jūroje esančios cirkalitoralės biogeninis dugnas, kuriam būdingi apaugiminiai dvigeldžiai moliuskai	1170

MD232	Giliau Baltijos jūroje esančios cirkalitoralės kriauklių žvyro dugnas, kuriam būdingi dvigeldžiai moliuskai	1170
MD431	Giliau Baltijos jūroje esančios cirkalitoralės mišrus dugnas, kuriam būdingos makroskopinės apaugiminės biotinės struktūros	
MD531	Giliau Baltijos jūroje esančios cirkalitoralės smėlis, kuriam būdingos makroskopinės apaugiminės biotinės struktūros	
MD631	Giliau Baltijos jūroje esančios cirkalitoralės dumblas, kuriam būdingi apaugiminiai dvigeldžiai moliuskai	
Juodoji jūra		
MB141	Juodosios jūros apatinės infralitoralės uolos, kuriose vyrauja bestuburiai	1170
MB143	Juodosios jūros atviros viršutinės infralitoralės uolos su lapiniais dumbliais (be guveiniečių), kuriose vyrauja midijiniai	1170; 1160
MB148	Juodosios jūros vidutiniškai atviros viršutinės infralitoralės uolos su lapiniais dumbliais (išskyrus guveiniečius), kuriose vyrauja midijiniai	1170; 1160
MB242	Midijų kolonijos Juodosios jūros infralitoralės zonoje	1170; 1130; 1160
MB243	Austrių rifai ant Juodosios jūros apatinės infralitoralės uolų	1170
MB642	Juodosios jūros infralitoralės nuosėdų dumblas	1160
MC141	Juodosios jūros cirkalitoralės uolos, kuriose vyrauja bestuburiai	1170
MC241	Midijų kolonijos ant Juodosios jūros cirkalitoralės nuosėdų dumblo	1170
MC645	Juodosios jūros apatinės cirkalitoralės dumblas	
Viduržemio jūra		
MA1544	Facijos su <i>Mytilus galloprovincialis</i> organinėmis medžiagomis praturtintuose vandenyse	1160; 1170
MB1514	Facijos su <i>Mytilus galloprovincialis</i>	1170; 1160
	<u>Viduržemio jūros infralitoralės austrių augavietės</u>	
	<u>Viduržemio jūros cirkalitoralės austrių augavietės</u>	

4. 4 grupė. Raudonųjų dumblių sąžalynai

EUNIS kodas	EUNIS buveinės tipo pavadinimas	Susiję I priedo (Buveinių direktyva) kodai
Atlanto vandenynas		
MB322	Raudonųjų dumblių sąžalynai ant Atlanto vandenyno infralitoralės stambiagrūdžių nuosėdų	1110; 1160
MB421	Raudonųjų dumblių sąžalynai ant Atlanto vandenyno infralitoralės mišriųjų nuosėdų	1110; 1160
MB622	Raudonųjų dumblių sąžalynai ant Atlanto vandenyno infralitoralės dumblingų nuosėdų	1110; 1160
Viduržemio jūra		
MB3511	Sąsaja su rodolitais bangų išmaišytame stambiagrūdžiam smėlyje ir smulkiame žvyre	1110; 1160
MB3521	Sąsaja su rodolitais stambiagrūdžiam smėlyje ir smulkiame žvyre, veikiamuose dugno srovių	1110; 1160
MB3522	Sąsaja su raudonaisiais dumbliais (sąsaja su <i>Lithothamnion corallioides</i> ir <i>Phymatolithon calcareum</i>) ant Viduržemio jūros stambiagrūdžio smėlio ir žvyro	1110; 1160
MC3521	Sąsaja su rodolitais ant nuotrupinio pakrantės dugno	1110
MC3523	Sąsaja su raudonaisiais dumbliais (sąsaja su <i>Lithothamnion corallioides</i> ir <i>Phymatolithon calcareum</i>) ant nuotrupinio pakrantės dugno	1110

5. 5 grupė. Pinčių klodai, koralų ir koralinės kilmės sąžalynai

EUNIS kodas	EUNIS buveinės tipo pavadinimas	Susiję I priedo (Buveinių direktyva) kodai
Atlanto vandenynas		
MC121	Gyvūnijos velėnos bendrijos ant Atlanto vandenyno cirkalitoralės uolų	1170
MC124	Gyvūnijos bendrijos ant kintamo druskingumo Atlanto vandenyno cirkalitoralės uolų	1170; 1130
MC126	Atlanto vandenyno cirkalitoralės olos ir kyšuliai	8330; 1170
MC222	Šaltųjų vandenų koralų rifai Atlanto vandenyno cirkalitoralės zonoje	1170

MD121	Pinčių bendrijos ant giliau Atlanto vandenyne esančios cirkalitoralės uolų	1170
MD221	Šaltųjų vandenų koralų rifai giliau Atlanto vandenyne esančios cirkalitoralės zonoje	1170
ME122	Pinčių bendrijos ant Atlanto vandenyno viršutinės batialės uolų	1170
ME123	Mišriosios šaltųjų vandenų koralų bendrijos ant Atlanto vandenyno viršutinės batialės uolų	1170
ME221	Atlanto vandenyno viršutinės batialės šaltųjų vandenų koralų rifas	1170
ME322	Mišriosios šaltųjų vandenų koralų bendrijos ant Atlanto vandenyno viršutinės batialės stambiagrūdžių nuosėdų	
ME324	Pinčių sankaupa ant Atlanto vandenyno viršutinės batialės stambiagrūdžių nuosėdų	
ME422	Pinčių sankaupa ant Atlanto vandenyno viršutinės batialės mišriųjų nuosėdų	
ME623	Pinčių sankaupa ant Atlanto vandenyno viršutinės batialės dumblo	
ME624	Kietųjų koralų laukas ant Atlanto vandenyno apatinės batialės dumblo	
MF121	Mišrioji šaltųjų vandenų koralų bendrija ant Atlanto vandenyno apatinės batialės uolų	1170
MF221	Atlanto vandenyno apatinės batialės šaltųjų vandenų koralų rifas	1170
MF321	Mišrioji šaltųjų vandenų koralų bendrija ant Atlanto vandenyno apatinės batialės stambiagrūdžių nuosėdų	
MF622	Pinčių sankaupa ant Atlanto vandenyno apatinės batialės dumblo	
MF623	Kietųjų koralų laukas ant Atlanto vandenyno apatinės batialės dumblo	
Baltijos jūra		
MB138	Baltijos jūros infralitoralės uolos ir akmenys, kuriems būdingos apaugiminės pintys	1170; 1160
MB43A	Baltijos jūros infralitoralės mišriosios nuosėdos, kurioms būdingos apaugiminės pintys (<i>Porifera</i>)	1160; 1170
MC133	Baltijos jūros cirkalitoralės uolos ir akmenys, kuriems būdingi apaugiminiai duobagyviai	1170; 1160
MC136	Baltijos jūros cirkalitoralės uolos ir akmenys, kuriems būdingos apaugiminės pintys	1170; 1160

MC433	Baltijos jūros cirkalitoralės mišriosios nuosėdos, kurioms būdingi apaugiminiai duobagyviai	1160; 1170
MC436	Baltijos jūros cirkalitoralės mišriosios nuosėdos, kurioms būdingos apaugiminės pintys	1160
Juodoji jūra		
MD24	Giliau Juodojoje jūroje esančios cirkalitoralės biogeninės buveinės	1170
ME14	Juodosios jūros viršutinės batialės uolos	1170
ME24	Juodosios jūros viršutinės batialės biogeninės buveinės	1170
MF14	Juodosios jūros apatinės batialės uolos	1170
Viduržemio jūra		
MB151E	Facijos su <i>Cladocora caespitosa</i>	1170; 1160
MB151Q	Facijos su <i>Astroides calycularis</i>	1170; 1160
MB151α	Facijos ir koralinės kilmės biocenozė (anklave)	1170; 1160
MC1519	Facijos su <i>Eunicella cavolini</i>	1170; 1160
MC151A	Facijos su <i>Eunicella singularis</i>	1170; 1160
MC151B	Facijos su <i>Paramuricea clavata</i>	1170; 1160
MC151E	Facijos su <i>Leptogorgia sarmentosa</i>	1170; 1160
MC151F	Facijos su <i>Anthipatella subpinnata</i> ir negausiais raudonaisiais dumbliais	1170; 1160
MC151G	Facijos su didelėmis pintimis ir negausiais raudonaisiais dumbliais	1170; 1160
MC1522	Facijos su <i>Corallium rubrum</i>	8330; 1170
MC1523	Facijos su <i>Leptopsammia pruvoti</i>	8330; 1170
MC251	Koralų kilmės platformos	1170
MC6514	Lipnaus dumblo facijos su <i>Alcyonium palmatum</i> ir <i>Parastichopus regalis</i> ant cirkalitoralės dumblo	1160
115 MD	Viduržemio jūros šelfo krašto uolų biocenozė	1170
MD25	Giliau Viduržemio jūroje esančios cirkalitoralės biogeninės buveinės	1170
MD6512	Lipnaus dumblo facijos su <i>Alcyonium palmatum</i> ir <i>Parastichopus regalis</i> ant apatinės cirkalitoralės dumblo	

ME1511	Viduržemio jūros viršutinės batialės <i>Lophelia pertusa</i> rifai	1170
ME1512	Viduržemio jūros viršutinės batialės <i>Madrepora oculata</i> rifai	1170
ME1513	Viduržemio jūros viršutinės batialės <i>Madrepora oculata</i> ir <i>Lophelia pertusa</i> rifai	1170
ME6514	Viduržemio jūros viršutinės batialės facijos su <i>Pheronema carpenteri</i>	
MF1511	Viduržemio jūros apatinės batialės <i>Lophelia pertusa</i> rifai	1170
MF1512	Viduržemio jūros apatinės batialės <i>Madrepora oculata</i> rifai	1170
MF1513	Viduržemio jūros apatinės batialės <i>Madrepora oculata</i> ir <i>Lophelia pertusa</i> rifai	1170
MF6511	Viduržemio jūros apatinės batialės smėlingo dumblo facijos su <i>Thenaea muricata</i>	
MF6513	Viduržemio jūros apatinės batialės tankaus dumblo facijos su <i>Isidella elongata</i>	

6. 6 grupė. Versmės ir šaltiniai

EUNIS kodas	EUNIS buveinės tipo pavadinimas	Susiję I priedo (Buveinių direktyva) kodai
Atlanto vandenynas		
MB128	Versmės ir šaltiniai Atlanto vandenyno infralitoralės uolose	1170; 1160; 1180
MB627	Versmės ir šaltiniai Atlanto vandenyno infralitoralės dumble	1130; 1160
MC127	Versmės ir šaltiniai Atlanto vandenyno cirkalitoralės uolose	1170; 1180
MC622	Versmės ir šaltiniai Atlanto vandenyno cirkalitoralės dumble	1160
MD122	Versmės ir šaltiniai giliau Atlanto vandenyne esančios cirkalitoralės uolose	1170
MD622	Versmės ir šaltiniai giliau Atlanto vandenyne esančios cirkalitoralės dumble	

7. 7 grupė. Minkštosios nuosėdos (daugiau kaip 1000 metrų gylyje)

EUNIS kodas	EUNIS buveinės tipo pavadinimas	Susiję I priedo (Buveinių direktyva) kodai
Atlanto vandenynas		

MA32	Atlanto vandenyno litoralės stambiagrūdės nuosėdos	1130; 1160
MA42	Atlanto vandenyno litoralės mišriosios nuosėdos	1130; 1140; 1160
MA52	Atlanto vandenyno litoralės smėlis	1130; 1140; 1160
MA62	Atlanto vandenyno litoralės dumblas	1130; 1140; 1160
MB32	Atlanto vandenyno infralitoralės stambiagrūdės nuosėdos	1110; 1130; 1160
MB42	Atlanto vandenyno infralitoralės mišriosios nuosėdos	1110; 1130; 1150; 1160
MB52	Atlanto vandenyno infralitoralės smėlis	1110; 1130; 1150; 1160
MB62	Atlanto vandenyno infralitoralės dumblas	1110; 1130; 1160
MC32	Atlanto vandenyno cirkalitoralės stambiagrūdės nuosėdos	1110; 1160
MC42	Atlanto vandenyno cirkalitoralės mišriosios nuosėdos	1110; 1160
MC52	Atlanto vandenyno cirkalitoralės smėlis	1110; 1160
MC62	Atlanto vandenyno cirkalitoralės dumblas	1160
MD32	Giliau Atlanto vandenynė esančios cirkalitoralės stambiagrūdės nuosėdos	
MD42	Giliau Atlanto vandenynė esančios cirkalitoralės mišriosios nuosėdos	
MD52	Giliau Atlanto vandenynė esančios cirkalitoralės smėlis	
MD62	Giliau Atlanto vandenynė esančios cirkalitoralės dumblas	
ME32	Atlanto vandenyno viršutinės batialės stambiagrūdės nuosėdos	
ME42	Atlanto vandenyno viršutinės batialės mišriosios nuosėdos	
ME52	Atlanto vandenyno viršutinės batialės smėlis	
ME62	Atlanto vandenyno viršutinės batialės dumblas	
MF32	Atlanto vandenyno apatinės batialės stambiagrūdės nuosėdos	
MF42	Atlanto vandenyno apatinės batialės mišriosios nuosėdos	
MF52	Atlanto vandenyno apatinės batialės smėlis	
MF62	Atlanto vandenyno apatinės batialės dumblas	
Baltijos jūra		

MA33	Baltijos jūros hidrolitoralės stambiagrūdės nuosėdos	1130; 1160; 1610; 1620
MA43	Baltijos jūros hidrolitoralės mišriosios nuosėdos	1130; 1140; 1160; 1610
MA53	Baltijos jūros hidrolitoralės smėlis	1130; 1140; 1160; 1610
MA63	Baltijos jūros hidrolitoralės dumblas	1130; 1140; 1160; 1650
MB33	Baltijos jūros infralitoralės stambiagrūdės nuosėdos	1110; 1150; 1160
MB43	Baltijos jūros infralitoralės mišriosios nuosėdos	1110; 1130; 1150; 1160; 1170; 1650
MB53	Baltijos jūros infralitoralės smėlis	1110; 1130; 1150; 1160
MB63	Baltijos jūros infralitoralės dumblas	1130; 1150; 1160; 1650
MC33	Baltijos jūros cirkalitoralės stambiagrūdės nuosėdos	1110; 1160
MC43	Baltijos jūros cirkalitoralės mišriosios nuosėdos	1160; 1170
MC53	Baltijos jūros cirkalitoralės smėlis	1110; 1160
MC63	Baltijos jūros cirkalitoralės dumblas	1160; 1650
MD33	Giliau Baltijos jūroje esančios cirkalitoralės stambiagrūdės nuosėdos	
MD43	Giliau Baltijos jūroje esančios cirkalitoralės mišriosios nuosėdos	
MD53	Giliau Baltijos jūroje esančios cirkalitoralės smėlis	
MD63	Giliau Baltijos jūroje esančios cirkalitoralės dumblas	
Juodoji jūra		
MA34	Juodosios jūros litoralės stambiagrūdės nuosėdos	1160
MA44	Juodosios jūros litoralės mišriosios nuosėdos	1130; 1140; 1160
MA54	Juodosios jūros litoralės smėlis	1130; 1140; 1160
MA64	Juodosios jūros litoralės dumblas	1130; 1140; 1160
MB34	Juodosios jūros infralitoralės stambiagrūdės nuosėdos	1110; 1160

MB44	Juodosios jūros infralitoralės mišriosios nuosėdos	1110; 1170
MB54	Juodosios jūros infralitoralės smėlis	1110; 1130; 1160
MB64	Juodosios jūros infralitoralės dumblas	1130; 1160
MC34	Juodosios jūros cirkalitoralės stambiagrūdės nuosėdos	1160
MC44	Juodosios jūros cirkalitoralės mišriosios nuosėdos	
MC54	Juodosios jūros cirkalitoralės smėlis	1160
MC64	Juodosios jūros cirkalitoralės dumblas	1130; 1160
MD34	Giliau Juodojoje jūroje esančios cirkalitoralės stambiagrūdės nuosėdos	
MD44	Giliau Baltijos jūroje esančios cirkalitoralės mišriosios nuosėdos	
MD54	Giliau Baltijos jūroje esančios cirkalitoralės smėlis	
MD64	Giliau Baltijos jūroje esančios cirkalitoralės dumblas	
Viduržemio jūra		
MA35	Viduržemio jūros litoralės stambiagrūdės nuosėdos	1160; 1130.
MA45	Viduržemio jūros litoralės mišriosios nuosėdos	1140; 1160
MA55	Viduržemio jūros litoralės smėlis	1130; 1140; 1160
MA65	Viduržemio jūros litoralės dumblas	1130; 1140; 1150; 1160
MB35	Viduržemio jūros infralitoralės stambiagrūdės nuosėdos	1110; 1160
MB45	Viduržemio jūros infralitoralės mišriosios nuosėdos	
MB55	Viduržemio jūros infralitoralės smėlis	1110; 1130; 1150; 1160
MB65	Viduržemio jūros infralitoralės dumblas	1130; 1150
MC35	Viduržemio jūros cirkalitoralės stambiagrūdės nuosėdos	1110; 1160
MC45	Viduržemio jūros cirkalitoralės mišriosios nuosėdos	
MC55	Viduržemio jūros cirkalitoralės smėlis	1110; 1160
MC65	Viduržemio jūros cirkalitoralės dumblas	1130; 1160

MD35	Giliau Viduržemio jūroje esančios cirkalitoralės stambiagrūdės nuosėdos	
MD45	Giliau Viduržemio jūroje esančios cirkalitoralės mišriosios nuosėdos	
MD55	Giliau Viduržemio jūroje esančios cirkalitoralės smėlis	
MD65	Giliau Viduržemio jūroje esančios cirkalitoralės dumblas	
ME35	Viduržemio jūros viršutinės batialės stambiagrūdės nuosėdos	
ME45	Viduržemio jūros viršutinės batialės mišriosios nuosėdos	
ME55	Viduržemio jūros viršutinės batialės smėlis	
ME65	Viduržemio jūros viršutinės batialės dumblas	
MF35	Viduržemio jūros apatinės batialės stambiagrūdės nuosėdos	
MF45	Viduržemio jūros apatinės batialės mišriosios nuosėdos	
MF55	Viduržemio jūros apatinės batialės smėlis	
MF65	Viduržemio jūros apatinės batialės dumblas	

III PRIEDAS

5 STRAIPSNIO 3 DALYJE NURODYTOS JŪRŲ RŪŠYS

- 1) [...]
- 2) kvinslandinės pjūklačuvės (*Pristis clavata*);
- 3) paprastosios pjūklačuvės (*Pristis pectinata*);
- 4) europinės pjūklačuvės (*Pristis pristis*);
- 5) [...]
- 6) milžinrykliai (*Cetorhinus maximus*) ir baltieji rykliai (*Carcharodon carcharias*);
- 7) mažieji juodieji dygliarykliai (*Etmopterus pusillus*);
- 8) rfinės mantos (*Manta alfredi*);
- 9) didžiosios mantos (*Manta birostris*);
- 10) europinės mobulės (*Mobula mobular*);
- 11) mažosios mobulės (*Mobula rochebrunei*);
- 12) japoninės mobulės (*Mobula japonica*);
- 13) peruvinės mobulės (*Mobula thurstoni*);
- 14) ilgaragės mobulės (*Mobula eregoodootenkee*);
- 15) [...]
- 16) gvinėjinės mobulės (*Mobula tarapacana*);
- 17) Kulio mobulės (*Mobula kuhlii*);
- 18) senegalinės mobulės (*Mobula hypostoma*);
- 19) norveginės rajos (*Raja (Dipturus) nidarosiensis*);
- 20) baltosios rajos (*Raja alba*);
- 21) gitaržuvės (*Rhinobatidae*);
- 22) europiniai plokščiakūniai rykliai (*Squatina squatina*);
- 23) atlantinės lašišos (*Salmo salar*);
- 24) paprastieji šlakiai (*Salmo trutta*);
- 25) aštriasnukiai (Šiaurės jūros) sykai (*Coregonus oxyrhynchus*).

IV PRIEDAS

9 STRAIPSNIO 2 DALYJE NURODYTŲ ŽEMĖS ŪKIO EKOSISTEMŲ BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS RODIKLIŲ SARAŠAS

Rodiklis	Rodiklio nustatymo ir stebėsenos aprašymas, vienetai ir metodika
Pieavų drugelių indeksas	Aprašymas: šį rodiklį sudaro rūšys, laikomos būdingomis Europos pievoms ir aptinkamos didelėje Europos dalyje, kurioms taikoma dauguma drugelių stebėjimo sistemų. Jis grindžiamas rūšių tendencijų geometriniu vidurkiu. Vienetas: indeksas. Metodika: parengta ir naudojama organizacijos „Butterfly Conservation Europe“, Van Swaay, C.A.M, „<i>Assessing Butterflies in Europe – Butterfly Indicators 1990-2018</i>“, techninė ataskaita, „Butterfly Conservation Europe“, 2020 m.
Organinės anglies sankaupos pasėlių mineraliniuose dirvožemiuose	Aprašymas: pagal šį rodiklį apibūdinamos organinės anglies sankaupos pasėlių mineraliniuose dirvožemiuose 0–30 cm gylyje. Vienetas: organinės anglies t/ha. Metodika: nustatyta Reglamento 2018/1999 V priede pagal 2006 m. IPCC gaires dėl nacionalinės šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos, remiantis žemės dangos ir žemės naudojimo statistiniu tyrimu (LUCAS) dirvožemio srityje, Jones A. et al., „<i>LUCAS Soil 2022</i>“, JRC techninė ataskaita, Europos Sąjungos leidinių biuras, 2021 m.
Žemės ūkio paskirties žemės, kurioje yra didelės įvairovės kraštovaizdžio elementų, dalis	Aprašymas: Didelės įvairovės kraštovaizdžio elementai, <u>pvz., apsauginės juostos, gyvatvorės, pavieniai medžiai ar jų grupės, medžių eilės, laukų pakraščiai, pavieniai ploteliai, grioviai, upeliai, nedidelės šlapynės, terasos, akmenų piramidės, akmeninės sienos, nedideli tvenkiniai ir kultūriniai elementai</u>, yra nuolatinės natūralios arba pusiau natūralios augalijos, augančios žemio ūkio aplinkoje, elementai, teikiantys ekosistemines paslaugas ir palaikantys biologinę įvairovę. Tuo tikslu kraštovaizdžio elementai turi būti kuo mažiau veikiami <u>neigiamu</u> išorės trikdžių, kad įvairiems taksonams būtų užtikrintos saugios buveinės, todėl jie turi atitikti šias sąlygas: a) jie negali būti produktyviai naudojami žemės ūkyje (įskaitant ganyklas ar pašarų gamybą), <u>išskyrus</u>

	<u>atvejus, kai toks naudojimas yra būtinas biologinei įvairovei išsaugoti, ir</u> b) jie neturėtų būti apdorojami trąšomis ar pesticidais, <u>išskyrus atvejus, kai jie apdorojami mažais tirštojo mėšlo kiekiais.</u> Pūdymui, <u>be kita ko, ir laikinai,</u> palikta žemė gali būti laikoma didelės įvairovės kraštovaizdžio elementu, jei ji atitinka a ir b kriterijus. Didelės įvairovės kraštovaizdžio elementais taip pat gali būti laikomi <u>tvarios</u> [...] agrarinės miškininkystės sistemose augantys vaisingi medžiai <u>arba didelių senų sodų medžiai, augantys daugiametėse pievose,</u> ir [...] gyvatvorių vaisingi elementai, jei jie atitinka b kriterijų ir jei derlius nuimamas tik tada, kai tai nepakenktų didelei biologinei įvairovei. Vienetas: procentas (naudojamo žemės ūkio paskirties ploto dalis). Metodika: parengta pagal Reglamento (ES) 2021/2115 I priedo I.21 rodiklį, remiantis LUCAS kraštovaizdžio elementų srityje <u>naujausia atnaujinta redakcija,</u> Ballin M. et al., „Redesign sample for Land Use/Cover Area frame Survey (LUCAS)“, Eurostatas, 2018 m., ir pūdymui paliktos žemės srityje, „Farm Structure, Reference Metadata in Single Integrated Metadata Structure“, internetinis leidinys (Eurostatas) <u>ir, kai taikytina, didelės įvairovės kraštovaizdžio elementams, kuriems netaikoma pirmiau nurodyta metodika, valstybių narių pagal 11 straipsnio 4a dalį parengta metodika.</u> <u>LUCAS metodika reguliariai atnaujinama siekiant padidinti duomenų, kuriuos valstybės narės naudoja Europos Sąjungoje ir nacionaliniu lygmeniu įgyvendindamos savo nacionalinius gamtos atkūrimo planus, patikimumą.</u>
--	---

V PRIEDAS

ĮPRASTŲ AGRARINIO KRAŠTOVAIZDŽIO PAUKŠČIŲ POPULIACIJŲ INDEKSAS NACIONALINIŲ LYGMENIU

Aprašymas

Pagal agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų indeksą apibendrinamos įprastų ir plačiai paplitusių agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų tendencijos ir jis naudojamas kaip rodiklis vertinant Europos žemės ūkio ekosistemų biologinės įvairovės būklę. Nacionalinis agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų indeksas yra sudėtinis, daugiarūšis indeksas, pagal kurį matuojamas santykinio agrarinio kraštovaizdžio paukščių rūšių gausumo pokyčio tempas pasirinktose nacionalinio lygmens tiriamose teritorijose. Indeksas pagrįstas specialiai atrinktomis rūšimis, kurios yra priklausomos nuo žemės ūkio paskirties žemės buveinių, nes jose maitinasi ir suka lizdus. Nacionaliniai įprastų agrarinio kraštovaizdžio paukščių indeksai pagrįsti kiekvienai valstybei narei svarbiomis rūšimis. Indeksas apskaičiuojamas remiantis baziniais metais, kai indekso vertė paprastai yra 100. Tendencijų vertės nurodo bendrą agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijos dydžio pokytį per kelerius metus.

Metodika: Brlík et al., „Long-term and large-scale multispecies dataset tracking population changes of common European breeding birds“, Sci Data 8, 21, <https://doi.org/10.1038/s41597-021-00804-2>.

Valstybės narės, kuriose agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijos istoriškai labiau sunykusios – valstybės narės, kuriose pusės ar daugiau rūšių, įtrauktų į nacionalinį įprastų agrarinio kraštovaizdžio paukščių indeksą, ilgalaikė populiacijos tendencija yra neigiama. Valstybėse narėse, kuriose neturima informacijos apie ilgalaikes kai kurių rūšių populiacijų tendencijas, naudojama informacija apie rūšių būklę Europoje.

Šios valstybės narės yra:

Čekija

Danija

Estija

Suomija

Prancūzija

Vokietija

Vengrija

Italija

Liuksemburgas

Nyderlandai

Ispanija

Valstybės narės, kuriose agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijos istoriškai mažiau sunykusios – valstybės narės, kuriose mažiau nei pusės rūšių, įtrauktų į nacionalinį įprastų agrarinio kraštovaizdžio paukščių indeksą, ilgalaikė populiacijos tendencija yra neigiama. Valstybėse narėse, kuriose neturima informacijos apie ilgalaikes kai kurių rūšių populiacijų tendencijas, naudojama informacija apie rūšių būklę Europoje.

Šios valstybės narės yra:

Austrija

Belgija

Bulgarija

Kroatija

Kipras

Graikija

Airija

Latvija

Lietuva

Malta

Lenkija

Portugalija

Rumunija

Slovakija

Slovėnija

Švedija

Valstybėse narėse įprastų paukščių indeksui apskaičiuoti naudojamų rūšių sąrašas

Austrija
<i>Acrocephalus palustris</i>
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus spinoletta</i>
<i>Anthus trivialis</i>
<i>Carduelis cannabina</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Jynx torquilla</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Lullula arborea</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Oenanthe oenanthe</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Perdix perdix</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Serinus citrinella</i>
<i>Serinus serinus</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Turdus pilaris</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Belgija: Flandrija	Belgija: Valonija
<i>Alauda arvensis</i>	<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>	<i>Anthus pratensis</i>
<i>Emberiza citrinella</i>	<i>Carduelis cannabina</i>
<i>Falco tinnunculus</i>	<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Haematopus ostralegus</i>	<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Hippolais icterina</i>	<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Hirundo rustica</i>	<i>Hirundo rustica</i>
<i>Limosa limosa</i>	<i>Lanius collurio</i>
<i>Linaria cannabina</i>	<i>Miliaria calandra</i>
<i>Motacilla alba</i>	<i>Motacilla flava</i>
<i>Motacilla flava</i>	<i>Passer montanus</i>
<i>Numenius arquata</i>	<i>Perdix perdix</i>
<i>Passer montanus</i>	<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Perdix perdix</i>	<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Phoenicurus ochruros</i>	<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Saxicola torquatus</i>	<i>Sylvia communis</i>
<i>Sylvia communis</i>	<i>Vanellus vanellus</i>
<i>Vanellus vanellus</i>	

Bulgarija
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Carduelis cannabina</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Emberiza hortulana</i>

<i>Emberiza melanocephala</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Perdix perdix</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Upupa epops</i>

Kroatija
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus campestris</i>
<i>Anthus trivialis</i>
<i>Carduelis cannabina</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Emberiza cirrus</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Emberiza melanocephala</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Jynx torquilla</i>

<i>Lanius collurio</i>
<i>Lanius senator</i>
<i>Lullula arborea</i>
<i>Luscinia megarhynchos</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Oenanthe hispanica</i>
<i>Oriolus oriolus</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Pica pica</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Upupa epops</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Kipras
<i>Alectoris chukar</i>
<i>Athene noctua</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Cisticola juncidis</i>
<i>Clamator glandarius</i>
<i>Columba palumbus</i>
<i>Coracias garrulus</i>
<i>Corvus corone cornix</i>
<i>Coturnix coturnix</i>

<i>Emberiza calandra</i>
<i>Emberiza melanocephala</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Fringilla monticola</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Chloris chloris</i>
<i>Iduna pallida</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Oenanthe cypriaca</i>
<i>Parus major</i>
<i>Passer hispaniolensis</i>
<i>Pica pica</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sylvia conspicillata</i>
<i>Sylvia melanocephala</i>

Čekija
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Carduelis cannabina</i>
<i>Ciconia ciconia</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>

<i>Miliaria calandra</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Perdix perdix</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Serinus serinus</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Danija
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Carduelis cannabina</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Corvus corone</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Gallinago gallinago</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Motacilla alba</i>
<i>Motacilla flava</i>

<i>Oenanthe oenanthe</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Perdix perdix</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Sylvia curruca</i>
<i>Turdus pilaris</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Estija
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Vanellus vanellus</i>
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]

[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]

Suomija
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Corvus monedula</i>
<i>Crex crex</i>
<i>Delichon urbica</i>
<i>Emberiza hortulana</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Numenius arquata</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>

<i>Sylvia communis</i>
<i>Turdus pilaris</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Prancūzija
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Alectoris rufa</i>
<i>Anthus campestris</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Buteo buteo</i>
<i>Carduelis cannabina</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Emberiza cirrus</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Emberiza hortulana</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Lullula arborea</i>
<i>Melanocorypha calandra</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Oenanthe oenanthe</i>
<i>Perdix perdix</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Sylvia communis</i>

<i>Upupa epops</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Vokietija
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Athene noctua</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Limosa limosa</i>
<i>Lullula arborea</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Milvus milvus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Graikija
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Apus apus</i>
<i>Athene noctua</i>
<i>Calandrella brachydactyla</i>
<i>Carduelis cannabina</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Carduelis chloris</i>
<i>Ciconia ciconia</i>
<i>Corvus corone</i>
<i>Corvus monedula</i>
<i>Delichon urbicum</i>

<i>Emberiza cirrus</i>
<i>Emberiza hortulana</i>
<i>Emberiza melanocephala</i>
<i>Falco naumanni</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo daurica</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Lanius minor</i>
<i>Lanius senator</i>
<i>Lullula arborea</i>
<i>Luscinia megarhynchos</i>
<i>Melanocorypha calandra</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Oenanthe hispanica</i>
<i>Oenanthe oenanthe</i>
<i>Passer domesticus</i>
<i>Passer hispaniolensis</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Pica pica</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Streptopelia decaocto</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>

<i>Sylvia melanocephala</i>
<i>Upupa epops</i>

Vengrija
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus campestris</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Emberiza calandra</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Lanius minor</i>
<i>Locustella naevia</i>
<i>Merops apiaster</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Perdix perdix</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Sylvia nisoria</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Airija
<i>Carduelis cannabina</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Columba oenas</i>
<i>Columba palumbus</i>
<i>Corvus cornix</i>

<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Corvus monedula</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Fringilla coelebs</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Chloris chloris</i>
<i>Motacilla alba</i>
<i>Passer domesticus</i>
<i>Phasianus colchicus</i>
<i>Pica pica</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
Italija
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus campestris</i>
<i>Calandrella brachydactyla</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Carduelis chloris</i>
<i>Corvus cornix</i>
<i>Emberiza calandra</i>
<i>Emberiza hortulana</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Jynx torquilla</i>
<i>Lanius collurio</i>

<i>Luscinia megarhynchos</i>
<i>Melanocorypha calandra</i>
<i>Motacilla alba</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Oriolus oriolus</i>
<i>Passer domesticus italiae</i>
<i>Passer hispaniolensis</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Pica pica</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Serinus serinus</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus unicolor</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Upupa epops</i>

Latvija
<i>Acrocephalus palustris</i>
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Carpodacus erythrinus</i>
<i>Ciconia ciconia</i>
<i>Crex crex</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Locustella naevia</i>

<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Lietuva
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Ciconia ciconia</i>
<i>Crex crex</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Liuksemburgas
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Carduelis cannabina</i>
<i>Emberiza citrinella</i>

<i>Lanius collurio</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Sylvia communis</i>
Malta
<i>Calandrella brachydactyla</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Cettia cetti</i>
<i>Cisticola juncidis</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Emberiza calandra</i>
<i>Lanius senator</i>
<i>Monticola solitarius</i>
<i>Passer hispaniolensis</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Serinus serinus</i>
<i>Streptopelia decaocto</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia conspicillata</i>
<i>Sylvia melanocephala</i>

Nyderlandai
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Athene noctua</i>
<i>Calidris pugnax</i>

<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Gallinago gallinago</i>
<i>Haematopus ostralegus</i>
<i>Hippolais icterina</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Limosa limosa</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Numenius arquata</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Perdix perdix</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Spatula clypeata</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Tringa totanus</i>
<i>Turdus viscivorus</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Lenkija
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>

<i>Carduelis cannabina</i>
<i>Ciconia ciconia</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Emberiza hortulana</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Limosa limosa</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Serinus serinus</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Upupa epops</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Portugalija
<i>Athene noctua</i>
<i>Bubulcus ibis</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Chloris chloris</i>
<i>Ciconia ciconia</i>

<i>Cisticola juncidis</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Delichon urbicum</i>
<i>Emberiza cirrus</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius meridionalis</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Merops apiaster</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Milvus migrans</i>
<i>Passer domesticus</i>
<i>Pica pica</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Serinus serinus</i>
<i>Sturnus unicolor</i>
<i>Upupa epops</i>

Rumunija
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus campestris</i>
<i>Calandrella brachydactyla</i>
<i>Ciconia ciconia</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Emberiza calandra</i>
<i>Emberiza citrinella</i>

<i>Emberiza hortulana</i>
<i>Emberiza melanocephala</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Lanius minor</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Melanocorypha calandra</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Perdix perdix</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Upupa epops</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Slovakija
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Carduelis cannabina</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Emberiza calandra</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Chloris chloris</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Locustella naevia</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Serinus serinus</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Sylvia nisoria</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Slovénija
<i>Acrocephalus palustris</i>
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus trivialis</i>
<i>Carduelis cannabina</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Columba oenas</i>
<i>Columba palumbus</i>
<i>Emberiza calandra</i>
<i>Emberiza cirrus</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Jynx torquilla</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Lullula arborea</i>
<i>Luscinia megarhynchos</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
<i>Picus viridis</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Serinus serinus</i>
<i>Streptopelia turtur</i>

<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Upupa epops</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Ispanija
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Alectoris rufa</i>
<i>Athene noctua</i>
<i>Calandrella brachydactyla</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Cisticola juncidis</i>
<i>Corvus monedula</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Emberiza calandra</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Melanocorypha calandra</i>
<i>Merops apiaster</i>
<i>Oenanthe hispanica</i>
<i>Passer domesticus</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Pica pica</i>
<i>Pterocles orientalis</i>
<i>Streptopelia turtur</i>

<i>Sturnus unicolor</i>
<i>Tetrax tetrax</i>
<i>Upupa epops</i>

Švedija
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Carduelis cannabina</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Emberiza hortulana</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

VI PRIEDAS

10 STRAIPSNIO 2 DALYJE IR 10 STRAIPSNIO 2a DALYJE NURODYTŲ MIŠKŲ EKOSISTEMŲ BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS RODIKLIŲ SĄRAŠAS

Rodiklis	Rodiklio nustatymo ir stebėsenos aprašymas, vienetas ir metodika
Stovinti negyva mediena	Aprašymas: šis rodiklis nurodo negyvos stovinčios medienos biomasės kiekį miškuose ir kitoje medžiais apaugusioje žemėje. Vienetas: m³/ha. Metodika: parengta ir naudojama FOREST EUROPE, „<i>State of Europe's Forests 2020</i>“, FOREST EUROPE 2020 ir nacionalinių miškų inventorizavimo apraše, Tomppo E. et al., „National Forest Inventories: <i>Pathways for Common Reporting</i>“, Springer, 2010 m., bei atsižvelgiant į Reglamento 2018/1999 V priede nustatytą metodiką pagal 2006 m. IPCC gaires dėl nacionalinių šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos.
Gulinti negyva mediena	Aprašymas: šis rodiklis nurodo negyvos gulinės medienos biomasės kiekį miškuose ir kitoje medžiais apaugusioje žemėje. Vienetas: m³/ha. Metodika: parengta ir naudojama FOREST EUROPE, „<i>State of Europe's Forests 2020</i>“, FOREST EUROPE 2020 ir nacionalinių miškų inventorizavimo apraše, Tomppo E. et al., „National Forest Inventories: <i>Pathways for Common Reporting</i>“, Springer, 2010 m., bei atsižvelgiant į Reglamento 2018/1999 V priede nustatytą metodiką pagal 2006 m. IPCC gaires dėl nacionalinių šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos.

Įvairiaamžių miškų dalis	Aprašymas: šis rodiklis nurodo medienos turinčių miškų (angl. forests available for wood supply, FAWS), kurie yra įvairiaamžiai, dalį, palyginti miškais, kurie yra vienaamžiai. Vienetas: FAWS, kurie yra įvairiaamžiai, dalis. Metodika: parengta ir naudojama FOREST EUROPE, „<i>State of Europe's Forests 2020</i>“, FOREST EUROPE 2020 ir nacionalinių miškų inventorizavimo apraše, Tomppo E. et al., „National Forest Inventories: <i>Pathways for Common Reporting</i>“, Springer, 2010 m.
Miškų jungtys	Aprašymas: miškų jungtys – tai rodiklis, rodantis mišku apaugusių plotų tankumo laipsnį. Jis apibrėžiamas intervale nuo 0 iki 100. Vienetas: indeksas. Metodika: parengta FAO, Vogt P., et al., „<i>FAO – State of the World's Forests: Forest Fragmentation</i>“, JRC techninė ataskaita, Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas, 2019 m.
Įprastų miško paukščių indeksas	Aprašymas: pagal miško paukščių indeksą apibūdinamos ilgalaikės įprastų miško paukščių gausos tendencijos visoje Europoje. Tai sudėtinis indeksas, sukurtas remiantis paukščių rūšių, būdingų Europos miškų buveinėms, stebėjimo duomenimis. Indeksas pagrįstas konkrečiu kiekvienos valstybės narės rūšių sąrašu. Vienetas: indeksas. Metodika: Brlík et al., „Long-term and large-scale multispecies dataset tracking population changes of common European breeding birds“, Sci Data 8, 21, 2021 m.

Organinės anglies sankaupos	Aprašymas: pagal šį rodiklį apibūdinamos organinės anglies sankaupos miškų ekosistemų pakratuose ir mineraliniame dirvožemyje 0–30 cm gylyje. Vienetas: organinės anglies t/ha. Metodika: nustatyta Reglamento 2018/1999 V priede pagal 2006 m. IPCC gaires dėl nacionalinės šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos, remiantis žemės dangos ir žemės naudojimo statistiniu tyrimu (LUCAS) dirvožemio srityje, Jones A. et al., „<i>LUCAS Soil 2022</i>“, JRC techninė ataskaita, Europos Sąjungos leidinių biuras, 2021 m.
<u>Miško, kuriame vyrauja vietinės medžių rūšys, dalis</u>	<u>Aprašymas: Miško ir kitos medžiais apaugusios žemės, kurioje vyrauja (> 50 % dangos) vietinės medžių rūšys, dalis</u> <u>Vienetas: %</u> <u>Metodika: parengta ir naudojama FOREST EUROPE, „State of Europe’s Forests 2020“, FOREST EUROPE 2020 ir nacionalinių miškų inventorizavimo apraše, Tomppo E. et al., „National Forest Inventories: Pathways for Common Reporting“, Springer, 2010 m.</u>
<u>Medžių rūšių įvairovė</u>	<u>Aprašymas: Šiuo rodikliu apibūdinamas vidutinis medžių rūšių, aptinkamų miško plotuose, skaičius</u> <u>Vienetas: indeksas</u> <u>Metodika: grindžiama FOREST EUROPE, „State of Europe’s Forests 2020“, FOREST EUROPE 2020 ir nacionalinių miškų inventorizavimo apraše, Tomppo E. et al., „National Forest Inventories: Pathways for Common Reporting“, Springer, 2010 m.</u>

VII PRIEDAS

11 STRAIPSNIO 8 DALYJE NURODYTU ATKŪRIMO PRIEMONIŲ PAVYZDŽIŲ SARAŠAS

- 1) Atkurti šlapynes, atkuriant nusausintų durpynų drėgnumą, pašalinant durpynų drenažo struktūras arba išardant polderius ir nutraukiant durpių kasimą.
- 2) Gerinti hidrologines sąlygas didinant paviršinio vandens kiekį, kokybę ir dinamiką ir požeminio vandens lygį natūralioms ir pusiau natūralioms ekosistemoms.
- 3) Pašalinti nepageidaujamus krūmokšnius arba nevietinius želdinius pievose, šlapynėse, miškuose ir retai augalais apaugusioje žemėje.
- 4) Taikyti durpininkystę.
- 5) Grąžinti upių vingiuotumą ir vėl sujungti dirbtinai iškirstus vingius ar senvages.
- 6) Pašalinti išilgines ir skersines kliūtis (pvz., pylimus ir užtvankas), suteikti daugiau erdvės upių dinamikai ir atkurti laisvai tekančius upių ruožus.
- 7) Renatūralizuoti upių dugno ir ežerų bei žemumų vandentakių natūralią aplinką, pvz., pašalinant dirbtinį dugno sutvirtinimą, optimizuojant substrato sudėtį, gerinant arba plėtojant buveinės užimamą plotą.
- 8) Atkurti natūralius nuosėdų susidarymo procesus.
- 9) Įrengti pakrančių apsaugos priemonės, pvz., pakrančių miškus, apsaugines juostas, pievas ar ganyklas.
- 10) Užtikrinti daugiau miškų ekosistemų elementų, pvz., didelių, senų ir nykstančių medžių (medžių buveinių), taip pat gulinčių ir stovinčių sausulių.
- 11) Siekti įvairios miškų struktūros, [...] **pavyzdžiui, rūšių sudėties** ir amžiaus požiūriu, sudaryti sąlygas natūraliam medžių rūšių atžėlimui ir kaitai.

11a) Padėti kilmės vietų ir rūšių migracijai tais atvejais, kai to gali prireikti dėl klimato kaitos.

- 12) Didinti miškų įvairovę [...] **atkuriant** ne miško buveinių, pvz., atvirų pievų ar viržynų, tvenkinių ar uolėtų vietovių, mozaiką.
- 13) Taikyti gamtai artimos miškotvarkos arba tolydžia miško danga grindžiamos miškininkystės metodus; introdukuoti vietines medžių rūšis.
- 14) Skatinti senųjų vietinių miškų ir brandžių medynų plėtrą (pvz., nutraukiant medienos ruošą **arba taikant aktyvų valdymą, kuriuo pirmenybė teikiama autoreguliacijai ir tinkamo atsparumo plėtojimui**).
- 15) Ariamojoje žemėje ir intensyviai naudojamose pievose įrengti didelės įvairovės kraštovaizdžio elementus, pavyzdžiui, apsaugines juostas, laukų paribius su vietinėmis gėlėmis, gyvatvores, medžius, mažus miškus, terasų sienas, tvenkinius, ekologinius koridorius, laiptelius ir kt.
- 16) Didinti žemės ūkio paskirties žemės plotą, kuriam taikomi agroekologinio valdymo metodai, pvz., ekologinis ūkininkavimas arba agrarinė miškininkystė, mišrioji augalininkystė ir sėjomaina, integruotas kenkėjų ir maistinių medžiagų valdymas.
- 17) Prireikus sumažinti ganymo intensyvumą arba šienavimą pievose ir grąžinti ekstensyvųjį naminių gyvulių ganymą ir ekstensyvųjį šienavimą ten, kur jie buvo nutraukti.
- 18) Nutraukti arba sumažinti cheminių pesticidų, taip pat cheminių ir gyvūnų mėšlo trąšų naudojimą.
- 19) Nutraukti pievų arimą ir pradėti naudoti produktyvios žolės sėklas.
- 20) Pašalinti želdinius buvusiose dinamiškose žemyninių kopų sistemose, kad būtų galima atkurti natūralią vėjo dinamiką atvirose buveinėse.
- 21) Gerinti jungtis tarp buveinių, kad būtų sudarytos sąlygos rūšių populiacijų vystymuisi ir pakankamiems individų ar genetiniams mainams, taip pat rūšių migracijai ir prisitaikymui prie klimato kaitos.
- 22) Sudaryti sąlygas ekosistemoms plėtoti savo natūralią dinamiką, pavyzdžiui, atsisakant medienos ruošos ir skatinant natūralumą bei laukinę gamtą.

- 23) Pašalinti ir kontroliuoti invazines svetimas rūšis ir užkirsti kelią naujai jų introdukcijai arba ją kuo labiau sumažinti.
- 24) Kuo labiau sumažinti neigiamą žvejybos poveikį jūrų ekosistemai, pavyzdžiui, naudojant įrangą, kurios poveikis jūros dugnui yra mažesnis.
- 25) Atkurti svarbias žuvų neršto ir jauniklių augimo vietas.
- 26) Sukurti struktūras arba substratus, skatinančius jūros gyvūnijos sugrįžimą, pavyzdžiui, koralų, austrių ir akmenų rifus.
- 27) Atkurti jūros žolių pievas ir rudadumblių miškus aktyviai stabilizuojant jūros dugną, mažinant ir, kai įmanoma, šalinant neigiamą poveikį arba aktyviai dauginant ir sodinant augalus.
- 27a) Atkurti būdingų vietinių rūšių populiaciją, kuri yra gyvybiškai svarbi jūrų buveinių ekologijai, arba pagerinti jos padėtį, taikant pasyvias arba aktyvias atkūrimo priemones, pvz., introdukuojant jaunikius.**
- 28) Mažinti įvairių formų jūros taršą, pavyzdžiui, maisto medžiagų apkrovą, povandeninį triukšmą ir plastiko atliekas.
- 29) Plėsti žaliąsias miesto erdves, kurioms būdingi ekosistemų elementai, pvz., didinti parkų, medžių ir miškingų plotų [...], žaliųjų stogų, laukinių gėlių pievų, sodų, miesto sodų, medžiais apsodintų gatvių, miesto pievų ir gyvatvorių, tvenkinių ir vandentakų skaičių, **atsižvelgiant į, *inter alia*, rūšių įvairovę, vietines rūšis, vietos sąlygas ir atsparumą klimato kaitai.**
- 30) Sustabdyti ir sumažinti taršą vaistais, pavojingomis cheminėmis medžiagomis, miesto ir pramonės nuotekomis ir kitomis atliekomis, įskaitant šiukšles ir plastiką, taip pat šviesos taršą visose ekosistemose arba ištaisyti jos padarytą žalą.
- 31) Apleistas vietoves, buvusias pramonines zonas ir karjerus paversti gamtos vietovėmis.